

ПОСТАНОВА

Верховної Ради України

Про попередній звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави

Заслухавши та обговоривши попередній звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави, Верховна Рада України постановляє:

1. Попередній звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави (далі – Тимчасова слідча комісія), взяти до відома (додається).

2. Направити попередній звіт Тимчасової слідчої комісії Президенту України, Прем'єр-міністру України.

3. Направити попередній звіт Тимчасової слідчої комісії Кабінету Міністрів України, Раді національної безпеки і оборони України, Міністерству оборони України, Міністерству соціальної політики України, Міністерству

внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора, Службі безпеки України, Державному бюро розслідувань, Національному антикорупційному бюро України, Національній поліції України, Національному агентству з питань запобігання корупції, Бюро економічної безпеки України, Фонду державного майна України, начальникам обласних військових адміністрацій та Київської міської військової адміністрації, головам міських рад обласних центрів та міста Києва для розгляду в межах компетенції і відповідного реагування.

4. Кабінету Міністрів України, Раді національної безпеки і оборони України, Міністерству оборони України, Міністерству соціальної політики України, Міністерству внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора, Службі безпеки України, Державному бюро розслідувань, Національному антикорупційному бюро України, Національній поліції України, Національному агентству з питань запобігання корупції, Бюро економічної безпеки України, Фонду державного майна України, начальникам обласних військових адміністрацій та Київської міської військової адміністрації, головам міських рад обласних центрів та міста Києва поінформувати Верховну Раду України про результати розгляду попереднього звіту Тимчасової слідчої комісії у двотижневий строк.

5. Опублікувати висновки Тимчасової слідчої комісії у газеті "Голос України", а також оприлюднити на офіційному веб-сайті Верховної Ради України.

6. Звіт Тимчасової слідчої комісії про виконану роботу заслухати на пленарному засіданні Верховної Ради України до 20 вересня 2023 року.

7. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

Голова Верховної Ради
України

М. Київ

11 квітня 2023 року

№ 3044-IX

Р. СТЕФАНЧУК

Додаток
до Постанови Верховної Ради України
від 11 квітня 2023 року
№ 3044–IX

ПОПЕРЕДНІЙ ЗВІТ

Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України
з питань розслідування можливих порушень законодавства України
у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання
за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також
неефективного використання державного майна, яке може бути використане
для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення
інших потреб держави

Постановою Верховної Ради України від 20.09.2022 № 2603–IX утворено Тимчасову слідчу комісію Верховної Ради України з питань розслідування можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави (далі – Тимчасова слідча комісія та/або Комісія).

Основними завданнями Тимчасової слідчої комісії є:

1) вивчення та розслідування можливих фактів порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання та використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, яка призначена для внутрішньо переміщених осіб, інших осіб, постраждалих від збройної агресії російської федерації проти України (в тому числі пенсіонерів, осіб з інвалідністю, дітей-сиріт), підрозділів Збройних Сил України та Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

2) дослідження ефективності рішень центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та інших осіб щодо організації процесу отримання, розподілу, транспортування, зберігання та використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги;

3) розслідування обставин щодо використання майна загальносоюзних громадських об'єднань колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік, яке належить державі та перебуває у віданні Федерації професійних спілок України, та іншого державного майна з метою подальшого його цільового використання для потреб внутрішньо переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави;

4) підготовка пропозицій щодо удосконалення механізму отримання, розподілу та надання гуманітарної допомоги, використання майна для потреб внутрішньо переміщених осіб, інших осіб, постраждалих від збройної агресії російської федерації проти України (в тому числі пенсіонерів, осіб з інвалідністю, дітей-сиріт), сектору безпеки та оборони, а також посилення контролю за дотриманням законодавства України у сфері гуманітарної та соціальної політики.

Правову основу роботи Комісії складають Конституція України, Указ Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затверджений Законом України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24 лютого 2022 року № 2102–ІХ, Закон України "Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України", Закон України "Про правовий режим воєнного стану", Закон України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану" та інші нормативно-правові акти.

Головою Тимчасової слідчої комісії обрано народного депутата України Козира Сергія В'ячеславовича (депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ "СЛУГА НАРОДУ"), заступником голови Тимчасової слідчої комісії – народного депутата України Вельможного Сергія Анатолійовича (депутатська група "ДОВІРА").

До складу Тимчасової слідчої комісії обрано таких народних депутатів України:

Горбенка Руслана Олександровича (депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ "СЛУГА НАРОДУ");

Демченка Сергія Олексійовича (депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ "СЛУГА НАРОДУ");

Культенка Артема Валерійовича (депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ "СЛУГА НАРОДУ");

Неклюдова Владлена Михайловича (депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ "СЛУГА НАРОДУ");

Павленка Юрія Олексійовича (депутатська група "Платформа за життя та мир");

Ткаченка Максима Миколайовича (депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ "СЛУГА НАРОДУ");

Третьякову Галину Миколаївну (депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ "СЛУГА НАРОДУ");

Фролова Павла Валерійовича (депутатська фракція ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ "СЛУГА НАРОДУ");

Юрченка Олександра Миколайовича (депутатська група "Відновлення України").

23 лютого 2023 року внесено зміни до зазначеної постанови Верховної Ради України щодо кількісного та персонального складу Тимчасової слідчої комісії, відповідно до яких до складу Тимчасової слідчої комісії додатково обрано:

Кабаченка Володимира Вікторовича (депутатська фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання "Батьківщина");

Піпу Наталію Романівну (депутатська фракція Політичної Партії "ГОЛОС");

Рудика Сергія Ярославовича (депутатська група "Партія "За майбутнє").

І. Загальні напрями діяльності Комісії

У своїй роботі Тимчасова слідча комісія приділяла увагу як дослідженню правових, організаційних, соціальних засад отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги, так і вивченню відомостей і матеріалів, отриманих від центральних органів виконавчої влади, обласних військових адміністрацій, підприємств, установ та організацій.

Станом на 10 березня 2023 року за участю народних депутатів України – членів Комісії, представників Уряду, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів, підприємств та організацій, експертів проведено 20 засідань, з них 10 виїзних у містах:

Запоріжжі – 04.10.2022,

Дніпрі – 05.10.2022,

Ужгороді – 20.10.2022,

Львові – 22.10.2022,

Харкові – 24.11.2022,

Чернігові – 12.12.2022,

Полтаві – 08.02.2023,

Дніпрі – 09.02.2023,

Дніпрі (щодо діяльності Запорізької обласної військової адміністрації) – 09.02.2023,

Києві – 03.03.2023 (у Солом'янському районі м. Києва).

Тимчасовою слідчою комісією було направлено звернення до Кабінету Міністрів України, Офісу Президента України, Фонду державного майна України (далі – ФДМУ), міністерств та відомств, правоохоронних органів, організацій та підприємств, комітетів Верховної Ради України.

Також направлялися звернення Комісії до обласних та Київської міської військових адміністрацій, міських рад всіх обласних центрів щодо надання інформації про:

1) впорядкування нормативного регулювання процесів ввезення, обліку та розподілу гуманітарної допомоги, у тому числі з метою подолання корупційних ризиків;

2) ефективність використання матеріальних цінностей з державного резерву України;

3) доцільність здійснення примусового відчуження (вилучення) майна, що має ознаки товарів, які можуть бути використані як гуманітарна допомога;

4) тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) та використання державного майна, зокрема майна загальносоюзних громадських об'єднань колишнього Союзу РСР, яке перебуває у віданні Федерації професійних спілок України, для забезпечення інших потреб держави;

5) надання ВПО тимчасового житла;

6) передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

За період з 20.09.2022 по 10.03.2023 Тимчасовою слідчою комісією направлено понад 200 звернень до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів щодо надання інформації Комісії для виявлення та розслідування можливих фактів порушень законодавства у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги та створення механізму парламентського контролю за отриманням, транспортуванням, зберіганням та використанням за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги.

При цьому в процесі роботи секретаріат Тимчасової слідчої комісії неодноразово стикався з перешкодами в отриманні необхідної інформації, що створювало затримки в роботі Комісії, труднощі в підготовці до засідань, потреби в отриманні додаткової інформації.

Так, щодо 200 надісланих звернень:

106 відповідей отримано своєчасно;

4 відповіді – з неповним наданням запитуваної інформації;

87 відповідей – із затримкою;

3 відповіді не надано.

Комісія вважає за необхідне звернути увагу на такі випадки.

Міністерством закордонних справ України (далі – МЗС) проігноровано звернення щодо надання інформації Тимчасовій слідчій комісії за № /7-2022/186121 від 02.11.2022. Відповідь була отримана лише 26.01.2023, після численних телефонних дзвінків до МЗС, тобто на 71 день пізніше, ніж встановлений у зверненні Комісії термін.

Полтавська міська рада на чолі з Полтавським міським головою Мамаєм О.Ф. надала неповну відповідь на звернення № /12-2022/172047 від 11.10.2022 щодо надання інформації Тимчасовій слідчій комісії. Затримка з наданням відповіді сягнула 103 днів. Отримані відомості не дали змоги Комісії своєчасно та в повному обсязі проаналізувати інформацію та спростувати або підтвердити факти можливих зловживань і правопорушень, які стосуються мети діяльності Комісії.

Тому Комісією було прийнято рішення направити повторне звернення з уточнюючими запитаннями № 442д9/9-2023/16897 від 25.01.2023 щодо надання інформації Тимчасовій слідчій комісії. Відповідь у встановлений термін не надано. Представники секретаріату Комісії багаторазово здійснювали безуспішні спроби налагодити комунікацію з міською владою м. Полтави шляхом надсилання письмових звернень, телефонних дзвінків та особистих зустрічей з представниками Полтавського міського голови Мамає О.Ф. На момент складення звіту змістовної інформації не отримано, що може свідчити про приховування фактів правопорушень, які стосуються сфери діяльності Тимчасової слідчої комісії.

Зважаючи на складнощі в організації роботи секретаріату з паперовими документами у зв'язку з повітряними тривогами та обмеженням доступу до адміністративних будинків Верховної Ради України фахівців, які не є помічниками-консультантами народних депутатів України, Комісія у своїх зверненнях просила надавати інформацію в електронному вигляді для можливості її дистанційного опрацювання.

Загалом обсяг отриманої Тимчасовою слідчою комісією матеріалів в електронному вигляді, що включають зведені табличні дані, листи-відповіді та скановані копії наказів, розпоряджень і первинних документів, становить понад 17,7 гігабайта.

Так, наприклад, тільки від АТ "Укрзалізниця" отримано інформацію обсягом 200 мегабайт, від Державної митної служби України – 390 мегабайт, від обласних військових адміністрацій, міських рад міст, які є обласними центрами, та міста Києва – понад 2 гігабайти.

Водночас мали місце непоодинокі випадки надсилання до Комісії замість зведеної та узагальненої інформації сотень томів архівних документів, більшість з яких не містять відповіді на поставлені запитання.

При цьому часто такі папери надавалися не в електронному, а в паперовому вигляді, що значно ускладнювало їх опрацювання.

Прикладом великих обсягів даних, які лише частково відповідають зверненню про надання інформації, отриманих у паперовому вигляді і опрацьованих Комісією, є матеріали Державної аудиторської служби, якою відповідно до Плану проведення заходів державного фінансового контролю у II та III кварталах 2022 року було проведено 34 ревізії окремих питань фінансово-господарської діяльності обласних військових адміністрацій (далі – ОВА) та Київської міської військової адміністрації (далі – Київська МВА) та їх структурних підрозділів щодо отримання, обліку і розподілу гуманітарної та іншої допомоги, з них:

завершені та надані для вивчення Комісії 11 контрольних заходів (Кіровоградська ОВА, Департамент агропромислового розвитку Рівненської ОВА, Сумська ОВА, Департамент економічного розвитку та торгівлі Сумської ОВА, Управління розвитку агропромислового комплексу та земельних відносин Хмельницької ОВА, Черкаська ОВА, Управління охорони здоров'я Черкаської ОВА, Департамент агропромислового розвитку Черкаської ОВА, Київська ОВА, Київська МВА, Департамент охорони здоров'я Полтавської ОВА);

20 контрольних заходів перебували на стадії підготовки та вручення для ознайомлення і підписання об'єкту контролю актів ревізії, розгляду заперечень, підготовки висновків на заперечення, а саме: Вінницька ОВА, Управління агропромислового розвитку Волинської ОВА, Управління економічного розвитку та торгівлі Волинської ОВА, Департамент агропромислового розвитку та економічної політики Житомирської ОВА, Запорізька ОВА, Департамент агропромислового розвитку Запорізької ОВА, Івано-Франківська ОВА, Департамент агропромислового розвитку Кіровоградської ОВА, Одеська ОВА, Департамент агропромислового розвитку Полтавської ОВА, Рівненська ОВА, Департамент агропромислового розвитку Сумської ОВА, Тернопільська ОВА, Департамент агропромислового розвитку Тернопільської ОВА, Дніпропетровська ОВА, Департамент економічного розвитку Дніпропетровської ОВА, Департамент охорони здоров'я Дніпропетровської ОВА, Хмельницька ОВА, Чернігівська ОВА, Департамент агропромислового розвитку Чернігівської ОВА).

Загалом на адресу Комісії надійшло актів державного аудиту з додатками більше ніж на 25 000 аркушах, що становить близько 100 томів, які свідчать про належним чином проведені заходи державного фінансового контролю. Однак мали місце випадки, коли правоохоронні органи в областях не володіли інформацією про виявлені Державною аудиторською службою порушення.

Крім того, були виявлені порушення у наданні відповіді Тимчасовій слідчій комісії, які значно ускладнювали її роботу. Наприклад, представники Запорізької міської ради надали матеріали тільки під час проведення виїзного засідання 04.10.2022. Таке рішення вони пояснили тим, що побачили лист у системі електронного документообігу тільки після того, як питання було

порушено членами Тимчасової слідчої комісії. Матеріали у паперовому вигляді були доставлені на засідання Комісії № 6, яке відбулося у м. Києві 17.10.2022.

Також мало місце ігнорування відвідування засідань з боку посадових осіб. І це при тому, що у запрошеннях зазначалося про можливість взяти участь особисто або онлайн.

Козирев Павло Генріхович – заступник Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України – Уповноважений з питань внутрішньо переміщених осіб намагався уникнути участі в засіданні Комісії № 3 в м. Києві 30.09.2022 у зв'язку із службовим відрядженням до м. Кривого Рогу від 27.09.2022 № 708, хоча отримав запрошення на засідання Комісії 26.09.2022. Після надсилання повторного запрошення Козирев П.Г. взяв участь у засіданні Комісії.

Свириденко Юлія Анатоліївна – Перший віце-прем'єр-міністр України – Міністр економіки України без поважних причин не з'явилася на засідання Комісії № 13 в м. Києві 15.01.2023. У відповідь на запрошення взяти участь у засіданні Свириденко Ю.А. без пояснення обставин відрядила на засідання Комісії Биковську Ірину Борисівну – заступника директора департаменту, начальника управління сфери публічних закупівель департаменту сфери публічних закупівель та конкурентної політики і Левицьку Анну Василівну – начальника управління з питань державної та гуманітарної допомоги департаменту сфери публічних закупівель та конкурентної політики. Ці посадові особи повністю не володіли інформацією, яка стосується теми засідання Комісії, та не змогли вичерпно відповісти на запитання членів Комісії, чим сповільнили слідчі дії.

Некрасова Злата Андріївна – заступниця голови Запорізької ОДА, відповідальна за гуманітарний напрям роботи в області, не з'явилася на засідання Комісії № 4 в м. Запоріжжі 04.10.2022 та не надала жодних пояснень щодо причин своєї відсутності. На повторний виклик на позачергове засідання Комісії № 6 в м. Києві Некрасова З.А. прибула з адвокатом Кульчиським Н. С. (не узгодивши його присутність з членами Комісії) та не надала жодної інформації, яка була необхідна. Даний факт може свідчити про некомпетентність посадової особи та про приховування важливої інформації про отримання, розподіл, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги.

Представники АТ "Укрзалізниця" регулярно ігнорували запрошення про особисту участь у засіданнях Комісії, не надавали відповіді на звернення членів Комісії у визначений термін.

Голова правління АТ "Укрзалізниця" Камишін Олександр Миколайович без наведення обґрунтованих причин не з'явився на засідання Комісії № 6 в м. Києві 17.10.2022, № 10 в м. Києві 17.11.2022, не брав участі в них онлайн та був присутній лише після третього запрошення на засідання Комісії № 13 в м. Києві 15.12.2022. При цьому Камишін О.М. жодного разу не сповістив

Комісію про свою відсутність та не надав пояснень щодо причин неявки. Замість голови АТ "Укрзалізниця" на засіданнях були присутні представники директоратів, які не можуть самостійно приймати управлінські рішення, в тому числі і щодо надання інформації та, зважаючи на свої посадові обов'язки, в повній мірі не володіли інформацією про роботу товариства з гуманітарною допомогою. При цьому у засіданні Комісії № 10 17.11.2022 у м. Києві зазначені посадові особи брали участь в онлайн-режимі, проігнорувавши запрошення бути присутніми особисто. Відповідь з боку представників директоратів на поставлені під час засідання запитання в повному обсязі надані не були, натомість було надано відповідь вже на додаткові письмові звернення Комісії та надіслані сотні аркушів копій первинних документів. У зв'язку з таким ставленням представникам АТ "Укрзалізниця" було доведено, що Комісія буде заслуховувати на засіданні виключно керівний склад, що і було здійснено на засіданні Комісії № 13 15.12.2022 у м. Києві.

На виїзному засіданні Тимчасової слідчої комісії у м. Львові, яке відбулося 22.10.2022, був відсутній начальник Львівської ОВА Козицький М.З., незважаючи на те що про час і дату проведення такого засідання його було попереджено листом Комісії від 11.10.2022 № /6-2022/171735.

Включно до дати проведення засідання в попередньому списку учасників значився і начальник Львівської ОВА, але вже під час засідання, на якому від Львівської ОВА був присутній Годик А.М. (не як виконуючий обов'язки начальника ОВА, а як перший заступник), Комісії були надані копії листів на адресу Президента України (вих. № 5/1-9733/0/2-22-4 від 17.10.2022) та до Кабінету Міністрів України (вих. № 5/3-9734/0/2-22-4 від 17.10.2022) за підписом Козицького М.З. щодо погодження його відрядження до м. Криниця-Здруй (Малопольське воєводство) та с. Солина (Підкарпатське воєводство) Республіки Польща строком на три календарні дні з 19 до 22 жовтня 2022 року.

Згідно із завданням на закордонне відрядження (для участі делегації Львівської ОВА на чолі з начальником Козицьким М.З. у міжнародному форумі у м. Криниця-Здруй (Малопольське воєводство) 19–21 жовтня 2022 року та у Підкарпатській конференції територіальних самоврядувань в с. Солина (Підкарпатське воєводство) 20–22 жовтня 2022 року), яке, згідно із зазначеними листами, мало бути додатково надіслано на адресу Офісу Президента України та до Кабінету Міністрів України, участь у зазначеному форумі передбачається і 22.10.2022, тобто в день проведення виїзного засідання Тимчасової слідчої комісії.

На звернення Комісії від 25.10.2022 № /6-2022/181205 з проханням надати копії розпоряджень про відрядження начальника Львівської ОВА, в якому він перебував 22.10.2022, та про покладення виконання обов'язків начальника Львівської ОВА на його заступника Львівська обласна військова адміністрація листом від 01.11.2022 № 5/2-10229/0/2-22/4-3 (доставлений

через СЕВ ОБВ) за підписом керівника апарату Шурпак І.В. (кваліфікований електронний підпис АЦСК АТ КБ "Приватбанк" виданий як фізичній особі) повідомила Комісію, що "відрядження начальника обласної військової адміністрації у суботу, 22.10.2022 стосувалося вирішення нагальних питань та здійснювалося в межах території області, відтак розпорядження про відрядження та про покладання виконання обов'язків начальника обласної військової адміністрації на першого заступника голови обласної державної адміністрації не видавалось".

Враховуючи зазначене, можна зробити висновок, що, незважаючи на завчасне повідомлення, начальник Львівської ОВА вирішив не брати участі в засіданні Комісії, пославшись на відрядження за кордон, яке в належний спосіб не було оформлено, або ж таке відрядження не планувалося та не відбулося. Тобто мова може йти про введення в оману або Комісії, або ж Президента України та Кабінету Міністрів України та/або про умисне порушення норм Закону України "Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України" і правил ведення діловодства.

Таке ставлення до звернень та запрошень Тимчасової слідчої комісії керівників центральних органів виконавчої влади, державних підприємств, представників органів місцевої влади може свідчити про свідоме створення штучних перешкод у діяльності Комісії з метою зриву чи затягування здійснення розслідування можливих фактів порушень законодавства.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок про недосконалість Закону України "Про тимчасові слідчі і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України" в частині відповідальності посадових осіб органів державної влади перед Комісією за невиконання її законних вимог.

Усунення існуючих недоліків шляхом внесення відповідних змін до законодавства є метою посилення відповідальності за ігнорування звернень та запрошень тимчасових слідчих комісій, належної організації роботи секретаріатів таких комісій та їх фінансового забезпечення, залучення профільних фахівців дасть змогу членам тимчасових слідчих комісій у повній мірі досліджувати проблематику питання та ефективно виконувати свої завдання.

Окремо слід зазначити, що на адресу Тимчасової слідчої комісії надійшло ряд звернень, що стосуються або частково стосуються предмета відання Комісії.

Зокрема, звернення Мухаметвалієвої Тетяни Сергіївни від 28.10.2022 щодо можливих протиправних дій керівництва Донецької області у частині зловживань з гуманітарною допомогою.

Так, Мухаметвалієва Т.С. зазначила, що 24.05.2022 була призначена керівником КНП "Селидівська центральна міська лікарня Селидівської міської ради" та після декількох місяців своєї роботи зіткнулася з протиправними вказівками керівника Донецької ОВА Кириленка П.О. та керівника

Покровської районної військової адміністрації (далі – РВА) Бондаренка А.О. (перебував на зазначеній посаді до вересня 2022 року), пов'язаними із закупівлею медичних виробів та лікарських засобів для лікарні. Зі слів Мухаметвалієвої Т.С., керівництво Донецької ОВА через керівництво Покровської РВА надало вказівку закупити на суму близько 500 тис. грн медичні вироби та лікарські засоби, які, як виявилось, були міжнародною гуманітарною допомогою. Тобто керівні особи області змушували провести за рахунок бюджетних коштів, виділених лікарні, закупівлю медикаментів, які були передані безкоштовно як гуманітарна допомога для регіону.

Заявниця наголошує, що у період її тимчасової непрацездатності розпочався процес вилучення накопиченої за останні чотири місяці для потреб лікарні і хворих гуманітарної допомоги та відмови від подальшого отримання гуманітарної допомоги з метою ліквідації накопичених раніше запасів продуктів харчування (круп, сухого харчування для дітей тощо) та створення таким чином можливості надалі на платній основі закуповувати їх за бюджетні кошти та реалізовувати злочинні схеми з виведення бюджетних коштів з рахунків лікарні.

Зазначену інформацію було заслухано від Мухаметвалієвої Т.С. на засіданні Комісії 17.11.2022, викладені нею факти взято до уваги та прийнято рішення заслухати керівних осіб Донецької області та керівників правоохоронних органів Донецької області на окремому засіданні Тимчасової слідчої комісії.

01.12.2022 відбулася робоча зустріч окремих членів Комісії із заступником начальника Буковинської митниці Терещуком Юрієм Вікторовичем щодо його звернення до в.о. Голови Державної митної служби України Демченка В.В. з листом-інформуванням від 15.11.2022 № 7.2.08-1/7.2-08/4/100 щодо існуючої на Волинській митниці схеми "з незаконного ввезення товарів народного вжитку (одяг, взуття, тканини, транспортні засоби) під фіктивно створені благодійні фонди".

У листі-інформуванні було зазначено ряд благодійних фондів, на адресу яких через митний кордон ввозилися вантажі як гуманітарна допомога. При цьому за результатами проведеного Терещуком Ю.В. дослідження щодо діяльності, створення та функціонування даних фондів ним було встановлено, що жодна з перерахованих у листі-інформуванні благодійних організацій "не займається збором коштів, відправники даного товару або не існують, або вперше чують про те, що були відправниками товарів на адресу українським організаціям". Також за результатами здійсненого Терещуком Ю.В. об'їзду юридичних адрес, за якими зареєстровані згадувані в листі-інформуванні благодійні організації, було встановлено, що за такими адресами ці благодійні організації відсутні і ніколи не орендували приміщення.

За результатами зустрічі з Терещуком Ю.В. до Тимчасової слідчої комісії було передано копію листа-інформування від 15.11.2022.

Також Комітет Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики листом від 02.12.2022 № 04-32/08-2022/206675 повідомив, що 28.11.2022 на засіданні Комітету на підставі звернення, зареєстрованого в системі СЕДО Верховної Ради України за № 1054284, було заслухано інформацію заступника начальника Буковинської митниці Терещука Ю.В. щодо можливих зловживань службовим становищем посадовими особами Волинської митниці (незаконне переміщення через митний кордон України товарів народного вжитку під виглядом гуманітарної допомоги на фіктивно створені благодійні фонди) в особливо великих розмірах.

За результатами заслуховування народні депутати України – члени Комітету прийняли рішення про передачу зазначеної інформації (листа-інформування від 15.11.2022) для вивчення та розслідування можливих фактів порушень законодавства України Тимчасовій слідчій комісії.

Після опрацювання інформації, отриманої від Терещука Ю.В., Комісія листом від 29.12.2022 № /9-2022/224900 звернулася до в.о. Голови Державної митної служби України Демченка В.В. з проханням:

1) надати інформацію про вжиті заходи щодо належного реагування на лист-інформування заступника начальника Буковинської митниці Терещука Ю.В. від 15.11.2022 № 7.2.08-1/7.2-08/4/100 щодо незаконного переміщення гуманітарної допомоги через Волинську митницю в розрізі кожного із шести пунктів пропозицій, наведених у цьому листі-інформуванні;

2) надати відомості про склад робочої групи для проведення тематичної перевірки щодо встановлення всіх фіктивних благодійних фондів, які переміщували товари через митний кордон України у незаконний спосіб, із зазначенням імен, посад та контактних даних учасників робочої групи;

3) надати копію матеріалів зазначеної тематичної перевірки та повідомити, які саме матеріали, отримані за результатами вжитих заходів відповідно до пропозицій, зазначених у листі-інформуванні від 15.11.2022, було направлено правоохоронним органам і яким саме;

4) у разі відсутності реагування на зазначений лист-інформування надати офіційну позицію, чому саме та чи інша пропозиція, зазначена у листі-інформуванні від 15.11.2022, не була взята до уваги і хто саме приймав таке рішення.

Листом від 05.01.2023 № 08-1/25-01/1/67 за підписом в.о. Голови Державної митної служби України Демченка В.В. Тимчасову слідчу комісію було повідомлено про створення комісії для проведення перевірки зазначених у листі-інформуванні питань (робота якої на момент надання відповіді не завершена) та про направлення листів-запитів до митних органів Республіки Польща.

Зважаючи на те, що протягом наступного місяця до Тимчасової слідчої комісії матеріали тематичної перевірки щодо наведених у листі-інформуванні від 15.11.2022 фактів та жодна додаткова інформація щодо реагування

Державної митної служби України на зазначений лист-інформування не надходили, Комісія листом від 14.02.2023 № 442д9/9-2023/29899 звернулася до в.о. голови Державної митної служби України Звягінцева С.Б. стосовно надання матеріалів тематичної перевірки, уточнюючої інформації щодо направлення запитів, інформації про вжиті заходи та забезпечення належного реагування на отримані від Терещука Ю.В. матеріали з організацією проведення комплексної перевірки Волинської митниці.

При цьому в своєму листі Комісія наголосила, що незаконне переміщення гуманітарної допомоги або товарів високої ліквідності під виглядом гуманітарної допомоги, особливо в період воєнного стану, є неприпустимим, а питання економічної безпеки є вкрай важливим, і всі такі випадки мають бути оперативно та досконало розслідувані, а винні особи притягнуті до відповідальності.

Листом від 20.02.2023 № 08-1/25-01/1/1089 Державна митна служба України повідомила, що були відібрані пояснення посадових осіб Волинської митниці, а відібрання пояснень у водіїв транспортних засобів, зазначених у листі, на цьому етапі проведення перевірки не здійснювалося у зв'язку з тим, що в комісії відсутні документи, які стали підставою для вивезення зазначених у листі товарів з території Європейського Союзу, які у свою чергу можуть підтвердити чи спростувати надані ними пояснення. Станом на день надання інформації "тематична перевірка зупинена на підставі наказу Держмитслужби від 20.01.2023 № 21 "Про зупинення тематичної перевірки" у зв'язку з ненадходженням на адресу Держмитслужби листів-відповідей від митних органів Республіки Польща, що в свою чергу унеможливує проведення повної та всебічної перевірки", проведення комплексної перевірки "не вбачається за можливе".

Також до Комісії надійшло звернення депутата Полтавської міської ради Волкова Едуарда Костянтинівича, у якому він повідомляє ряд фактів діяльності Полтавського міського голови Мамає О.Ф., інших посадових осіб Полтавської міської ради, що можуть свідчити про вчинення значної кількості кримінальних правопорушень, зокрема:

1) про закупівлю управлінням адміністративних послуг Полтавської міської ради у ТОВ "Продоптом" недоброякісної продукції (м'ясних консервів) для ВПО, а також зловживання службовим становищем службовими особами виконавчого комітету Полтавської міської ради щодо прийняття рішення про роздачу м'ясних консервів.

За даним фактом, згідно з інформацією Полтавської обласної прокуратури, СУ ГУНП в Полтавській області здійснювалося досудове розслідування у кримінальному провадженні № 1202217000000318 від 06.06.2022 за частиною другою статті 364, статтею 227 Кримінального кодексу України, яке у жовтні 2022 року на підставі статті 216 Кримінального процесуального кодексу України передано за підслідністю до ГСУ СБ України;

2) про розголошення Полтавським міським головою Мамаєм О.Ф. на прес-конференції 15.12.2022 інформації про розташування підрозділу Збройних Сил України, за можливості його ідентифікації на місцевості, при тому що така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України та Міноборони.

За цим фактом СВ УСБУ в Полтавській області здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні № 22022170000000189 від 15.12.2022 за частиною другою статті 114² Кримінального кодексу України. 29.12.2022 Полтавському міському голові Мамаю О.Ф. повідомлено про підозру, однак протягом 1,5 місяця залишається невирішеним питання обрання запобіжного заходу підозрюваному;

3) про розтрату бюджетних коштів службовими особами комунальної організації "Інститут розвитку міста" Полтавської міської ради. Зокрема, керівник та бухгалтер цієї організації, діючи у змові з двома працівниками, виплатили зазначеним працівникам заробітну плату загалом на суму 571 682 грн за роботу, якої вони не виконували, а фактично працювали домогосподарками за місцем проживання Полтавського міського голови Мамає О.Ф. та близьких йому осіб.

За даним фактом СВ Полтавського РУП ГУНП в Полтавській області здійснювалося досудове розслідування у кримінальному провадженні № 42021172060000202 від 13.12.2021 за частиною четвертою статті 191, частиною другою статті 364, частиною першою статті 366 Кримінального кодексу України. Керівнику комунальної організації та бухгалтеру, двом працівникам цієї організації 27.06.2022 повідомлено про підозру у вчиненні злочинів, передбачених частиною четвертою статті 191, частиною першою статті 366, частиною четвертою статті 191 Кримінального кодексу України. У жовтні 2022 року матеріали даного кримінального провадження у порядку статті 216 Кримінального процесуального кодексу України передано для розслідування до Національного антикорупційного бюро України;

4) про факти незаконної передачі у приватну власність майна громади, яке у період воєнного стану може бути використане як бомбосховище, та утримання приміщень для укриття населення у непридатному стані;

5) про численні факти корупції та корупційні схеми, що мають місце у діях керівництва та посадових осіб Полтавської міської ради, керівництва та посадових осіб підпорядкованих комунальних підприємств, установ, організацій у питаннях замовлення робіт, товарів, послуг (ремонтні роботи; послуги із встановлення систем сигналізації; послуги з прибирання міста; послуги з інвентаризації, складання схем технічної документації з землеустрою, проведення топографо-геодезичних робіт та складання звіту з аудиту земель на території старостинських округів Полтавської громади; закупівля продуктів харчування для ВПО, контейнерів для сміття, генераторів та інших товарів);

б) про факти розкрадання гуманітарної допомоги за попередньою змовою, до яких можуть бути причетні керівництво Полтавської міської ради, посадові особи комунальної організації "Інститут розвитку міста" та представники депутатської фракції політичної партії "За майбутнє" у Полтавській міській раді;

7) про корупцію у питаннях поховання на кладовищах.

Волкова Е.К. було додатково заслухано на засіданні Тимчасової слідчої комісії 08.02.2023 у м. Полтаві. Про всі факти, що стали відомі Комісії в результаті її роботи та можуть свідчити про вчинення кримінальних правопорушень керівництвом та посадовими особами Полтавської міської ради, посадовими особами підпорядкованих підприємств, установ та організацій, було повідомлено правоохоронним органам. Щодо зареєстрованих кримінальних проваджень скеровано відповідні звернення до правоохоронних органів з урахуванням компетенції з метою отримання інформації про стан досудового розслідування.

До Комісії надійшло звернення голови громадської організації "Об'єднання переселенців "Спільна справа" Зикова Ю.В. від 27.10.2022 щодо підтримки проекту "Нове будівництво багатоквартирного житлового будинку з вбудованими нежитловими приміщеннями..." для забезпечення житлом ВПО та учасників бойових дій. Тимчасова слідча комісія планує заслухати Зикова Ю.В. під час виїзного засідання Комісії у м. Вінниці.

10.02.2023 до Комісії надійшло звернення голови правління благодійної організації "Благодійна фундація "Волонтерська сотня Львова" Світлани Сидоренко щодо протиправного заволодіння Якушевою Мариною та Якушевим Олексієм без відома керівника благодійної організації автомобілем (Nissan Ring Cab Navara, реєстраційний номер TWB746, 2003 року випуску, синього кольору VIN-код JN1BPUD22U0077191), який є гуманітарною допомогою. У подальшому зазначені громадяни здійснили продаж автомобіля і незаконно отримали вигоду в розмірі 2500,00 доларів США. За даним фактом зареєстровано кримінальне провадження № 12023141440000039 від 07.02.2023.

Тимчасовою слідчою комісією було направлено звернення до керівництва прокуратури і Національної поліції у Львівській області та акцентовано увагу на необхідності забезпечення проведення ефективного досудового розслідування за кримінальним провадженням.

До Комісії також надійшов ряд звернень від волонтерів зі скаргами на безпідставне кримінальне переслідування, на їхню думку, з боку правоохоронних органів у зв'язку з недосконалістю кримінально-правових норм. Зазначене питання було заслухано на засіданні Комісії № 3 в м. Києві 30.09.2022, на яке були запрошені представники благодійних фондів, громадських організацій та волонтери.

Тимчасова слідча комісія зазначила про існуючу проблему у зверненні до Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності. На підставі цього звернення окремих членів Комісії було долучено до складу робочої групи з метою вивчення практики застосування кримінальної відповідальності за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (стаття 201² Кримінального кодексу України), створеної на базі Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності.

II. Загальна інформація про надходження гуманітарної допомоги

З початку повномасштабного вторгнення в Україну за період з 24 лютого по 31 грудня 2022 року, за офіційними даними Державної митної служби України, через митні органи оформлено як гуманітарну допомогу товарів загальною вагою 1088,7 тис. тонн, з них через автомобільні пункти пропуску – 877,1 тис. тонн (або 80,6 %), залізничні пункти пропуску – 193,1 тис. тонн (або 17,7 %), через інші митні пункти пропуску (річкові, морські та повітряні) – 18,5 тис. тонн (або 1,7 %) (див. рис. 2.1).

Рис. 2.1 - Загальна вага гуманітарної допомоги з 24 лютого по 31 грудня 2022 року за офіційними даними Державної митної служби України

У розрізі митниць, що здійснили декларування гуманітарної допомоги, яка надійшла автомобільним та залізничним транспортом, найбільше товарів надійшло через Львівську та Волинську митниці (див. рис. 2.2).

За ділянками кордону, через які здійснювався пропуск гуманітарної допомоги протягом зазначеного періоду, можна відзначити, що понад 70 % товарів надійшло через українсько-польський кордон (див. рис. 2.3).

Загальна кількість декларувань імпорту товарів як гуманітарної допомоги мала місце у 221 907 випадках.

Серед загальної кількості ввезених товарів гуманітарної допомоги обсяг тих, щодо яких застосовується окремий порядок митного оформлення, який передбачає надання гарантійного листа кінцевого користувача гуманітарної допомоги, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2022 року № 174 "Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану", становить 2 819 252 кг. До таких товарів відносяться:

пластини для бронезилетів;

переносні радіостанції нецивільного призначення;
 безпілотні літальні апарати (квадрокоптери) нецивільного призначення;
 біноклі, монокуляри та інші оптичні труби, магніфери (збільшувачі) нецивільного призначення;
 коліматорні приціли, оптичні приціли нецивільного призначення;
 тепловізори, прилади нічного бачення.

У розрізі товарних позицій згідно з УКТ ЗЕД гуманітарної допомоги можна відзначити, що найбільші обсяги товарів (за вагою), які було отримано як гуманітарну допомогу, становили одяг, постільні речі та матраци, а також моторні транспортні засоби спеціального призначення та автомобілі (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Інформація про видові ознаки товарів гуманітарної допомоги, що були ввезені на митну територію України за період з 24.02 по 31.12.2022

Товарна позиція за УКТ ЗЕД		Вага (кг)
6309	Одяг та інші вироби, що використовувалися	414 397
9404	Основи матраці для ліжок; постільні речі	167 445
8705	Моторні транспортні засоби спеціального призначення, не призначені для перевезення людей або вантажів	137 929
8703	Автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей	92 384
6914	Інші керамічні вироби	90 644
9503	Інші іграшки; моделі зменшеного розміру; головоломки	88 130
9403	Інші меблі та їх частини	87 631
9402	Меблі медичні, хірургічні, стоматологічні, ветеринарні, перукарські крісла	79 910
3004	Лікарські засоби дозовані або фасовані для роздрібної торгівлі	41 962
9506	Інвентар, обладнання для спорту; плавальні басейни, басейни для дітей	41 192
6307	Інші готові вироби, включаючи викрійки одягу	38 674
6301	Ковдри та пледи дорожні	34 754
9401	Меблі для сидіння та їх частини	33 989
8704	Моторні транспортні засоби для перевезення вантажів	21 730
8713	Коляски інвалідні	20 265
5705	Інші килими та текстильні покриття для підлоги	19 746
8712	Велосипеди	18 351

1704	Кондитерські вироби з цукру без вмісту какао	17 133
8702	Моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія	12 600
9021	Пристрої ортопедичні; пристрої для лікування переломів; штучні частини тіла; слухові апарати	10 340
6306	Брезенти, палатки, вітрила, спорядження для кемпінгів	8790
9508	Каруселі, гойдалки, тири та інші атракціони; пересувні цирку, звіринці, театри	7744
6210	Одяг, виготовлений з товарних позицій 5602, 5603, 5903, 5906, 5907	6869
9619	Гігієнічні прокладки, дитячі пелюшки і підгузки	6771
6807	Вироби з асфальту	6220
9018	Прилади та пристрої для використання у медицині, хірургії, стоматології або ветеринарії	6182
7308	Металоконструкції та їх частини з чорних металів	6170
6912	Посуд та прибори столові, кухонні з кераміки (крім фарфорового)	5952
1102	Борошно із зерна інших зернових культур	5880
1701	Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків у твердому стані	4936
9608	Ручки; маркери; пера; олівці механічні; тримачі та частини до них	4248
2001	Овочі, приготовлені або консервовані з оцтом	4212
401	Молоко та вершки, незгущені	3880
1006	Рис	3836
3402	Поверхнево-активні речовини, засоби для прання, миття та чищення	3642
1512	Олії соняшникова, сафлорова або бавовняна	3520
3926	Інші вироби з пластмас та вироби з товарних позицій 3901–3914	3512
3918	Покриття пластмасові для підлог, стін або стелі	3407
8418	Холодильники, морозильники; теплові насоси	3329
6203	Костюми, комбінезони, шорти, для чоловіків або хлопців	2996
9505	Вироби для свят, карнавалів або інші вироби для розваг	2979
6907	Плитки для підлоги, стін тощо, керамічні неглазуровані	2550
3005	Вата, марля, бинти та аналогічні вироби	2340
4015	Одяг та речі з незатверділої вулканізованої гуми	2337
8450	Машини пральні	2262
3214	Замазки, мастики, шпаклівки, суміші для фасадів, стін тощо	2123
9610	Дошки грифельні	2064
4820	Інші канцелярські товари з паперу, картону	1963
6302	Білизна постільна, столова, туалетна, кухонна	1893

6506	Інші головні убори та капелюхи	1848
5407	Тканини з синтетичних комплексних ниток	1800
8502	Електрогенераторні установки та обертові електричні перетворювачі	1800
8516	Електронагрівальні прилади та апарати; праски електричні	1797
1902	Вироби з тіста без дріжджів; кускус	1783
9405	Лампи та освітлювальне обладнання, в іншому місці не зазначені	1768
7309	Резервуари з чорних металів, місткістю понад 300 л, без механічних або теплотехнічних пристроїв	1676
3925	Вироби будівельні з пластмас	1644
8715	Коляски дитячі та їх частини	1572
7612	Резервуари з алюмінію, місткістю не більш як 300 л, без механічного або теплотехнічного обладнання	1400
8471	Машини автоматичного оброблення інформації та їх блоки; магнітні або оптичні зчитувальні пристрої	1350
7323	Вироби столові, кухонні та аналогічні вироби, їх частини з чорних металів	1315
9027	Прилади та апаратура для фізичного або хімічного аналізу	1262
6114	Інший одяг трикотажний	1225
6911	Фарфоровий посуд, прибори столові, кухонні	1225
1905	Хлібобулочні вироби, рисовий папір	1167
8414	Насоси повітряні або вакуумні, повітряні компресори та вентилятори; витяжні ковпаки чи шафи з вентилятором	1156
4202	Чемодани, сумки, футляри та інші аналогічні вироби	1155
4418	Вироби столярні та теслярські, будівельні деталі	1114
8517	Апарати електричні телефонні або телеграфні; відеотелефони	1102
8422	Машини посудомийні; обладнання для наповнення, закупорювання пляшок, банок тощо, фасування, загортання, наклеювання етикеток, герметизації та пакування товарів, для газування напоїв	1042

За складовою ознакою основними категоріями товарів, які переміщувалися як гуманітарна допомога за період з 24.02.2022 по 31.12.2022, були:

продовольство – 255 480 814 кг;

паливо – 148 325 857 кг;

транспортні засоби – 122 084 366 кг;

інше – 117 872 526 кг;

медикаменти – 36 634 245 кг;

санітарно-гігієнічні вироби – 34 605 528 кг;

одяг/взуття – 20 130 305 кг;

технічні засоби (в т. ч. електроніка) – 13 426 927 кг.

При цьому найбільші обсяги гуманітарної допомоги надходили протягом березня – червня 2022 року (див. рис. 2.4).

Рис. 2.4 - Щомісячне надходження гуманітарної допомоги від країн-донорів, у тис. тонн

Держави – члени ЄС через механізм Координаційного центру ЄС з питань реагування на надзвичайні ситуації (ERCC), який діє у рамках Механізму цивільного захисту ЄС (UCPM), є одними з найбільших надавачів гуманітарної допомоги Україні. Саме ця інституція в рамках реалізації принципів прозорості та підзвітності оприлюднює свої звіти про надану допомогу, надання якої логістично здійснюється через транспортні хаби у Польщі, Румунії та Словаччині.

Подібним механізмом користуються і держави – члени НАТО та партнери НАТО, які через механізм EADRCC так само надавали значні обсяги допомоги.

Іншим важливим інституційним донором допомоги для подолання наслідків широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України у 2022 році стали організації системи ООН.

У додатках до листа МЗС № 51/12-840-8763 наведено, станом на 04.01.2023, актуальні дані європейської інституції та статистичну інформацію про кількість гуманітарних вантажів, переданих через логістичні центри у Польщі (67,76 тис. тонн), Румунії (5,48 тис. тонн) та Словаччині (2,56 тис. тонн). Крім того, 2,38 тис. тонн допомоги доставлено безпосередньо в Україну через UCPM. Загалом в Україну було направлено 78,2 тис. тонн допомоги.

Закордонні дипломатичні установи України вели активну роботу щодо просування національної платформи "United 24", в межах якої запроваджено "єдине вікно" для пожертв від благодійних організацій, міжнародних партнерів та громадян з метою підтримки України. Перекази на спеціальні рахунки у Національному банку України та через національну платформу "United 24" здійснювалися у таких валютах: USD, EUR, UAH, GBP, CAD та CHF.

Відповідно до отриманої від Мінцифри інформації благодійні внески також перераховувалися на спеціально створені криптовалотні гаманці.

Варта уваги також велика кількість благодійних внесків, здійснених впливовими людьми світу, селебрітіз, світовими транснаціональними компаніями та відомими брендами (Бріджит Макрон, Міла Куніс та Ештон Катчер, Вахтанг Кікабідзе, ФК "Реал Мадрид", Samsung, Shell тощо), які перераховувалися на рахунки благодійних міжнародних, національних та українських організацій, зокрема Міжнародного Комітету Червоного Хреста, UNICEF, Всесвітньої продовольчої програми ООН, European Defence Agency, Агентства ООН у справах біженців, а також на закупку автомобілів швидкої допомоги, медикаментів, продуктів харчування, генераторів та інших життєво необхідних товарів.

З метою спрощення та мінімізації можливих комісійних витрат при здійсненні транзакцій/пожертв на спецрахунки національної платформи "United 24" в деяких країнах були відкриті спеціальні тимчасові рахунки в національних валютах країн перебування, а саме: в Австрії, Азербайджані, Албанії, Аргентині, Бельгії, Болгарії, Боснії і Герцеговині, Бразилії, Великій Британії, Греції, Грузії, Ізраїлі, Ірландії, Іспанії, Італії, Казахстані, Канаді, Кенії, Киргизстані, Литві, Мексиці, Молдові, Монголії, Німеччині, Норвегії, ОАЕ, ПАР, Перу, Південній Кореї, Польщі, Сенегалі, Сербії, Словаччині, Словенії, США (Сан-Франциско), Таїланді, Туреччині, Угорщині, Узбекистані, Фінляндії, Франції, Хорватії, Чехії, Чилі, Чорногорії, Японії, Нідерландах, Йорданії та Північній Македонії.

III. Щодо належного правового регулювання відносин з надання гуманітарної допомоги та мінімізації корупційних ризиків

Гостра гуманітарна криза, що виникла в Україні внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої держави, окупації значних територій, пошкодження житла та об'єктів інфраструктури, вимушеного переміщення громадян у пошуках більш безпечного місця для життя, потребувала рішучих та невідкладних дій з боку органів державної влади.

Правові, організаційні, соціальні засади отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги на сьогодні регулюються законами України "Про гуманітарну

допомогу", "Про благодійництво та благодійні організації", постановами Кабінету Міністрів України від 16 березня 2000 року № 514 "Про затвердження Порядку списання товарів (предметів) гуманітарної допомоги, які мають певний термін експлуатації", від 22 березня 2000 року № 542 "Про затвердження Порядку використання гуманітарної допомоги у вигляді коштів в іноземній валюті з рахунків в іноземній валюті отримувачів гуманітарної допомоги", від 22 березня 2000 року № 543 "Про затвердження Порядку реєстрації отримувачів гуманітарної допомоги", від 22 березня 2000 року № 544 "Про Порядок митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги", від 22 березня 2000 року № 553 "Питання Комісії з питань гуманітарної допомоги при Кабінеті Міністрів України", від 28 квітня 2000 року № 728 "Про затвердження Порядку вивезення за межі України або знищення неякісних та непридатних до споживання товарів (предметів) гуманітарної допомоги", від 21 лютого 2001 року № 161 "Про затвердження Порядку надання Україною гуманітарної допомоги" та іншими нормативно-правовими актами.

Проте механізм отримання гуманітарної допомоги, зокрема з-за кордону, запроваджений Законом України "Про гуманітарну допомогу" (далі – Закон № 1192–XIV), пристосований до реалій мирного часу і не враховує всіх потреб та труднощів надання гуманітарної допомоги у період воєнного стану.

З метою оперативного реагування та врегулювання правовідносин, пов'язаних із наданням гуманітарної допомоги, Кабінетом Міністрів України, зважаючи на бойові дії на території багатьох областей України, розірвання та блокування логістичних маршрутів, оточення та окупацію населених пунктів, було прийнято ряд нормативно-правових актів, покликаних заповнити існуючі законодавчі прогалини та забезпечити, в першу чергу, права та інтереси набувачів гуманітарної допомоги. Впровадженими нормами істотно спрощено порядок ввезення, розмитнення, обліку та звітування за розподіл гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, що мало вкрай важливе значення на початкових етапах війни. Проте, зважаючи на деокупацію значної території, налагодження логістичних шляхів з урахуванням усіх труднощів, отримання великого обсягу гуманітарної допомоги від іноземних донорів, на теперішній час можливо та необхідно внести зміни до законодавчих актів щодо підвищення контролю з боку держави за процесами ввезення на митну територію України і розподілу гуманітарної допомоги, ведення належного обліку та дотримання вимог щодо її цільового використання.

Зокрема, Кабінетом Міністрів України у сфері гуманітарної допомоги (станом на 01.03.2023) прийнято такі нормативно-правові акти:

1) постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 № 174 "Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану" (із змінами) (далі – постанова № 174), якою передбачено, що на період дії воєнного стану пропуск через митний кордон

України гуманітарної допомоги від донорів здійснюється за місцем перетину митного кордону України шляхом подання декларації, заповненої особою, що перевозить відповідний товар, без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Також визначено особливий порядок ввезення товарів військового і подвійного призначення відповідно до переліку, наведеного в додатку 2 до цієї постанови (з використанням гарантійних листів). А відповідно до пункту 5 постанови № 174 встановлено, що координація роботи з визнання гуманітарною допомогою товарів, що необхідні для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та цивільного захисту населення, здійснюється Кабінетом Міністрів України.

Визначений постановою № 174 порядок ввезення гуманітарної допомоги з-за кордону у подальшому зазнав істотних змін через ескалацію воєнних дій та збільшення кількості ВПО, шляхом внесення змін на підставі відповідних постанов Кабінету Міністрів України, про які йдеться далі.

Так, згідно з редакцією постанови № 174 станом на 08.03.2022 пунктом 1 постанови № 174 встановлено, що вищезазначений порядок пропуску через митний кордон застосовується до товарів гуманітарної допомоги, включених до переліку категорій товарів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 року № 224.

Однак уже 21.03.2022 було прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 329 "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 2022 р. № 174 та визнання таким, що втратив чинність, пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 р. № 224", якою фактично скасовано умову щодо пропуску через митний кордон у спрощеному порядку лише товарів гуманітарної допомоги, включених до переліку. У редакції постанови № 174 від 23.03.2022 (згідно з постановою № 344 від 22.03.2022) товари, пропуск яких здійснюється відповідно до абзацу першого пункту 1, визнаються гуманітарною допомогою за декларативним принципом без прийняття відповідного рішення спеціально уповноважених державних органів з питань гуманітарної допомоги.

Зазначене положення залишається чинним до сьогодні. Тобто перелік товарів, які можуть бути ввезені на територію України як гуманітарна допомога, фактично є необмеженим.

Таким чином, у період дії постанови № 174 в первинній редакції було відсутнє чітке визначення, до яких саме товарів такі норми можуть бути застосовані, адже визначена Законом № 1192–XIV процедура визнання товару гуманітарною допомогою не дотримувалася. Визначений постановою № 224 перелік категорій товарів, що визнаються гуманітарною допомогою, охопив основні види товарів, невідкладно потрібних для забезпечення потреб військових та населення, які відповідно могли бути переміщені через кордон у спрощеному порядку, але, знову-таки, визначено порядок, відмінний від закріпленого Законом № 1192–XIV. Подальшими редакціями постанови № 174

взагалі скасовано будь-які обмеження щодо видів (категорій) товарів, які ввозяться як гуманітарна допомога, а визнання товарів гуманітарною допомогою здійснюється фактично особою, яка їх перевозить, – шляхом декларування, що товар є гуманітарною допомогою, без прийняття відповідного рішення спеціально уповноваженим державним органом з питань гуманітарної допомоги;

2) постанова Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 № 202 "Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги" (далі – постанова № 202), якою встановлено, що в умовах воєнного стану не поширюються встановлені законодавством вимоги щодо отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги від юридичних та фізичних осіб – резидентів та нерезидентів.

Значна частина суб'єктів – одержувачів гуманітарної допомоги сприймають цю норму як таку, що цілком скасовує необхідність будь-якого обліку, у тому числі бухгалтерського, щодо гуманітарної допомоги, яка надходить та розподіляється ними, передається набувачам.

Разом з тим Міністерство фінансів України листом "Про бухгалтерський облік окремих господарських операцій" № 41020-06-5/8479 від 27.04.2022 щодо бухгалтерського обліку благодійної та гуманітарної допомоги акцентує, що правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначає Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (далі – Закон № 996–XIV), який поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правової форми і форми власності, на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність, а також на операції з виконання державного та місцевих бюджетів і складання фінансової звітності про виконання бюджетів з урахуванням бюджетного законодавства.

Згідно із Законом № 996–XIV регулювання питань методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку, затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі, інші нормативно-правові акти щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Законом № 996–XIV передбачено, що бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації, ґрунтуючись на принципах бухгалтерського обліку та фінансової звітності, закріплених статтею 4 зазначеного Закону. Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Міністерством фінансів України у зазначеному вище листі від 27.04.2022 акцентовано, що забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємствами на безперервній основі, навіть в умовах воєнного стану, є компонентом забезпечення стійкості економіки.

Зміни до Закону № 996–XIV щодо обліку та звітності стосовно благодійної та/або гуманітарної допомоги не вносилися.

Роз'яснення Міністерства фінансів України містить посилання також і на ряд підзаконних нормативно-правових актів (виданих Кабінетом Міністрів України, Міністерством фінансів України тощо), якими врегульовано порядок бухгалтерського обліку та фінансової звітності, зміни до яких у період дії воєнного стану не вносилися, а їхня дія не була скасована.

У відповідь на звернення Комісії від 26.09.2022 № 04-66/7-2022/162710 Міністерством соціальної політики України повідомлено (лист за № 10464/0/2-22/20 від 07.10.2022), що, керуючись постановою № 202, отримувачі практично не подають звітів, передбачених наказом Міністерства соціальної політики України від 31.07.2020 № 539 "Про затвердження форм звітів про наявність і розподіл гуманітарної допомоги та Інструкції щодо їх заповнення", зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 12.11.2020 за № 1125/35408, а обласні військові адміністрації не мають повноважень щодо їх витребування;

3) постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 № 224 "Про затвердження переліку категорій товарів, що визнаються гуманітарною допомогою без здійснення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку, на період воєнного стану та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань гуманітарної допомоги" (далі – постанова № 224), якою:

затверджено перелік категорій товарів, що визнаються гуманітарною допомогою без здійснення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку, на період воєнного стану (скасовано постановою Кабінету Міністрів України № 329 від 20.03.2022);

встановлено, що облік і контроль, передбачений статтею 5 Закону № 1192–XIV, за отриманням та цільовим використанням таких товарів здійснюється на основі звітів про митне оформлення вантажів з гуманітарною допомогою та про надходження на рахунки в іноземній валюті отримувачів гуманітарної допомоги коштів в іноземній валюті, які відповідно до частини третьої статті 11 Закону № 1192–XIV митні органи та філії (територіальні управління) Національного банку України щомісячно складають та подають до Міністерства соціальної політики України;

встановлено окремий порядок визнання товарів, не включених до переліку, затвердженого постановою № 224, гуманітарною допомогою для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, цивільного захисту

населення та його повсякденних потреб – за письмовим рішенням керівників військових адміністрацій (норма залишається чинною, проте, зважаючи на скасування пункту 1 постанови № 224 щодо визнання гуманітарною допомогою товарів, включених до переліку, нівелюється, оскільки, як зазначалося вище, обмеження щодо виду товару/речей/матеріальних цінностей, які можуть бути визнані гуманітарною допомогою, не встановлено);

затверджено зміни до форми та змісту декларації про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою, а саме передбачено необхідність зазначення фактичного місця призначення/розвантаження вантажу (в редакції від 21.03.2022);

4) постанова Кабінету Міністрів України від 27.03.2022 № 379 "Про особливості здійснення гуманітарної допомоги, яка перевозиться залізничним транспортом в умовах воєнного стану" (далі – постанова № 379), якою затверджено правила перевезення гуманітарної допомоги залізничним транспортом АТ "Укрзалізниця" з-за кордону та територією України, умови визнання товарів, які перевозяться залізничним транспортом, гуманітарною допомогою, порядок взаємодії між АТ "Укрзалізниця", військовими адміністраціями, іншими визначеними Кабінетом Міністрів України отримувачами гуманітарної допомоги.

Крім того, відповідно до цієї постанови отримувачі гуманітарної допомоги (обласні, Київська міська військові адміністрації чи інші визначені Кабінетом Міністрів України суб'єкти) звільняються від обов'язку реєструватися в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги та від інших обов'язків, передбачених Законом України "Про гуманітарну допомогу", крім обов'язків, передбачених цією постановою;

5) постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2022 № 824 "Деякі питання отримання, розподілу, використання та обліку гуманітарної допомоги для задоволення потреб енергетики в умовах воєнного стану", якою затверджено Порядок отримання гуманітарної допомоги для задоволення потреб енергетики від донорів, її зберігання, розподілу та передачі набувачам в умовах воєнного стану та протягом 150 календарних днів з дня його припинення або скасування та визначено отримувачів гуманітарної допомоги для задоволення потреб енергетики, а саме:

акціонерне товариство "Хмельницькобленерго";

державне підприємство, установа, організація, що належать до сфери управління Міністерства енергетики України та визначені ним (за умови відсутності в акціонерного товариства "Хмельницькобленерго" технічної можливості для приймання, розвантаження, транспортування, доставки, зберігання допомоги);

публічне акціонерне товариство "Центренерго", акціонерне товариство "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України" (за погодженням з

Міністерством енергетики України, за умови відсутності в акціонерного товариства "Хмельницькобленерго" та у зазначених підприємств, установ, організацій технічної можливості для приймання, розвантаження, транспортування, доставки, зберігання допомоги);

б) постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.2022 № 238 "Деякі питання визнання товарів гуманітарною допомогою та їх використання в умовах воєнного стану", згідно з якою:

на період дії воєнного стану зазначені у товарній групі 27 згідно з УКТ ЗЕД товари ("Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки; бітумінозні речовини; воски мінеральні"), що необхідні для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та цивільного захисту населення, визнаються гуманітарною допомогою;

встановлено порядок надання таких товарів шляхом заправлення транспортних засобів Збройних Сил України, військових формувань, перевізників гуманітарної допомоги та інших організацій, перелік яких затверджено Міністерством економіки України, на автозаправних станціях;

7) Правила перетинання державного кордону громадянами України, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 1995 року № 57, із змінами і доповненнями, зокрема, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 20.05.2022 № 615 та від 15.11.2022 № 1285 (далі – правила № 57), в частині, яка стосується перевезення гуманітарної та іншої допомоги, а саме надання дозволу на виїзд за межі України військовозобов'язаних осіб:

водіїв, які здійснюють перевезення медичних вантажів, вантажів гуманітарної допомоги автомобільними транспортними засобами для потреб Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та населення України (пункти 2–8 правил № 57);

водіїв транспортних засобів суб'єктів господарювання, які мають ліцензію на право провадження господарської діяльності з міжнародних перевезень вантажів та пасажирів автомобільним транспортом (пункти 2–9 правил № 57).

За результатами діяльності Комісії можна зробити висновок, що норми зазначених постанов Кабінету Міністрів України (крім правил № 57) щодо підстав одержання гуманітарної допомоги, порядку ввезення, розмитнення, обліку тощо суперечать Закону України "Про гуманітарну допомогу", а в окремих випадках фактично скасовують дію норм цього Закону, що є неприпустимим з точки зору принципу правової визначеності та підпорядкованості за юридичною силою нормативно-правових актів виконавчої влади законам. Для прикладу, постановою № 174 встановлено інший порядок ввезення та визнання товарів гуманітарною допомогою, ніж встановлено Законом № 1192–XIV (зокрема положеннями статей 8, 9 та

частиною сьомою статті 15), адже чіткий перелік видів товарів, що визнаються гуманітарною допомогою, постановою № 224 в редакції від 21.03.2022 не визначено, хоча в ній і є посилання на відповідну норму Закону № 1192–XIV.

Водночас встановлення заборони на виїзд військовозобов'язаних чоловіків у віці від 18 до 60 років за межі України та винятків із такої заборони має бути здійснено на рівні закону, а не постановою Кабінету Міністрів України. Також має бути встановлено чіткий та прозорий порядок надання дозволу на виїзд тим категоріям осіб, які відповідно до законодавства мають таке право.

Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) у своєму дослідженні "Корупційні схеми та ризики під час виїзду з України в умовах воєнного стану"¹, презентованому в жовтні 2022 року (далі – Дослідження), зазначило, що відповідно до статті 33 Конституції України кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування та право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом, а виняткові підстави для тимчасового обмеження права громадян України на виїзд з України передбачені статтею 6 Закону України "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України".

Такої ж думки відповідно до відповіді з додатками, наданої на звернення Тимчасової слідчої комісії до Прем'єр-міністра України Шмигала Д.А. від 23.12.2022 № /7-2022/222050, дотримується і Міністерство юстиції України (див. пункт 6 розділу IX цього Звіту).

Крім наведених НАЗК та Міністерством юстиції України аргументів, слід відзначити, що правила № 57 були затверджені 1995 року відповідно до статті 3 Закону України "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України", що стосується порядку перетину громадянами України державного кордону України, водночас порядок, що має встановлювати обмеження та винятки з них, механізм прийняття рішень, перелік документів, на основі яких приймаються такі рішення, та спосіб і строки їх розгляду, мав бути розроблений і затверджений на виконання статті 6 цього Закону, яка встановлює підстави для тимчасового обмеження права громадян України на виїзд з України.

Невідповідність законодавчого та нормативного регулювання зазначеної сфери призводить до відсутності належного контролю, що, в свою чергу, породжує значну кількість корупційних ризиків на кожному окремому етапі надання гуманітарної допомоги, що є неприпустимим в аспекті європейського вектора розвитку України, репутації держави на міжнародній

---

¹ Корупційні схеми та ризики під час виїзду з України в умовах воєнного стану [Електронний ресурс]. – 2022. – с. 29–34. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/new-record/>
https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Koruptsiy-ni_shemy_ta_ryzyky_pid_chas_vyi-zdu_z_Ukrainy_v_umovah.pdf

арені та відповідальності за надану допомогу перед донорами. Зокрема, це стосується таких положень.

1. Учасники правовідносин з надання гуманітарної допомоги.

Статтею 1 Закону № 1192–XIV передбачені такі суб'єкти – учасники процесу надання/одержання гуманітарної допомоги:

1) донори (іноземні, вітчизняні) – юридичні та фізичні особи в Україні або за її межами, які добровільно надають гуманітарну допомогу отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за її межами;

2) отримувачі гуманітарної допомоги – такі юридичні особи, яких зареєстровано в установленому Кабінетом Міністрів України порядку в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги:

а) підприємства громадських організацій осіб з інвалідністю, ветеранів війни та праці, а також підприємства, установи та організації, що утримуються за рахунок бюджетів, уповноважені ними державні установи та органи місцевого самоврядування;

б) благодійні організації, створені у порядку, визначеному Законом України "Про благодійну діяльність та благодійні організації";

в) громадські організації осіб з інвалідністю, ветеранів війни та праці, Товариство Червоного Хреста України та його обласні організації, творчі спілки, а також громадські організації, створені для здійснення передбаченої їх статутними документами екологічної, оздоровчої, аматорської, спортивної, культурної, освітньої та наукової діяльності;

г) релігійні організації, зареєстровані у порядку, передбаченому Законом України "Про свободу совісті та релігійні організації";

г) реабілітаційні установи для осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю, які мають відповідну ліцензію на здійснення реабілітаційних послуг, незалежно від відомчого підпорядкування, типу і форм власності.

Зауважимо, що критерієм визначення отримувача гуманітарної допомоги згідно із цим Законом є реєстрація в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги;

3) набувачі гуманітарної допомоги – фізичні та юридичні особи, які її потребують і яким вона безпосередньо надається. Набувачі гуманітарної допомоги з статусом юридичної особи визначаються відповідно до пунктів "а", "б", "в", "г", "г" абзацу п'ятого статті 1 Закону № 1192–XIV.

Щодо суб'єктного складу правовідносин з надання гуманітарної допомоги підзаконними нормативно-правовими актами передбачено таке:

пунктом 2 Порядку митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.03.2000 № 544 (далі – порядок № 544), передбачено, що гуманітарний товар

пропускається через митний кордон України за умови наявності його отримувача у Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги;

постановою № 174 визначено, що на період дії воєнного стану пропуск через митний кордон України гуманітарної допомоги від донорів здійснюється за місцем перетину митного кордону України шляхом подання декларації, заповненої особою, що перевозить відповідний товар, без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Відповідно до абзацу третього пункту 1 постанови № 174 норми порядку № 544 не застосовуються.

Крім того, згідно з постановою № 379 отримувачами гуманітарної допомоги є обласні, Київська міська військові адміністрації (далі – військові адміністрації) чи інші визначені Кабінетом Міністрів України суб'єкти. Зазначені отримувачі гуманітарної допомоги звільняються від обов'язку реєструватися в Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги та від інших обов'язків, передбачених Законом № 1192–XIV, крім обов'язків, передбачених цією постановою.

Таке визначення отримувача гуманітарної допомоги прямо суперечить положенням статті 1 Закону № 1192–XIV, що має вищу юридичну силу, і потребує приведення у відповідність із Законом.

Вищезазначене породило правову невизначеність, внаслідок якої на теперішній час Єдиний реєстр отримувачів гуманітарної допомоги не ведеться, тоді як кількість юридичних осіб – отримувачів гуманітарної допомоги неконтрольовано зростає, а відтак послаблюються можливості контролю за діяльністю одержувачів гуманітарної допомоги, зокрема за її цільовим використанням.

Водночас у період надходження значних обсягів гуманітарної допомоги з-за кордону в правовідносинах у зазначеній сфері виникли (сформувалися) нові суб'єкти, статус яких законодавчо не визначений взагалі:

1) гуманітарний хаб – база для отримання, зберігання, розподілу гуманітарних вантажів від донорів отримувачам (розташовані у тому числі за кордоном).

Зазначене поняття вживається, зокрема, обласними військовими адміністраціями у відповідь на звернення Комісії (відповідь Хмельницької ОВА від 17.11.2022 № 55/31-29-7297/2022), розпорядженнях ОВА, одержаних Комісією в ході проведеної роботи (розпорядження Закарпатської ОВА від 10.03.2022 № 33 "Про гуманітарний хаб"), тощо. Також вживається термін "волонтерський транзитний хаб" (зокрема у відповіді Тернопільської ОВА від 14.11.2022 № 01-8465/16);

2) координаційний штаб при обласній, районній військовій адміністрації, виконавчому органі територіальної громади – тимчасовий допоміжний орган при місцевій державній (військовій) адміністрації або

органі місцевого самоврядування, що утворюється з метою сприяння координації діяльності місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, військових формувань, утворених відповідно до законів, правоохоронних органів та громадських об'єднань, благодійних організацій, волонтерів, підприємств, установ, організацій, у тому числі нерезидентів, з питань отримання, зберігання, складування, розподілу та використання за цільовим призначенням гуманітарної допомоги і здійснення інших заходів, необхідних для забезпечення потреб населення, Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законодавства збройних формувань в умовах воєнного стану та у поствоєнний період відновлення після припинення або скасування воєнного стану.

Координаційні штаби з питань гуманітарної допомоги створено при обласних військових адміністраціях та виконавчих органах територіальних громад на підставі відповідних рішень керівників. До прикладу:

розпорядження начальника Одеської ОВА від 01.04.2022 № 153/А-2022;

розпорядження Ужгородського міського голови від 11.10.2022 № 544;

рішення виконавчого комітету Богданівської сільської ради Рахівського району Закарпатської області від 29.09.2022 № 133 тощо.

Як стало відомо в ході виїзного засідання у м. Дніпрі 05.10.2022, функцію координаційного штабу з питань гуманітарної допомоги у м. Дніпрі виконує Рада оборони;

3) Координаційний штаб з гуманітарних та соціальних питань, утворений Указом Президента України від 02.03.2022 № 93/2022 з метою сприяння громадянам у подоланні складних життєвих обставин у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України, забезпечення оперативної координації заходів з вирішення проблемних питань у гуманітарній та соціальній сферах (головою визначено Керівника Офісу Президента України Єрмака А.Б., до складу входять Заступник Керівника Офісу Президента України з питань регіональної політики, Заступник Керівника Офісу Президента України з питань соціальної політики та охорони здоров'я, Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України, по одному представнику від Міністерства закордонних справ України, Міністерства оборони України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства соціальної політики України, радник Заступника Керівника Офісу Президента України з питань регіональної політики).

Зважаючи на сферу діяльності Тимчасової слідчої комісії, до Голови Координаційного штабу з гуманітарних та соціальних питань Єрмака А.Б. було скеровано звернення від 30.09.2022 № /6-2022/166552 щодо надання інформації Тимчасовій слідчій комісії Верховної Ради України. Згідно із відповіддю, яка надійшла до Комісії листом від 15.11.2022 № 02-01/1051 (через 46 днів після надсилання звернення), "основна мета діяльності штабу –

координація спільних зусиль державних органів та обмін інформацією., члени Координаційного штабу не здійснюють розподіл гуманітарної допомоги. Офіс Президента України не є розпорядником інформації щодо обсягів завезеної та розподіленої гуманітарної допомоги".

Зважаючи на викладене, Комісії не вдалося встановити вичерпну інформацію ні про статус такого утворення як Координаційний штаб з гуманітарних та соціальних питань, ні про напрями та результати його діяльності, що, на думку Комісії, також зумовлено недостатнім законодавчим регулюванням та закріпленням повноважень такого органу;

4) одержувач гуманітарної допомоги – АТ "Укрзалізниця", яка фактично здійснює лише перевезення гуманітарної допомоги отримувачам (на підставі постанови № 379).

Відсутність законодавчої регламентації діяльності таких суб'єктів поводження із гуманітарною допомогою ставить їх та інших учасників правовідносин у зазначеній сфері у стан правової невизначеності та створює можливість корупційних зловживань.

Крім того, доцільно чітко врегулювати статус юридичних осіб – набувачів гуманітарної допомоги, які не включені до переліку таких осіб згідно із статтею 1 Закону № 1192–XIV, а саме: військових частин, підрозділів територіальної оборони, добровольчих формувань територіальних громад (зазначити їх у переліку отримувачів без вимоги реєструватися у Єдиному реєстрі отримувачів гуманітарної допомоги або із запровадженням спеціальної процедури реєстрації з обмеженням доступу до такої інформації), оскільки їхні потреби у забезпеченні першочергових (невійськових) потреб – продовольчих, гігієнічних, забезпечення одягом – залишаються високими.

2. Формування запитів на гуманітарну допомогу за потребами

На теперішній час в Україні відсутня єдина централізована скоординована система з формування потреби на гуманітарну допомогу набувачами (або одержувачами з подальшим переданням набувачам). Відсутність достовірних відомостей про осіб, які потребують допомоги, обсяг та види допомоги, яка необхідна, призводить до неможливості ефективного задоволення гуманітарних потреб потенційних набувачів.

Наразі суб'єкти збору відомостей про потреби цивільних та військових отримують таку інформацію у різний спосіб, єдиної методики для такого збору та опрацювання інформації не розроблено. Уніфіковані форми збору інформації не запроваджені.

Така ситуація призводить до одночасного формування різними суб'єктами (військовими адміністраціями, благодійними організаціями та іншими одержувачами і набувачами) по суті однакових, дублюючих запитів на предмети гуманітарної допомоги таких категорій та обсягів, які у заявленій кількості не потрібні, натомість могли б задовольнити нагальні потреби в

інших регіонах, у яких потреби у тих самих речах або продовольстві залишаються незабезпеченими.

Формування надлишків гуманітарної допомоги породжує виникнення такого корупційного ризику як розкрадання або використання товарів у комерційних цілях (для продажу).

Окремо наголошуємо на неефективності здійснення оцінки внутрішніх ресурсів та резервів, які можуть бути використані для задоволення гуманітарних потреб без залучення іноземної гуманітарної допомоги. Причина полягає, зокрема, у низькому рівні комунікації між органами державної влади, військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування, представниками бізнесу та благодійних фондів, громадських об'єднань і волонтерів.

Серед іншого, Комісія вивчала питання ефективності використання майнових цінностей, наявних у державному резерві (більш детально див. розділ VI цього Звіту).

Так, у ході роботи Комісії шляхом направлення звернень до обласних військових адміністрацій встановлено, що переважна кількість з них взагалі не зверталася за отриманням матеріальних ресурсів першочергової необхідності з державного резерву України. Наявні випадки, коли запити військових адміністрацій (наприклад Запорізької ОВА) залишаються без задоволення Державним агентством резерву України протягом багатьох місяців (згідно із відповіддю на звернення Комісії Запорізької ОВА від 09.12.2022 № 12388/08-09).

3. Передача гуманітарної допомоги від донора

Відповідно до частин першої і другої статті 3 Закону № 1192–XIV підставою для започаткування процедури визнання допомоги гуманітарною є письмова пропозиція донора про її надання. Підставою для здійснення гуманітарної допомоги в Україні є письмова згода отримувача гуманітарної допомоги на її одержання.

У разі дотримання зазначеної норми донор пропонує конкретний або принаймні орієнтовний перелік гуманітарної допомоги, яка наявна у його володінні/розпорядженні, а отримувач має можливість оцінити таку пропозицію та надати згоду на отримання гуманітарної допомоги (або ж відмовитися чи запропонувати донору направити її іншому одержувачу залежно від наявних потреб).

Таким чином, дотримання процедури попереднього листування надає отримувачу можливість контролювати надходження гуманітарної допомоги, строки такого надходження, обсяги товарів, відслідковувати маршрут слідування, що мінімізує ризики втрати товарів у ході доставки.

Однак, зважаючи на воєнний стан, нагальну потребу в отриманні гуманітарної допомоги, а також враховуючи спрощення процедури ввезення

гуманітарної допомоги згідно з вищезазначеними постановами Кабінету Міністрів України, така процедура може бути не дотримана.

Так, наразі іноземні донори направляють гуманітарну допомогу (без будь-якого попереднього листування із потенційними отримувачами) через гуманітарні хаби, що утворилися на прикордонних територіях сусідніх держав. У подальшому розподіл такої гуманітарної допомоги одержувачам здійснюється волонтерами або працівниками складів (гуманітарних хабів).

Однак така ситуація негативно відображається на зворотному зв'язку одержувачів та донорів, адже вони позбавлені можливості відстежити шлях направленої гуманітарної вантажу до тих, хто його потребує, одержати підтвердження цільового використання допомоги, відгуки щодо задоволених потреб.

4. Митне оформлення гуманітарної допомоги

Відповідно до постанови № 174 на період дії воєнного стану пропуск через митний кордон України гуманітарної допомоги від донорів здійснюється шляхом подання декларації, без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Спрощення процедури митного оформлення та послаблення контролю може призводити до того, що під виглядом гуманітарної допомоги на митну територію України можуть ввозитися товари комерційного призначення з подальшою їх реалізацією, тоді як митні платежі за їх ввезення на територію України до державного бюджету не надходять.

Зважаючи на вимоги пункту 3 постанови № 174, відповідно до якої Державній митній службі України та Державній прикордонній службі України на період дії воєнного стану доручено забезпечити невідкладний пропуск через державний кордон України гуманітарної допомоги, працівники митниці позбавлені можливості здійснення належної перевірки великих обсягів товарів, які декларуються як гуманітарна допомога.

Також акцентуємо увагу, що згідно із відповіддю Міністерства соціальної політики України (від 07.10.2022 № 10464/0/2-22/20) на звернення Комісії від 26.09.2022 № 04-66/7-2022/162710 інформація Державної митної служби України, яка надається відповідно до частини третьої статті 11 Закону № 1192–XIV за встановленою формою, є знеособленою, тобто не містить даних щодо суб'єктів, які ввозять гуманітарну допомогу, номенклатури вантажів та їх вагових, кількісних, якісних характеристик або будь-яких інших ідентифікуючих даних. Також зазначені звіти митних органів не містять інформації щодо гуманітарної допомоги, ввезеної за процедурою, визначеною постановою № 174, адже дані щодо обсягів оформлення гуманітарної допомоги сформовані виключно на підставі відомостей з електронних копій митних декларацій, оформлених при переміщенні товарів гуманітарної допомоги через митний кордон України, до яких не належать декларації

спрощеної форми, що подаються при перетині митного кордону гуманітарними вантажами.

На звернення Комісії Державною митною службою України надано інформацію (лист від 30.09.2022 № 08-1/23-03-01/1/5613) про імпорт товарів як гуманітарної допомоги, викладену у вигляді таблиці, що містить відомості лише про код товару та його обсяги (згідно з формою – у кілограмах, що є недоцільним для певних товарів, наприклад транспортних засобів), однак у подальшому було надано також деталізовані відомості із зазначенням одержувачів гуманітарної допомоги (листи від 27.10.2022 № 08-1/15-01-03/1/6232 та від 03.11.2022 № 08-1/19-02/1/6349).

Проте механізм, який дозволяв би відстежувати подальшу передачу одержувачам товарів, задекларованих як гуманітарна допомога, відсутній.

5. Система обліку гуманітарної допомоги

Суттєво вплинуло на формування порядку складського обліку отриманої гуманітарної допомоги у період дії воєнного стану прийняття постанови № 202, яка, як зазначалося вище, значною кількістю суб'єктів даної сфери праввідносин використовується як виправдання для неналежного ведення обліку або й відсутності такого обліку взагалі.

До прикладу, згідно з відповіддю на звернення Комісії, наданою Чернігівською ОВА від 12.01.2023 № 01-01-13/603, обласною військовою адміністрацією до моменту утворення гуманітарного штабу (23 квітня 2022 року, як зазначено у листі) не були призначені уповноважені особи щодо збереження, складування та розподілу, використання за цільовим призначенням, підготовки статистичної звітності та ведення обліку гуманітарної допомоги, оскільки відповідно до вимог постанови № 202 в умовах дії воєнного стану не поширюються встановлені законодавством вимоги щодо отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги від юридичних та фізичних осіб – резидентів і нерезидентів.

На постанову № 202 у своїх відповідях посилалися також і такі обласні військові адміністрації та міські ради:

Житомирська ОВА від 22.11.2022 № 6608/2-22/09;

Житомирська міська рада від 20.11.2022 № 15/3756;

Івано-Франківська ОВА від 09.11.2022 № 8624/11/1-22/01-025;

Київська ОВА від 25.10.2022 № 6781/02/24.02.01-2022;

Луганська ОВА від 21.10.2022 № 2743;

Луцька міська рада від 08.11.2022 № 1.1-1/4239/2022;

Львівська ОВА від 20.10.2022 № 5/2-9848/0/2-22-2.2;

Миколаївська ОВА від 20.10.2022 № 05-22/2276/5-22;

Рівненська ОВА від 15.11.2022 № 10045/0101-01в/22;

Харківська міська рада від 24.11.2022 № 08-15/2142/2-22;
Херсонська ОВА від 01.11.2022 № 01-01-11-4236/0/22/322;
Хмельницька ОВА від 21.10.2022 № 55/40-17-6676/2022 ;
Хмельницька міська рада від 24.10.2022 № 5197-22;
Чернівецька ОВА від 21.10.2022 № 02.1/2972.

Разом з тим не лише норми зазначеної постанови сприяють ухиленню від обліку. Так, до теперішнього часу відсутні уніфіковані правила маркування та сортування за категоріями товарів гуманітарної допомоги, які використовувалися б на всьому логістичному шляху та відповідно надавали можливість точного визначення категорії вантажів, що надходять та в подальшому передаються набувачам, їхньої ваги, трекінгування вантажів за всім маршрутом руху від донора до набувача.

Зазначена проблематика тісно пов'язана із порядком спрощеного митного оформлення, відсутністю товаросупровідних документів на гуманітарний вантаж (рахунків-фактур, інвойсів) з деталізованим описом вмісту вантажу.

Також відсутні єдині вимоги або рекомендації щодо організації роботи складів гуманітарної допомоги. Зважаючи на лист Офісу Президента України від 21.03.2022 № 41-01/402, адресований начальникам обласних та Київської міської військових адміністрацій, питання щодо організації роботи гуманітарних складів повністю делеговане обласним військовим адміністраціям. Так, кожна адміністрація має впроваджувати власні системи, в тому числі щодо визначення складів, осіб, відповідальних за їх функціонування, права доступу до складів, що, в свою чергу, значно ускладнює державний нагляд та контроль, передовсім за цільовим використанням гуманітарної допомоги, обсягами її надходження та розподілом серед набувачів.

Залишаються належним чином не врегульованими питання обліку та звітування за розподіл/використання, передачу набувачам гуманітарної допомоги на місцевому рівні – від обласних військових адміністрацій до так званих "складів останньої милі".

Статистика щодо обсягів отриманої та розподіленої гуманітарної допомоги є суперечливою, зокрема внаслідок відсутності єдиного підходу до системи величин кількісного обліку, що застосовується учасниками праввідносин (тонни, пелети, ящики, вагони, одиниці найменувань продукції тощо). Наприклад, згідно з аналітичним звітом "Корупційні та інші ризики у процедурах забезпечення державою гуманітарною допомогою в умовах воєнного стану" Національного агентства з питань запобігання корупції "з відомостей, наданих військовими обласними адміністраціями, станом на 15.04.2022, вбачається відсутність єдиного підходу до обліку отриманої гуманітарної допомоги: дві обласні військові адміністрації інформацію щодо

кількості отриманої гуманітарної допомоги не надали (Чернігівська та Тернопільська), вісім адміністрацій надали звітну інформацію у тоннах (Полтавська, Київська, Кіровоградська, Черкаська, Донецька, Закарпатська, Волинська, Рівненська), одна військова адміністрація кількість отриманої гуманітарної допомоги обраховувала у вагонах (Луганська), три військові адміністрації – у ящиках та/або пелетах (Житомирська, Івано-Франківська, Одеська)".

Листом від 04.11.2022 № 02.2.-01/130 виконавчим комітетом Одеської міської ради на звернення Комісії надано відомості щодо отриманої гуманітарної допомоги від найбільших закордонних донорів у тоннах, без зазначення категорій товарів; щодо обсягів одержаних гуманітарних товарів за категоріями відомості зазначаються у кілограмах та штуках, наборах, пелетах.

Чернігівською міською радою на звернення Комісії від 13.10.2022 № /12-2022/172873 повідомлено про надходження гуманітарної допомоги із зазначенням кількості отриманих пакетів з продовольчими наборами (з актів приймання-передачі вбачається, що облік вівся також у пелетах, кілограмах, штуках).

Згідно з листом Дніпропетровської ОВА від 15.11.2022 № 4696/0/526-22 територіальним громадам області передано гуманітарну допомогу в обсязі 166 вагонів, продукти харчування за окремими категоріями далі у тексті листа зазначаються також у тоннах та штуках.

У відповідях на звернення Комісії, а також під час проведення виїзних засідань начальники та представники окремих обласних військових адміністрацій повідомляли, що в ході діяльності у сфері гуманітарної допомоги використовували систему обліку "Гуманітарна допомога та координація" (ГУДОК).

Так, на виїзному засіданні, проведеному у м. Чернігові 12.12.2022, начальник Чернігівської ОВА Чаус В.А. та заступник голови Чернігівської ОДА Шерстюк Ж.В. зазначали, що з квітня 2022 року облік гуманітарної допомоги здійснювався через систему "ГУДОК", рекомендовану Офісом Президента України. Так, зі слів Шерстюк Ж.В., з метою здійснення контролю за отриманням гуманітарної допомоги, яка ввозиться на митну територію України за декларативним принципом, Офісом Президента України було запроваджено державну систему гуманітарної допомоги (human.help.gov.ua), яка включала дані складської системи обліку гуманітарної допомоги "ГУДОК" та дані щодо надходження гуманітарної допомоги в область залізничним транспортом.

За допомогою цього програмного забезпечення визначені відповідальні особи, оператори програми відображали всі етапи руху вантажів гуманітарної допомоги – декларування, розподіл по складах, видача, облік залишків тощо. Станом на 12.12.2022 державна система гуманітарної допомоги та система

складського обліку "ГУДОК" не працюють, а відповідно заблоковані доступи до них і операторам (згідно із стенограмою засідання).

Водночас керівництво Чернігівської ОВА не змогло надати ані під час проведення виїзного засідання Комісії, ані в подальшому на її вимогу будь-яких офіційних документів (листи, розпорядження тощо), з яких вбачалося б, що Офіс Президента України зазначав про обов'язкове ведення чи принаймні рекомендацію до використання саме системи обліку гуманітарної допомоги "ГУДОК".

Так, згідно з відповіддю від 12.01.2023 № 01-01-13/603 за підписом начальника Чернігівської ОВА Чауса В.А. на виконання доручень заступників Керівника Офісу Президента України К. Тимошенка від 21.03.2022 № 41-01/402 та Ю. Соколовської від 07.04.2022 № 47-01/125 обласною військовою адміністрацією було видано розпорядження від 04.05.2022 № 167 "Про забезпечення обліку гуманітарної допомоги в області". Відповідно до пункту 2 зазначеного розпорядження Департамент економічного розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації, районні військові адміністрації в межах повноважень здійснювали облік гуманітарної допомоги, яка надходила на визначені обласною військовою адміністрацією склади, у складській системі "ГУДОК", яка є складовою державної системи гуманітарної допомоги (human.help.gov.ua).

Починаючи з 01.10.2022 державна система гуманітарної допомоги та система складського обліку "ГУДОК" не працюють. Відповідно заблоковано доступ до них і операторам, що унеможливує внесення будь-якої інформації.

При цьому Чернігівською ОВА надано копії зазначених листів Офісу Президента України, однак жоден з них не містить посилання чи вказівки на необхідність використання системи "ГУДОК".

Житомирська ОВА (відповідь від 19.10.2022 № 5911/2-22/09 на звернення Комісії) також повідомила про використання системи "ГУДОК", в якій відображається інформація про надходження, відвантаження, залишки, формування потреб та упорядкування гуманітарної допомоги тощо. При цьому зазначається, що власником такої системи є Офіс Президента України (з посиланням на лист Офісу Президента України від 21.03.2022 № 41-01/402).

Луганська ОВА повідомила (відповідь від 14.11.2022 № 3034) про те, що складський облік ведеться в системі "Гуманітарна допомога та координація" (ГУДОК), яка була розроблена за сприяння Офісу Президента України.

Також у відповіді на звернення Комісії Сумською ОВА повідомлялося про забезпечення внесення даних до програмного комплексу "ГУДОК" щодо обліку гуманітарної допомоги обласною та районними військовими адміністраціями (у відповідь на звернення Комісії від 12.10.2022 № 6/2022/172650, відповідь не датована та не містить вихідного номера).

Згідно з відомостями, наданими Тернопільською ОВА (відповідь на звернення Комісії від 14.11.2022 № 01-8465/16), облік продовольчих товарів, а

також пакувальних товарів для їх фасування, які використовувалися для формування продуктивних наборів, проводився робочою групою обласної військової адміністрації з питань забезпечення продуктивними наборами жителів Харківської області, зокрема представниками підгрупи обліку, в тому числі в системі "ГУДОК". Система "ГУДОК" забезпечувала повноту оприбуткування та правильність списання продовольчих товарів відповідно до кількості сформованих та відвантажених продуктивних наборів згідно з видатковими накладними.

Разом з тим до зазначеної відповіді Тернопільською ОВА долучено копію листа Управління Західного офісу Держаудитслужби в Тернопільській області від 27.10.2022 № 131900-13/2671-2022 "Про усунення порушень законодавства", з якого вбачається, що було проведено ревізію окремих питань фінансово-господарської діяльності Тернопільської ОВА за період з 24.02.2022 по 31.08.2022 з підписанням акта ревізії від 17.10.2022 № 20-22/5.

Перевіркою дотримання законодавства щодо повноти оприбуткування отриманої гуманітарної допомоги та її подальшого розподілу за призначенням, серед іншого, встановлено, що в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності Тернопільської ОВА фінансово-господарські операції з надходження та вибуття гуманітарної допомоги відсутні.

Під час ревізії Управлінням молоді, спорту та іміджевих проєктів Тернопільської обласної військової адміністрації надано інформацію, сформовану на підставі даних системи "ГУДОК". Однак надані до ревізії прибуткові та видаткові накладні на отримання та видачу (відвантаження) гуманітарної допомоги, сформовані в системі "ГУДОК", не містять усіх обов'язкових реквізитів первинних документів, таких як назва підприємства (установи, організації), від імені якого складено документ, – постачальник у прибутковій накладній зазначався за місцезнаходженням донора (Нідерланди, Польща, Німеччина тощо) або як фізична особа, у видаткових накладних – як "Тернопільська область". Отримувач у всіх накладних зазначений за територіальним принципом: "Заліщицька ТГ", "Київська ОВА", "Харківська область, м. Харків", "Краматорськ – Донецька ОВА", "Миколаївська область", "Покупець – Чернігів" тощо. У накладні не заносилася інформація щодо організацій, яким відвантажувалася гуманітарна допомога, не вказувалися контактні дані осіб, що отримували вантаж. Частина видаткових накладних не підписана представником отримувача. Зі сторони постачальника накладні підписані без зазначення прізвища та ініціалів особи, що здійснювала видачу вантажу. Одиниці виміру зазначені в палетах.

Зважаючи на отримані від вищезазначених обласних військових адміністрацій відомості, Комісією направлено звернення (№ /6-2022/191676 від 10.11.2022) до Офісу Президента України, а саме щодо витребування таких відомостей:

1) інформації та копій документів щодо програмного забезпечення інформаційного додатка "ГУДОК", яке застосовується при розподілі гуманітарної допомоги; яким чином здійснюється контроль та адміністрування; хто є розробником цієї програми, яка її вартість;

2) інформації та копій відповідних документів, яким актом дана програма встановлена як обов'язкова для використання; чи є положення та інструкції щодо правил роботи та використання цієї програми; який захист цієї програми від зовнішнього втручання.

Відповіддю на звернення Комісії від 08.12.2022 № 41-01/1424 за підписом Заступника Керівника Офісу Президента України К. Тимошенка повідомлено, що Офіс Президента України, його посадові особи не є розробниками, власниками та не адмініструють роботу онлайн-системи "Гуманітарна допомога та координація" (ГУДОК). Зазначено, що Офіс Президента України не є розпорядником інформації щодо місця розташування системи, осіб, які займаються її адмініструванням, та не володіє відомостями стосовно порядку отримання доступу до неї.

6. Розподіл та передача гуманітарної допомоги набувачам

Законом № 1192–XIV не встановлено порядок визначення набувача конкретного виду та обсягу гуманітарної допомоги, таким чином отримувачі самостійно визначають осіб (фізичних або юридичних), що її потребують.

Зазначимо, що, надсилаючи гуманітарну допомогу в Україну, донор може зазначити конкретного набувача. У такому разі одержувач має врахувати відомості про адресата гуманітарної допомоги та вжити заходів задля її передачі конкретно визначеному набувачу.

Втім, в умовах широкомасштабного військового вторгнення збройних сил агресора на територію України, гострої гуманітарної кризи, донори, спрямовуючи гуманітарний вантаж в Україну, або взагалі не зазначають відомості про набувача, або ж визначають його загальними термінами ("народу України" тощо). У такому разі рішення про передачу гуманітарної допомоги приймається отримувачем самостійно, залежно від запитів, що до нього надходять (зважаючи на відомості з відповідей ОВА, наданих на звернення Комісії).

Водночас у процес прийняття рішень та передачі гуманітарної допомоги набувачам, фактично, інтегровано нового суб'єкта – координаційні гуманітарні штаби. Так, обласними та районними військовими адміністраціями було створено відповідні координаційні гуманітарні штаби як тимчасові допоміжні органи з метою сприяння координації діяльності місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, військових формувань, правоохоронних органів та громадських об'єднань, благодійних організацій, волонтерів, підприємств, установ, організацій, у тому числі нерезидентів, з питань отримання,

зберігання, складування, розподілу та використання за цільовим призначенням гуманітарної допомоги.

При цьому згідно з наданими Комісії розпорядженнями/наказами про створення таких штабів вбачається, що на них покладається ряд завдань, серед яких:

організація та забезпечення взаємодії зі штабами районів (у разі їх утворення), органами місцевого самоврядування, донорами, отримувачами та набувачами гуманітарної допомоги;

організація перевезення, складського зберігання та розподілу гуманітарної допомоги.

Згідно з нормативно-правовими актами органів місцевого самоврядування координаційні гуманітарні штаби збирають інформацію про потреби населення, відповідно до яких мають здійснити розподіл гуманітарної допомоги, наявної у їх розпорядженні.

Однак, як зазначалося вище у Звіті, правовий статус координаційних штабів залишається невизначеним та незакріпленим, вони не мають статусу юридичної особи і, відповідно, не здійснюють належного обліку гуманітарної допомоги, що надходить, та її видачу (списання з балансу) відповідно до законодавчих вимог щодо бухгалтерського та фінансового обліку.

7. Ввезення та цільове використання товарів гуманітарної допомоги, до яких застосовується окремий порядок пропуску через митний кордон України

Пунктом 1 постанови № 174 встановлено, що на період дії воєнного стану пропуск через митний кордон України гуманітарної допомоги (у тому числі таких товарів гуманітарної допомоги, як спеціальні засоби індивідуального захисту (каска, виготовлені відповідно до військових стандартів або технічних умов, чи їх еквіваленти та спеціально призначені для них компоненти (тобто підшоломи, амортизатори), що класифікуються у товарній підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД 6506 10 80 00; бронежилети, що класифікуються у товарній підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД 6211 43 90 00), виготовлені відповідно до військових стандартів, зокрема стандартів НАТО, або військових умов для потреб правоохоронних органів, Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону; нитки для виготовлення бронежилетів, що класифікуються у товарних підкатегоріях згідно з УКТ ЗЕД 5402 11 00 00 та 5407 10 00 00; тканини (матеріали) для виготовлення бронежилетів, що класифікуються у товарних підкатегоріях згідно з УКТ ЗЕД 3920 10 89 90, 3921 90 60 00, 5603 14 10 00, 6914 90 00 00), безпілотні літальні апарати та їх частини цивільного призначення та подвійного використання від донорів (у значенні Закону України "Про гуманітарну допомогу") здійснюється за місцем перетину митного кордону України шляхом подання в паперовій або електронній формі

декларації, заповненої особою, що перевозить відповідний товар, за формою згідно з додатком 1 до цієї постанови без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та без оформлення гарантійних листів.

При цьому гарантійний лист оформляється кінцевим користувачем товарів гуманітарної допомоги, яким є орган військового управління, визначений Міністерством оборони України, правоохоронний орган, інше військове формування, утворене відповідно до закону, Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України чи підпорядкований підрозділ, визначений нею, військові адміністрації, утворені відповідно до законодавства, або інший суб'єкт, що здійснює боротьбу з тероризмом відповідно до закону, та засвідчується його печаткою.

Перелік органів військового управління, які визначені Міністерством оборони України, зазначено в наказі Міноборони від 20.05.2016 № 270 (зі змінами і доповненнями) "Про затвердження переліків органів військового управління, в яких передбачено посади державної служби" (далі – наказ № 270).

Такі товари підлягають обов'язковому взяттю на облік (організація заходів контролю та обліку щодо отриманих товарів покладається на посадову особу кінцевого користувача товарів гуманітарної допомоги відповідно до розподілу функціональних обов'язків), а також кінцевий користувач не пізніше трьох днів з дня отримання товарів інформує Державну службу експортного контролю України (далі – Держекспортконтроль) про їх отримання (із зазначенням найменування та кількості фактично отриманих товарів) з надісланням засвідченої копії раніше оформленого гарантійного листа.

Відповідно до отриманої від Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) інформації на звернення Тимчасової слідчої комісії за період з 24.02.2022 по 31.12.2022 згідно із гарантійними листами митними органами було оформлено 2819,3 тонни товарів з наданням гарантійного листа кінцевого користувача товарів гуманітарної допомоги.

За результатами аналізу наданих ДПСУ даних щодо показників е-декларацій, узагальненої інформації щодо кінцевих користувачів товарів гуманітарної допомоги та кількості гарантійних листів, а також узагальненої інформації про заявлені в гарантійних листах товари за кодом згідно УКТ ЗЕД 8802 "Безпілотні літальні апарати (квадрокоптери) нецивільного призначення" Тимчасовою слідчою комісією було встановлено наявність випадків, коли кінцевим користувачем заявлено благодійні фонди, громадські організації, заклади вищої освіти, центральні органи виконавчої влади, які не включені до переліку кінцевих користувачів, затвердженого постановою № 174 та наказом № 270, а також обласні військові адміністрації (щодо безпілотних апаратів нецивільного призначення).

Відповідно до листа Держекспортконтролю від 11.11.2022 № 269/22-22ДСК на звернення Тимчасової слідчої комісії від 02.11.2022 № /9-2022/185978 за результатами проведеного Держекспортконтролем аналізу можна відзначити вкрай незадовільний рівень виконання вимоги щодо інформування кінцевими користувачами про отримання товарів, зазначених у гарантійному листі.

Крім того, Держекспортконтролем виявлено:

не визначені згідно з пунктом 1 постанови № 174 кінцевими користувачами суб'єкти;

включення у листи товарів, які не відповідають товарам, наведеним у додатку 2 до постанови № 174;

зазначення тільки найменування товарів, без будь-якого опису тощо.

Крім того, виявлені факти, які вказують на розбіжність у кількості товару, зазначеного у гарантійних листах, та кількості фактично отриманої кінцевим користувачем допомоги.

Про зазначені факти Держекспортконтроль повідомив відповідні органи.

Також Тимчасовій слідчій комісії стала відома інформація про випадки підробки гарантійних листів, які розслідуються Територіальним управлінням Державного бюро розслідувань, розташованим у м. Києві.

Вищевикладене свідчить про відсутність належної організації та координації роботи щодо ввезення зазначених товарів, їх розподілу та використання, що створює умови для порушень та ввезення таких товарів для перепродажу або ж використання іншими особами, ніж кінцеві користувачі, визначені в постанові № 174, що може створювати загрозу національній безпеці.

Враховуючи це, Тимчасова слідча комісія на наступних засіданнях планує розглянути питання дотримання вимог постанови № 174 саме в частині ввезення та організації контролю за отриманням та використанням товарів гуманітарної допомоги, які ввозилися за гарантійними листами.

8. Примусове відчуження (вилучення) майна з метою задоволення гуманітарних потреб

Нормами Закону України "Про правовий режим воєнного стану" та Законом України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану" військовому командуванню надано повноваження щодо примусового відчуження або вилучення майна, що перебуває у приватній власності, у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану.

Відповідно до пункту 2 Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" № 64/2022 військовому командуванню

(Генеральному штабу Збройних Сил України, Командуванню об'єднаних сил Збройних Сил України, командуванням видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, управлінням оперативних командувань, командирам військових з'єднань, частин Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України) разом із Міністерством внутрішніх справ України, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування було наказано запроваджувати та здійснювати передбачені Законом України "Про правовий режим воєнного стану" заходи і повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави.

За інформацією, оприлюдненою в медіа, в мережі Інтернет, телеграм-каналах, отриманою під час спілкування з представниками військових частин та громадянами, таке майно в подальшому передавалося кінцевому отримувачу безоплатно, тобто як допомога. Зважаючи на те, що предметом дослідження Комісії є надання не лише гуманітарної, а й "іншої" допомоги, було підготовлено та направлено до обласних військових адміністрацій звернення щодо прийнятих рішень про примусове відчуження (вилучення) майна.

Зазначимо, що окремими обласними військовими адміністраціями інформація із зазначеного питання на звернення Комісії не надавалася. Зокрема, згідно з листом за підписом начальника Полтавської ОВА Д. Луніна (без дати та вихідного номера), як вважає підписант, питання примусового вилучення, відчуження майна не стосуються предмета розслідування Тимчасової слідчої комісії, визначеного Постановою Верховної Ради України від 20.09.2022 № 2603–ІХ. Також у відповіді на звернення Комісії першим заступником начальника Дніпропетровської ОВА В. Орловим (від 16.01.2023 № 257/0/526-23) повідомлено, що, на його думку, питання відчуження майна, що перебуває у приватній власності, не належить до компетенції Тимчасової слідчої комісії.

Зазначене вище свідчить про те, що окремі обласні військові адміністрації вдаються до власного тлумачення норм законодавства та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність Тимчасової слідчої комісії, та самостійно приймають рішення щодо можливого та достатнього обсягу виконання ними положень Постанови Верховної Ради України № 2603–ІХ від 20.09.2022, хоча військові адміністрації усіх рівнів не наділені повноваженнями щодо тлумачення чи роз'яснення правових норм.

Разом з тим Комісія не має реальних важелів впливу на керівників або представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій з метою забезпечення виконання ними

законних вимог Тимчасової слідчої комісії відповідно до Конституції України та законів України.

Невідповідність рішень обласної військової адміністрації про примусове відчуження (вилучення) майна, що за своїм характером та властивостями може бути використане на забезпечення гуманітарних потреб цивільного населення та військових, реальним потребам регіону породжує зловживання з боку уповноважених осіб, спрямовані на задоволення інтересів підконтрольних або пов'язаних суб'єктів.

Прикладом є прийняття начальником Дніпропетровської обласної військової адміністрації В. Резніченком рішення про примусове відчуження майна – пшениці у кількості 221 вагон-зерновоз з помещенням його на зберігання до ТОВ "ДМК Дніпромлин" з подальшим виготовленням готової продукції для забезпечення потреб територіальної оборони (розпорядження № 36/0/527-22 від 10.03.2022, № 39/0/527-22 від 11.03.2022, № 41/0/527-22 від 12.03.2022, № 46/0/527-22 від 15.03.2022).

Через один місяць згідно із розпорядженням № 138/0/527-22 від 17.04.2022 розпорядження № 41/0/527-22 від 12.03.2022 було скасовано, а майно зобов'язано повернути власникам.

Питання доцільності такого вилучення, витрат, понесених на зберігання, навантаження/розвантаження, транспортування, втрати якісних показників, втраченої вигоди власників майна Комісією наразі з'ясовуються.

Також мало місце примусове відчуження великих партій продовольчих товарів та товарів господарського вжитку в Одеській області та областях, що межують із державами Європейського Союзу, – Закарпатській та Волинській, однак відсутні відомості про розподіл та використання вилученого майна серед цивільного населення або військових.

Більш детально зазначене питання викладено у розділі V Звіту.

9. Виїзд за межі території України військовозобов'язаних як волонтерів та водіїв

Комісією було перевірено всі записи, що містяться в Єдиному комплексі інформаційних систем (далі – система "Шлях"), який відповідно до пунктів 2–8 та 2–9 правил № 57 створений для передачі рішень про виїзд за межі України водіїв, що здійснюють перевезення для потреб Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також медичних вантажів, вантажів гуманітарної допомоги автомобільними транспортними засобами, що приймаються Мінінфраструктури або обласними, Київською міською військовими адміністраціями.

За інформацією, наданою адміністратором системи "Шлях" – Державною службою України з безпеки на транспорті, за період з 24.02.2022

по 31.12.2022 уповноваженими службовими особами внесено 160 616 записів, які стосуються 96 442 чоловіків призовного віку (див. рис. 3.1, 3.2).

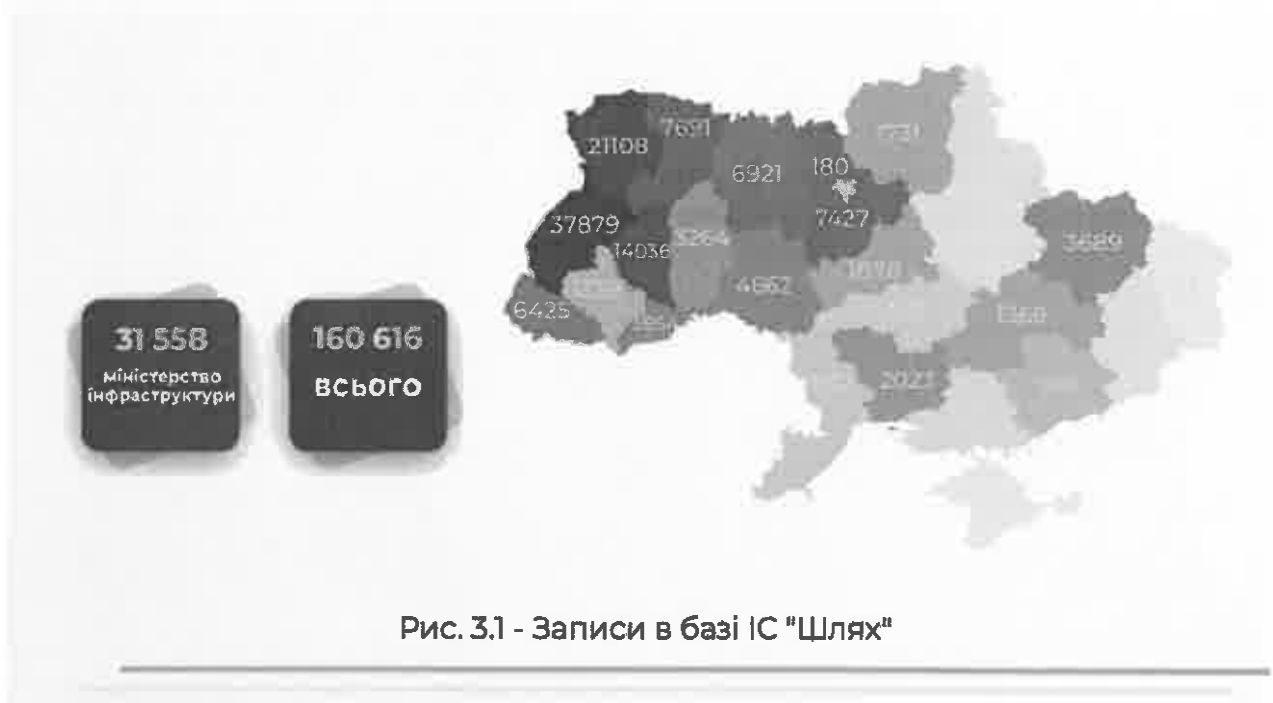

Рис. 3.1 - Записи в базі ІС "Шлях"

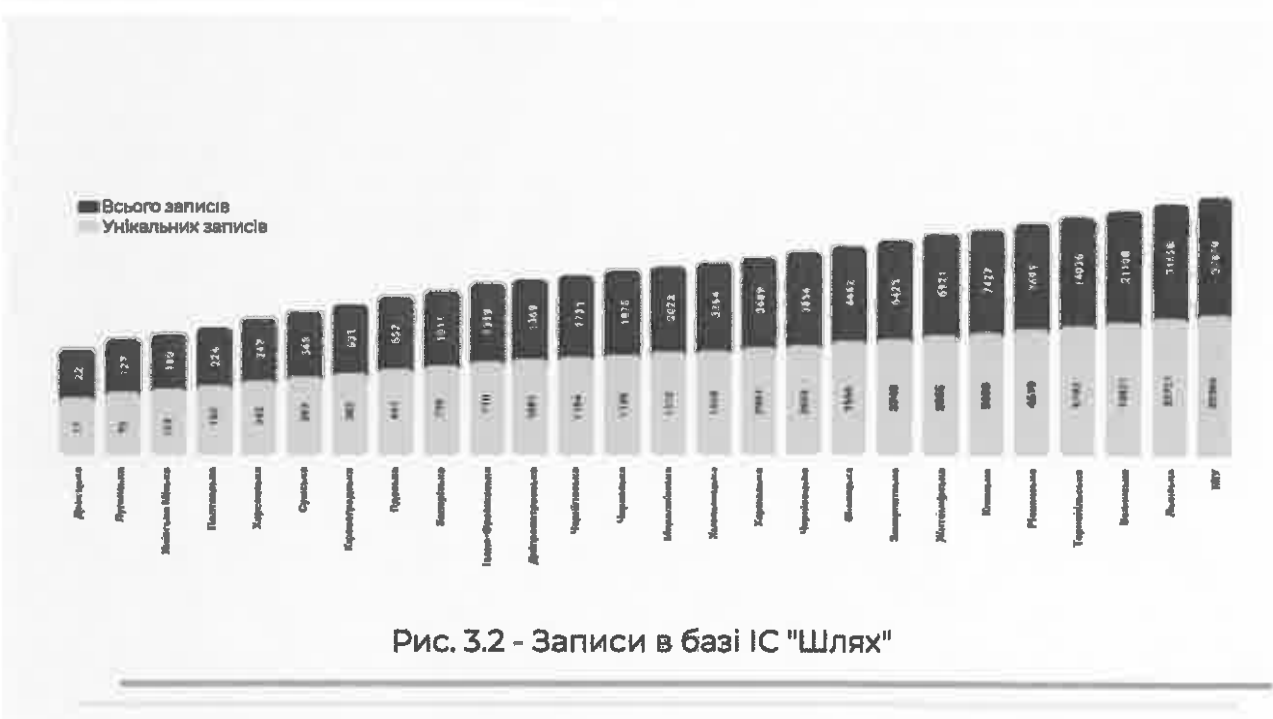

Рис. 3.2 - Записи в базі ІС "Шлях"

Із загальної кількості 96 442 чоловіків успішно скористалися наданим дозволом на виїзд за кордон 66 374 особи.

Окремо слід звернути увагу, що кількість осіб, яким було надано дозвіл на виїзд з України, але вони не скористалися таким правом, становить 30 068 чоловіків, також 3178 осіб при перетині державного кордону не були випущені службовими особами Державної прикордонної служби України у зв'язку з непідтвердженням мети виїзду.

Слід зазначити, що є велика кількість чоловіків призовного віку, які після спливу термінів перебування за кордоном не повернулися в Україну. Кількість таких осіб становить 9373 особи, або 11,17 % загальної кількості. При цьому найбільше таких випадків у Харківській, Тернопільській та Волинській областях (див. рис. 3.3).

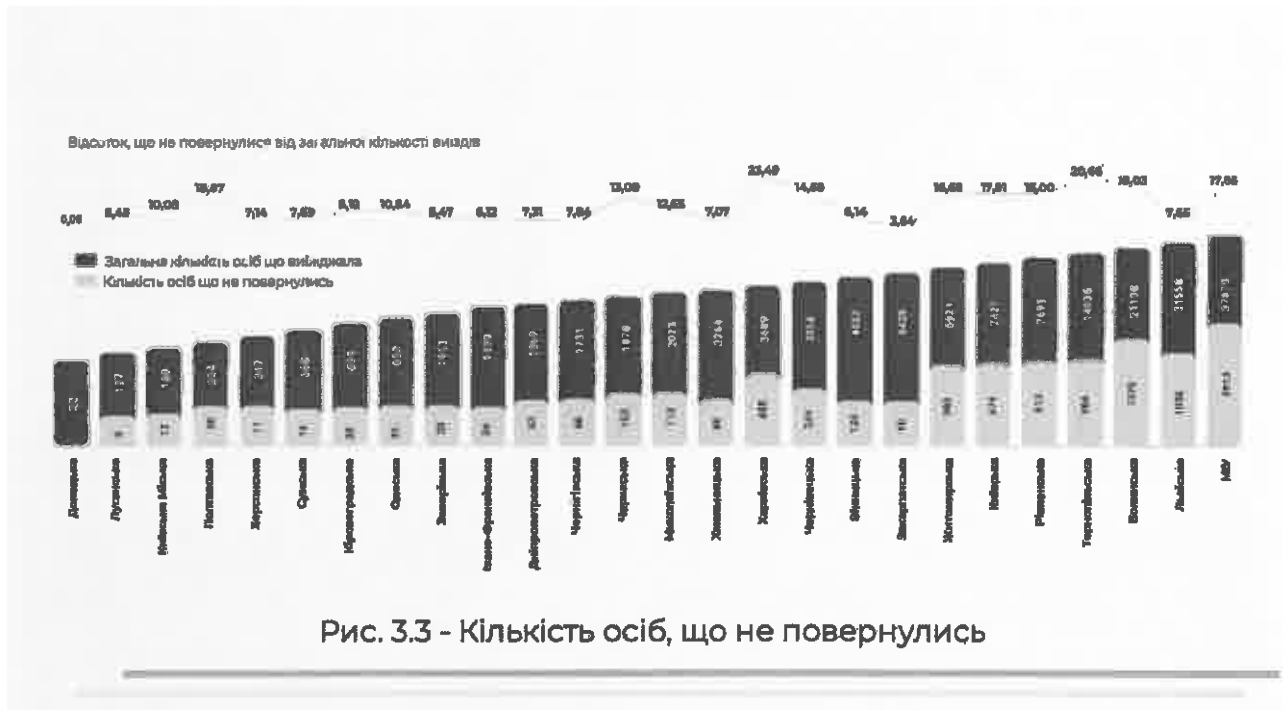

Рис. 3.3 - Кількість осіб, що не повернулись

На зустрічах з волонтерами та представниками благодійних фондів і громадських організацій (зокрема, на волонтерському саміті "Взаємодія волонтерів – опора ЗСУ", який відбувся 04.02.2023 у м. Львові) висловлювалися зауваження щодо відсутності чітких правил для прийняття рішення про надання дозволу на виїзд представникам благодійних організацій та волонтерів, які постійно ввозять гуманітарну допомогу з-за кордону, та надання таких дозволів особам, які до волонтерського руху та гуманітарної допомоги не мають ніякого стосунку.

Тимчасова слідча комісія, зважаючи на отриману інформацію, приділяє особливу увагу цій темі і на своїх засіданнях (у тому числі виїзних), і при підготовці звернень до правоохоронних органів та Кабінету Міністрів України.

Також Комісією направлено звернення до Державної митної служби України (вих. № 442д/9/9-2023/35022 від 20.02.2023) стосовно надання інформації щодо всіх 66 374 чоловіків призовного віку, які скористалися дозволом на виїзд з України, з метою встановлення декларування ними товарів гуманітарної допомоги при поверненні (на основі отриманої відповіді буде проведено аналіз результативності виїздів за гуманітарною допомогою).

Перераховані вище недоліки законодавчого та організаційного регулювання надходження та розподілу гуманітарної допомоги могли б вважатися допустимими або принаймні виправданими на початковому етапі

повномасштабної війни внаслідок одночасного розгортання бойових дій на значній території України, великої кількості ВПО, порушення звичних логістичних шляхів та окупації військами загарбника населених пунктів. Разом з тим зі спливом 12 місяців з дня введення в Україні воєнного стану, зважаючи на відновлені чи сформовані нові логістичні ланцюги надходження гуманітарної допомоги, набутий досвід, на всіх етапах процесу має бути здійснено належне законодавче врегулювання таких правовідносин.

Про нагальну потребу відповідних законодавчих змін у сфері гуманітарної допомоги Комісія зазначала у зверненні до Кабінету Міністрів України (вих. № /7-2022/163280 від 27.09.2022), яке було опрацьовано, у тому числі, Міністерством соціальної політики України (відповідь за № 11078/0/2-22/20 від 27.10.2022).

Враховуючи вищезазначене, на теперішній час в Україні відсутня єдина централізована скоординована система з формування потреби в гуманітарній допомозі набувачами (або одержувачами з подальшим переданням набувачам). Відсутність достовірних відомостей про осіб, які потребують допомоги, обсяг та види допомоги, яка необхідна, призводить до неможливості ефективного задоволення гуманітарних потреб потенційних набувачів. Крім того, недосконалість законодавства вбачається і щодо зберігання, перевезення, надання (отримання) гуманітарної допомоги, що, у свою чергу, свідчить про потребу реформування законодавства у визначеній сфері, зокрема прийняття нового закону про гуманітарну допомогу, який відповідатиме викликам сьогодення.

IV. Діяльність Комісії під час виїзних засідань

Станом на 10 березня 2023 року, Комісія провела 10 виїзних засідань, які відбулися і в областях, наближених до лінії зіткнення (Харківська, Чернігівська, Дніпропетровська, Запорізька), і в областях, через які надходить гуманітарна допомога із західних країн (Закарпатська, Львівська, Полтавська). Разом з тим у зв'язку з визнанням на виїзних засіданнях роботи місцевих органів виконавчої влади чи органів місцевої влади та правоохоронних органів незадовільною Комісією були проведені повторні виїзні засідання у м. Дніпрі із заслуховуванням доповідей щодо ситуації, яка склалася у Дніпропетровській та Запорізькій областях.

4 жовтня 2022 року проведено виїзне засідання Тимчасової слідчої комісії у м. Запоріжжі, на якому заслухано представників Запорізької обласної військової адміністрації та Запорізької міської ради, Регіонального відділення ФДМУ по Дніпропетровській, Запорізькій та Кіровоградській областях та інших запрошених осіб (в межах компетенції) про діяльність щодо отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, тимчасового розміщення ВПО та використання державного майна.

За результатами заслуховування представників Запорізької ОВА та Запорізької міської ради було ухвалено рішення про визнання доповіді недостатньою, правоохоронним органам доручено відреагувати на отриману інформацію під час засідання, вжити заходів реагування згідно із компетенцією відповідно до законодавства України.

Разом з тим запропоновано надати повну інформацію та копії відповідних документів: щодо повного складу гуманітарного штабу, який працював до 2 квітня 2022 року, і того, який працював після 2 квітня 2022 року, з відповідним розподілом обов'язків, а саме із зазначенням структури і зони відповідальності кожної посадової особи в системі; копії протоколів (розподілення, прийняття) та накладних, усі підтвердні документи щодо ведення обліку гуманітарної допомоги; щодо того, який підрозділ Запорізької ОВА здійснює контроль, перерозподіл, споживання гуманітарної допомоги, яка надходила за бюджетні кошти та яка надходила з інших областей або держав; щодо обліку гуманітарної допомоги (як вона проводиться, хто відповідальна особа, яка за своїми функціональними обов'язками відповідає за організацію розподілу, транспортування, зберігання, використання за призначенням гуманітарної допомоги; всіх актів ревізії); щодо загальної кількості розміщених ВПО у Запорізькій області; представникам ФДМУ – надати інформацію, чи була співпраця з питання розміщення ВПО із Запорізькою ОВА, в якому форматі вона відбувалася, чи була проведена інвентаризація місць для ВПО.

Крім того, Комісією ініційовано звернення до правоохоронних органів щодо проведення розслідування за фактом надання Запорізькою ОВА та Запорізькою міською радою неповної відповіді на звернення Комісії.

Членам Комісії стало відомо, що, станом на листопад 2022 року, в Єдиній інформаційній базі внутрішньо переміщених осіб перебувало 199,4 тис. осіб, серед них 41,5 тис. дітей віком до 18 років, 7,6 тис. осіб з інвалідністю. За оперативними даними, ВПО зареєстровані: у Бердянському районі – 5,7 тис.; Василівському районі – 2,7 тис.; Запорізькому районі – 17,3 тис.; Мелітопольському районі – 2,9 тис.; Полігівському районі – 8,7 тис.; м. Бердянську – 12,7 тис.; м. Запоріжжі – 143,7 тис.; м. Мелітополі – 3,7 тис.; м. Токмаку – 0,8 тис.; м. Енергодарі – 1,2 тис. осіб. Відповідно до наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 25 квітня 2022 року № 75 (зі змінами) у Запорізькій області з 67 територіальних громад 59 перебувають у тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні) або розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій.

Станом на 11.11.2022 в закладах освіти проживають 2535 ВПО (з них 622 дитини). За допомогою програми "Прихисток" розміщено 8,4 тис. осіб. Сума нарахувань компенсації за вересень 2022 року становить 3,4 млн гривень.

Також на засіданні Комісії за результатами заслуховування інформації від керівників правоохоронних органів про роботу з виявлення

правопорушень, які стосуються отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної допомоги та іншої допомоги, тимчасового розміщення ВПО та використання державного майна, прийнято рішення взяти інформацію до відома та визнати її недостатньою, надати Тимчасовій слідчій комісії додаткову інформацію.

Відповідно до листа від ГУ НП в Запорізькій області від 10.10.2022 № 6488/107/06-2022 встановлено, що в провадженні органу та його територіальних підрозділів з 24.02.2022 перебувають шість кримінальних проваджень, зокрема:

№ 1202208000000284 від 05.04.2022 за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого частиною четвертою статті 191, частиною третьою статті 201² Кримінального кодексу України, за фактом привласнення посадовими особами гуманітарного штабу Запорізької обласної військової адміністрації спільно з іншими підконтрольними їм особами гуманітарної допомоги, яка була призначена для безоплатної видачі населенню м. Запоріжжя та Запорізької області у період з 01.03.2022 по 09.04.2022. За результатами проведеного досудового слідства жодній особі не повідомлено про підозру, досудове розслідування триває;

№ 1202208000000370 від 23.06.2022 за фактом вчинення кримінального правопорушення, передбаченого частиною четвертою статті 191 Кримінального кодексу України, стосовно посадових осіб Запорізької ОВА, які в період з 10.04.2022 по 24.06.2022, зловживаючи своїм службовим становищем, діючи в умовах воєнного часу, вчиняли дії, направлені на заволодіння гуманітарною допомогою, яка ввозилася на територію м. Запоріжжя та Запорізької області. У зазначеному кримінальному провадженні також не повідомлено будь-якій особі про підозру, слідство триває.

Інформацію про інші чотири кримінальні провадження, що перебувають в органах слідства ГУ НП в Запорізькій області, не надано, стан розслідування у них залишається невідомим.

Крім того, згідно із відповіддю від 04.10.2022 № 59/5/5/1-4365, яка надійшла від УСБУ в Запорізькій області на лист Комісії від 29.09.2022 № /9-2022/165598, встановлено, що слідчим відділом УСБУ здійснювалося досудове розслідування у трьох кримінальних провадженнях за злочинами, пов'язаними із незаконними діями з гуманітарною допомогою. Так, 17.04.2022 за заявою заступника голови Запорізької ОДА Некрасової З.А.² внесені відомості до ЄРДР за № 2202208000000162 за ознаками злочину, передбаченого частиною другою статті 111 Кримінального кодексу України, 06.05.2022 прокуратурою Запорізької області змінено правову кваліфікацію

---

² Некрасова З.А., перебуваючи на посаді заступника голови Запорізької ОДА, обіймала посаду голови штабу Запорізької області з гуманітарних питань, перебуваючи в цей час за кордоном. Як наслідок, недбале ставлення до виконання своїх посадових обов'язків з боку керівництва Запорізької обласної державної адміністрації призвело до розкрадання гуманітарної допомоги у великих розмірах, що є наразі предметом розслідування детективів НАБУ.

кримінального провадження на статтю 201² Кримінального кодексу України та матеріали кримінального провадження за підслідністю направлені до ГУ НП в Запорізькій області для подальшого розслідування.

Крім того, 04.06.2022 на підставі повідомлень оперативного підрозділу УСБУ в Запорізькій області до ЄРДР внесені дані за № 22022080000000783 та № 22022080000000784 за частиною третьою статті 201² Кримінального кодексу України за фактами використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

08.09.2022 Запорізькою обласною прокуратурою зазначені кримінальні провадження направлено за підслідністю до ГУ НП в Запорізькій області.

Також згідно із відповіддю Територіального управління ДБР, розташованого у м. Мелітополі, від 04.10.2022 № 17-2-8968, слідчими зазначеного територіального управління проводилося досудове розслідування у кримінальному провадженні № 62022080020000047 від 29.03.2022 за ознаками вчинення кримінального правопорушення, передбаченого частиною четвертою статті 191 Кримінального кодексу України, за фактами привласнення та зловживання грошовими коштами та можливими зловживаннями з гуманітарною допомогою з боку посадових осіб Запорізької ОВА.

16.05.2022 Запорізькою обласною прокуратурою у зазначеному кримінальному провадженні визначено підслідність за ГУ НП в Запорізькій області.

Також членами Комісії під час відвідування 4 жовтня 2022 року комунального закладу "Центр туризму" Запорізької обласної ради виявлено дитяче харчування – йогурт "Me Milk Latte", призначене для харчування дітей, у тому числі ВПО, термін придатності якого спливає більш як чотири місяці тому.

За цим фактом слідчим відділом ВП № 3 Запорізького РУП ГУ НП в Запорізькій області зареєстровано кримінальне провадження № 12022082080001517 від 05.10.2022 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого частиною першою статті 325 Кримінального кодексу України.

При цьому з моменту внесення даних до ЄРДР заявнику, тобто Тимчасовій слідчій комісії, на порушення вимог статті 214 Кримінального процесуального кодексу України не повідомлено про початок досудового розслідування, не надано ні витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань, ні повідомлення з реєстраційним номером кримінального провадження, даними слідчого, статтею, за якою здійснюється відповідне розслідування.

Лише після офіційних звернень Комісії на адресу Запорізької обласної прокуратури через чотири місяці вдалося дізнатися дані, які відповідно до Кримінального процесуального кодексу України мають бути надані заявнику протягом 24 годин.

При цьому, за інформацією Запорізької обласної прокуратури, слідство у зазначеному провадженні обмежалося проведенням допитів як свідків працівників КЗ "Центр туризму" Запорізької обласної ради, обшуком та призначенням експертизи якості харчових продуктів.

Після п'яти місяців з початку розслідування слідство вжило заходів, спрямованих на встановлення особи вихователя гуртожитку, яка роздала йогурти ВПО, та призначило експертизу. Натомість не встановлено, з якою метою продукти зберігалися на складі після спливу терміну вживання більше ніж чотири місяці, не отримано дозволу суду для огляду складу, на якому зберігалися продукти харчування з простроченим терміном вживання, зокрема для встановлення наявності там й інших схожих продуктів, не надано правової оцінки діям осіб, які в умовах воєнного стану не забезпечили оперативного переміщення гуманітарного вантажу для невідкладного забезпечення осіб, які потребували допомоги, не досліджено їхні дії на предмет недбалого ставлення до своїх посадових обов'язків або умисного вчинення дій диверсійного характеру, спрямованих на масове отруєння людей, не ініційовано перевірки інших місць зберігання гуманітарної допомоги.

Як наслідок, у зв'язку з формальним ставленням до проведення розслідування, поверховими слідчими діями, які не спрямовані на встановлення істини, слідство досі триває, жодному учаснику про підозру не повідомлено, термін направлення справи до суду невідомий.

9 лютого 2023 року на виїзному засіданні Тимчасової слідчої комісії повторно заслухано представників Запорізької ОВА та правоохоронних органів області щодо отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, тимчасового розміщення ВПО та використання державного майна у Запорізькій області.

Представниками Запорізької ОВА на засіданні зазначено, що розпорядженням голови Запорізької обласної державної адміністрації від 24 січня 2023 року № 40 утворено робочу групу з питань координації, організації отримання, розподілу та моніторингу використання вантажів продовольчих та непродовольчих товарів, які направлені на адресу Запорізької ОВА, з метою подальшого розгляду та розподілу отриманих продовольчих та непродовольчих товарів. Метою роботи цієї робочої групи є попередній розгляд всіх заявок на отримання тієї чи іншої допомоги від ОВА, визначення можливості реальної допомоги, опрацювання логістичних питань відвантаження тієї чи іншої допомоги тощо. Крім того, відповідно до розпорядження начальника Запорізької ОВА від 3 лютого 2023 року № 54 утворено комісію із встановлення справедливої вартості матеріальних цінностей, отриманих як гуманітарна або благодійна допомога. Фактично така модель була відпрацьована Запорізькою ОВА ще у жовтні 2022 року, коли була створена робоча група з координації питань отримання, обліку і розподілу продовольчих товарів, придбаних для задоволення нагальних

потреб функціонування держави в умовах воєнного стану, відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 2 березня 2022 року № 185 та від 20 березня 2022 року № 328. Відповідна робоча група та порядок взаємодії були визначені розпорядженням голови Запорізької ОВА від 7 жовтня 2022 року № 444.

Очевидно, що ці управлінські рішення мали бути прийняті набагато раніше, і причиною таких змін не повинна бути саме перевірка Комісією діяльності Запорізької ОВА.

На зазначеному засіданні Комісія звернула увагу представників Запорізької ОВА на факт введення членів Комісії в оману. Так, згідно з листом від 14.12.2022 № 12574/08-09 за підписом начальника Запорізької ОВА О. Старуха примусове відчуження або вилучення майна здійснюється військовим командуванням. Запорізькою ОВА з 01.03.2022 примусове відчуження або вилучення майна не здійснювалося. Натомість за інформацією, яку отримала Комісія від регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" на звернення від 13.01.2023 № 442д9/9-2023/8632, згідно з розпорядженням першого заступника голови Запорізької обласної державної адміністрації В. Шустова від 10.03.2022 № 03-48/0622 "Про вилучення вантажів" регіональною філією "Придніпровська залізниця" 11 вагонів з майном (зерном пшениці) 10.03.2022 передані для потреб держави по станції Хортиця першому заступникові голови Запорізької ОДА В. Шустову для зберігання на під'їзній колії ДП "ДП АГРОСЕРВІС 2000".

На засіданні члени Комісії звернули увагу правоохоронних органів на ситуацію, що склалася, та звернулися з проханням дати належну правову оцінку таким діям (детальніше див. розділ V Звіту).

5 жовтня 2022 року проведено виїзне засідання Тимчасової слідчої комісії у м. Дніпрі, на якому заслухано представників Дніпропетровської ОВА, Дніпровської міської ради та Регіонального відділення ФДМУ по Дніпропетровській області та інших запрошених осіб (у межах компетенції).

За результатами проведення засідання ухвалено рішення про взяття до відома отриманої інформації для належного аналізу, а також надання додаткової запитуваної інформації від представників Дніпропетровської ОВА та Дніпровської міської ради, зокрема: копій актів або заявок на гуманітарну допомогу і актів приймання-передачі такої допомоги від об'єднаних територіальних громад або інших фондів, за якими Дніпропетровська ОВА є отримувачем гуманітарної допомоги згідно із законодавством України; інформації про те, які саме заходи вживались Дніпропетровською ОВА щодо запобігання та виявлення порушень законодавства України під час обігу гуманітарної допомоги в області. Також громадським організаціям та благодійним фондам, зокрема благодійній організації "Благодійний фонд "ТАПС", надати інформацію стосовно того, які вживалися ними заходи, як працював механізм щодо контролю, отримання, перевірки, обліку

гуманітарної допомоги, отриманої через ОВА; яким чином така гуманітарна допомога транспортувалася, ким та за які кошти.

Разом з тим Дніпровська міська рада поінформувала під час засідання, що вона не здійснювала збирання та розподіл гуманітарної допомоги.

Членами Комісії встановлено (підтверджуються листом Дніпропетровської ОВА від 15.11.2022 № 4696/0/526-22), що у Дніпропетровській області зареєстровано 358 тис. ВПО. Найбільшу кількість ВПО обліковано у м. Дніпрі (137,8 тис. осіб) та у м. Кривому Розі (54,5 тис. осіб). Найбільша кількість переміщених осіб з Донецької та Луганської областей (232 тис. осіб, або 65 %).

Станом на 01.10.2022, у закладах комунальної та державної власності розміщено 6479 ВПО, у житлових приміщеннях громадян розміщено 37 042 особи, 3508 вільних місць зареєстровано на веб-сайті програми "Прихисток".

Всього за період з 24.02.2022 по 15.11.2022 до територіальних громад Дніпропетровської області перенаправлено гуманітарної допомоги 166 залізничних вагонів. Разом з цим для закладів охорони здоров'я Дніпропетровської області здійснено 445 поставок гуманітарної допомоги, що становить більш як 2000 тонн, зокрема ліки, медичні вироби, засоби гігієни тощо.

Також на засіданні Комісії заслухано звіт керівників правоохоронних органів Дніпропетровської області про роботу з виявлення правопорушень, які стосуються отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної допомоги та іншої допомоги, тимчасового розміщення ВПО та використання державного майна.

Членам Комісії стало відомо, що в провадженні слідчих органів Національної поліції в Дніпропетровській області перебуває близько 23 кримінальних проваджень за фактами можливих зловживань з гуманітарною допомогою, при цьому під час засідання Комісії представники ГУ НП в Дніпропетровській області не повідомили жодної інформації про такі кримінальні провадження (реєстраційний номер кримінального провадження, дата внесення відомостей до ЄРДР, стаття Кримінального кодексу України, за якою кваліфіковано кримінальне правопорушення).

Комісією було вирішено взяти заслухану інформацію до відома та прийнято рішення щодо надання правоохоронними органами додаткової інформації в межах компетенції щодо фактів, які стали відомі під час засідання. Зокрема, Комісія одногосно підтримала звернення щодо витребування від ГУ НП в Дніпропетровській області детальної інформації щодо розслідування кримінальних проваджень з приводу гуманітарної допомоги із зазначенням фактичних даних, а саме: за якими фактами та ким подавалися заяви з приводу правопорушень; результати розслідування відповідних кримінальних проваджень; встановлені наслідки та можливі збитки, а також надання конструктивних пропозицій для напрацювання

законодавчих ініціатив для покращення роботи щодо гуманітарної допомоги, удосконалення законодавства України, зокрема Кримінального процесуального кодексу України та Кримінального кодексу України (зазначена інформація міститься у протоколі засідання Комісії № 5 від 05.10.2022).

9 лютого 2023 року проведено повторне виїзне засідання Тимчасової слідчої комісії у м. Дніпрі, на якому розглянуто питання діяльності Дніпропетровської ОВА щодо отримання, розподілу гуманітарної допомоги, щодо яких Комісія не отримала відповіді або отримала не повною мірою.

При цьому слід зазначити, що під час повторного засідання, тобто через чотири місяці, Комісія так і не змогла отримати належні письмові відповіді від керівництва обласної військової адміністрації щодо отримання, розподілу, транспортування, зберігання та обліку гуманітарної допомоги.

Посадові особи, які були делеговані на засідання Комісії від Дніпропетровської ОВА для доповіді, радше не володіли інформацією про кількісні показники гуманітарної допомоги, що надійшла в область, ніж могли кваліфіковано відповісти на поставлені запитання. Так, до прикладу, під час повторної роботи Комісії заступник начальника Дніпропетровської ОВА Горб Ольга Валеріївна повідомила, що Дніпропетровська ОВА взагалі не була отримувачем гуманітарної допомоги, а лише виконувала координаційні функції для місцевих громад, які, за її словами, і були отримувачами гуманітарної допомоги.

Однак такі заяви заступника начальника Дніпропетровської ОВА не відповідають дійсності, оскільки, за інформацією АТ "Укрзалізниця", на адресу Дніпропетровської ОВА з 24 лютого 2022 року надійшло більше 1 тисячі вагонів гуманітарної допомоги, за інформацією Державної митної служби України, під час митного оформлення вантажів оформлено понад 100 транспортних засобів та приблизно 100 тонн гуманітарних вантажів.

На засіданні Комісії було заслухано представників правоохоронних органів Дніпропетровської області, що заслуговує окремої уваги, адже правоохоронні органи Дніпропетровської області повністю проігнорували звернення народних депутатів України – членів Тимчасової слідчої комісії з питань можливого порушення законодавства України, а в деяких випадках умисно приховали факт наявності кримінальних проваджень, які стали предметом обговорення під час засідання.

Так, до прикладу, ще під час першого засідання в м. Дніпрі 05.10.2022 членами Комісії Вельможним С.А. та С. Демченком були озвучені факти, що можуть мати ознаки нецільового використання бюджетних коштів під час переміщення товарів вагонами АТ "Укрзалізниця".

З цього приводу зазначеними народними депутатами України було ініційовано звернення до правоохоронних органів Дніпропетровської області

з проханням слідчим шляхом перевірити зазначену інформацію та надати юридичну оцінку діям посадових осіб.

Натомість на офіційне звернення Комісії на адресу Дніпропетровської обласної прокуратури через чотири місяці з моменту початку роботи Комісії в м. Дніпрі отримано інформацію, що будь-яких слідчих дій не проводиться, дані до Єдиного реєстру досудових розслідувань не внесені у зв'язку з тим, що на адресу прокуратури та ГУНП в Дніпропетровській області не надійшли письмові заяви. При цьому на засіданні керівникам правоохоронних відомств було повідомлено, що всі усні звернення Комісії необхідно вважати офіційним зверненням. Однак керівництво правоохоронних органів Дніпропетровської області це проігнорувало.

Як наслідок, за інформацією Дніпропетровської обласної прокуратури, органами поліції здійснюється досудове розслідування лише у 15 кримінальних провадженнях за статтею 201² Кримінального кодексу України. При цьому слід зазначити, що Дніпропетровська область є однією з областей з найвищими показниками щодо обсягів гуманітарної допомоги від держави та іноземних донорів, а також за кількістю прийнятих ВПО.

Разом з тим слід звернути увагу і на той факт, що не було надано детальної інформації щодо зазначених 15 кримінальних проваджень. Звернення Комісії в частині інформування щодо подання необхідної інформації залишилося проігнороване Дніпропетровською обласною прокуратурою, не надано жодних даних про реєстраційні номери кримінальних проваджень, дати їх внесення до ЄРДР та хід проведення досудового розслідування.

На виїзному засіданні 05.10.2022 керівництвом ГУНП в Дніпропетровській області було приховано факт наявності кримінального провадження, в якому фігурують посадові особи Дніпропетровської ОВА та її колишній очільник Резніченко В.М., а також посадові особи ДП "Дніпропетровський регіональний центр розвитку", регіональної філії АТ "Укрзалізниця" та ТОВ "ДМК Дніпромлин". При цьому представники Національної поліції в Дніпропетровській області розуміли, що це провадження безпосередньо стосується предмета обговорення, адже зловживання відбулися під час примусового вилучення зернової продукції на потреби територіальної оборони, однак навмисно приховали його наявність.

Зазначене кримінальне провадження розслідується вже понад дев'ять місяців, при цьому жодній особі не повідомлено про підозру, керівниками ГУНП в Дніпропетровській області, станом на 09.02.2023, не надано жодної інформації ні про стан розслідування, ні про орієнтовні строки його завершення. Те саме стосується і здійснення процесуального нагляду з боку Дніпропетровської обласної прокуратури, не надано інформації про кількість заслуховувань, застосовані заходи дисциплінарного впливу стосовно працівників, які допустили порушення розумних строків у кримінальному процесі.

На підставі вищевикладеного члени Комісії дійшли висновку, що керівництво Дніпропетровської обласної прокуратури та ГУНП в Дніпропетровській області фактично знецінюють роботу народних депутатів України, поверхово та не повною мірою надають інформацію, тим самим унеможливають отримання у повному обсязі даних, необхідних для загальної оцінки діяльності державних органів, громадських та благодійних організацій, які є предметом дослідження народних депутатів України – членів Комісії.

За результатами засідання Комісією також направлено низку звернень до територіальних громад області щодо отримання чи неотримання ними гуманітарної допомоги. Також скеровано звернення до правоохоронних органів – ГУНП в Дніпропетровській області та Дніпропетровської обласної прокуратури щодо перевірки фактів оренди складу у м. Дніпрі, щодо ситуації з ДП "Дніпромлин" (надання правової оцінки діям Дніпропетровської ОВА щодо законності видачі розпорядження про примусове відчуження зерна пшениці).

У відповідь Дніпропетровська обласна прокуратура листом № 09/1-293вих-23 від 02.03.2023 повідомила, що відомості за фактом оренди Дніпропетровською ОВА складу для гуманітарної допомоги до Єдиного реєстру досудових розслідувань не вносилися. Щодо питання примусового відчуження зерна пшениці Дніпропетровською обласною прокуратурою зазначено, що 10.02.2023 (після засідання Комісії) було внесено до ЄРДР відомості за № 12023040000000142 за ознаками частини другої статті 364 Кримінального кодексу України (перебуває у провадженні ГУНП в Дніпропетровській області), крім того, слідчим відділом ВП № 12 Дніпровського РУП ГУНП в Дніпропетровській області розслідується кримінальне провадження № 12022043010000024 за ознаками частини четвертої статті 185, частини четвертої статті 191 Кримінального кодексу України, однак жодним посадовим особам не повідомлено про підозру. При цьому у провадженні ГУНП в Дніпропетровській області скеровано кримінальне провадження № 12022000000000514 від 13.06.2022 за ознаками частини четвертої статті 190 Кримінального кодексу України, яке раніше перебувало у провадженні Головного слідчого управління Національної поліції України за процесуального керівництва Офісу Генерального прокурора, як вбачається з ухвали слідчого судді Печерського районного суду м. Києва у справі № 757/1535/23-к від 30.01.2023 згідно з Єдиним державним реєстром судових рішень.

20 жовтня 2022 року проведено виїзне засідання Тимчасової слідчої комісії в Закарпатській області (в м. Ужгороді), на якому заслухано керівників Закарпатської обласної військової адміністрації та Ужгородської міської ради, Регіонального відділення ФДМУ по Львівській, Закарпатській, Волинській областях, Державної митної служби України та інших запрошених осіб (в межах компетенції), керівників всіх правоохоронних органів.

Під час заслуховування інформації членами Комісії встановлено (відповідно до стенограми засідання стор. 68), що у Закарпатській області, станом на 20 жовтня 2023 року, було зареєстровано 155 тис. ВПО, тобто тих осіб, які стали на облік та отримали довідку ВПО, з них у м. Ужгороді обліковано 27 тис. осіб, в об'єднаних територіальних громадах області – 123 тис. осіб. За даними мобільних операторів, у момент пікового переміщення реєструвалося 800 тис. абонентів, а станом на 20 жовтня – 338 тис., з них 5 тис. осіб проживали на безоплатній основі у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної власності, а до прийняття рішення про початок навчального року в закладах освіти Закарпаття в об'єктах державної власності проживало 18 тис. осіб. Всього в області облікували майна комунальних закладів, яке можливо вважати придатним для проживання, у кількості 159 приміщень (близько 50 тис. метрів квадратних). З них у 89 приміщеннях проходили або проектувалися ремонтні роботи, у 23 приміщеннях на 1500 місць ремонтні роботи завершено і вони готові прийняти вразливі категорії ВПО.

Під час проведення виїзного засідання Комісією встановлено, що за період з 24.02.2022 по 20.10.2022 лише через Закарпатську митницю на митну територію України прибули гуманітарні вантажі, у яких під час письмового декларування товарів були зазначені отримувачами Закарпатська ОВА – 12 912,85 тонни, Закарпатська обласна рада – 211,1 тонни, Ужгородська міська рада – 951,75 тонни, інші установи та організації, розташовані в Закарпатській області, – 30 727,72 тонни. Загалом для потреб Закарпатської області прибуло 44 803,42 тонни гуманітарних вантажів.

Згідно з листом Закарпатської митниці № 7.7-08-1/17/20/6434 від 24.10.2022 за аналогічний період часу Закарпатською митницею оформлено гуманітарних вантажів, отримувачами яких були визначені інші регіони України, загальною вагою 70 599,97 тонни, а також 4342 автомобілі для потреб Збройних Сил України.

Водночас ні в Закарпатській обласній військовій адміністрації, ні в Закарпатській митниці немає жодного підтвердження того, що вся гуманітарна допомога, що надійшла в Україну через зону відповідальності Закарпатської митниці та проходила письмове декларування, була доправлена до належного кінцевого отримувача.

Під час засідання слідчої Комісії посадовими особами Закарпатської ОВА і Державної митної служби України зазначено, що їм було відомо про таку проблему, що частина гуманітарних вантажів зникає після митного оформлення та відслідкувати їх кінцевий маршрут неможливо, однак належних заходів реагування не здійснювали.

Зокрема, на засіданні Комісії перший заступник голови Закарпатської ОДА Білецький М.З. зазначив: "...У нас не всі фури, які вписали в декларацію, що вони їдуть на Закарпатську ОВА, заїхали на Закарпатську ОВА. Дивіться, лише 10 відсотків, на мою думку, із оформлених декларацій на митниці, де

було написано отримувачем Закарпатську ОВА, дійшли до "Єврокару"³. Така ситуація склалася через відсутність централізованого контролю і своєчасного надання роз'яснень обласним військовим адміністраціям та митним органам щодо оформлення вантажів гуманітарної допомоги, внаслідок чого під час митного оформлення протягом лютого – березня 2022 року отримувачем зазначалася Закарпатська ОВА. У подальшому, за словами Білецького М.З., Закарпатська ОВА узгодила, що при оформленні гуманітарних вантажів, отримувачем яких зазначали Закарпатську ОВА, митниця повідомляє їх представника (див. стор. 106–111 стенограми засідання Комісії).

З метою контролю надходження гуманітарної допомоги в реальному часі Закарпатською ОВА було делеговано до гуманітарного хабу "Єврокар" особу (громадського діяча), яка не є її працівником, при цьому незрозуміло, на яких підставах ця особа там перебувала та які функції виконувала.

За результатами заслуховування інформації керівників ГУНП в Закарпатській області, територіального управління ДБР у м. Львові, Закарпатської обласної прокуратури, УСБУ в Закарпатській області та керівника Закарпатської митниці роботу з виявлення правопорушень, які стосуються отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної допомоги та іншої допомоги, тимчасового розміщення ВПО та використання державного майна, виявлення кримінальних правопорушень, кваліфікації кримінальних правопорушень, стан досудового розслідування зазначених кримінальних проваджень та заходи із запобігання їх вчиненню Комісією визнано незадовільними та одностайним рішенням Комісії до всіх правоохоронних органів адресовано звернення щодо перевірки фактів, виявлених під час засідання Комісії, у рамках кримінального провадження. Зазначене рішення міститься в резолютивній частині протоколу засідання Комісії № 7 від 20.10.2022.

22 жовтня 2022 року проведено виїзне засідання Тимчасової слідчої комісії у м. Львові, на якому заслухано керівників Львівської обласної військової адміністрації та Львівської міської ради, Регіонального відділення ФДМУ по Львівській, Закарпатській, Волинській областях, Львівської митниці та інших запрошених осіб (у межах компетенції) про діяльність щодо отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної допомоги та іншої допомоги, тимчасового розміщення ВПО та використання державного майна, а також керівників правоохоронних органів про роботу з виявлення правопорушень, які стосуються отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної допомоги та іншої допомоги.

Під час проведення засідання перший заступник голови Львівської ОДА Андрій Годик повідомив про те, що начальник Львівської обласної військової адміністрації Козицький М.З. відсутній у зв'язку з тим, що перебуває у

---

³ ПРАТ "Єврокар" – відповідно до Розпорядження №33 від 10.03.2022 про утворення на території Закарпаття гуманітарного хабу "Єврокар" (<https://carpathia.gov.ua/npas/pro-gumanitarnij-hab>).

відрядженні. Водночас на лист Тимчасової слідчої комісії від 25.10.2022 року № 6-2022/181205 Львівська ОВА повідомила, що відрядження начальника обласної військової адміністрації у суботу 22.10.2022 стосувалося вирішення нагальних питань та здійснювалося в межах території області, відтак розпорядження про відрядження та про покладання виконання обов'язків начальника Львівської обласної військової адміністрації на першого заступника голови Львівської обласної державної адміністрації не видавалося (детальніше див. розділ I Звіту).

Членами Комісії встановлено (підтверджується листом Львівської ОВА № 5/2-9848/0/2-22-2.2 від 20.10.2022), що загальний обсяг отриманої Львівською областю міжнародної гуманітарної допомоги становить близько 30 669 вантажів вагою близько 167 044,9 тонни. Протягом 2022 року Львівською ОВА здійснено закупівлю продовольчих товарів на загальну суму 3 309 766,74 грн.

На Львівщині зареєстровано близько 257 тисяч ВПО. З них понад 7 тис. осіб (3 %), проживають на території області в закладах державної та комунальної власності, серед яких близько 56 % – в закладах соціальної сфери (у тому числі в соціальному житлі), 36,5 % – в закладах освіти та 7,5 % – в закладах охорони здоров'я. Близько 97 % ВПО проживають у приміщеннях приватного сектору (благодійні та релігійні організації, приватні домогосподарства, санаторії, готелі).

За результатами заслуховування інформації Комісією ухвалено рішення визнати незадовільною роботу Львівської обласної військової адміністрації.

Під час засідання члени Комісії – народні депутати України вказували на факти можливого вчинення кримінальних правопорушень посадовими особами у сфері обігу гуманітарної допомоги, які відбувалися у Львівській області. Зокрема, народний депутат України Максим Ткаченко поінформував про виявлені ним у центральному хабі прострочені воду та дитяче харчування, про що було повідомлено правоохоронним органам на засіданні з проханням внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Лише після офіційного звернення Комісії до Львівської обласної прокуратури 05.11.2022 отримано інформацію про проведення досудового розслідування за зверненням Тимчасової слідчої комісії у кримінальному провадженні № 42022142040000114 від 23.10.2022 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого частиною третьою статті 201² Кримінального кодексу України, що перебуває у провадженні СВ Львівського РУП № 1 ГУ НП у Львівській області.

Майже за чотири місяці проведення досудового розслідування у зазначеному кримінальному провадженні жодній особі не повідомлено про підозру, кримінальне провадження до суду з обвинувальним актом, угодою про визнання винуватості не направлено.

При цьому даних щодо інших кримінальних проваджень, зареєстрованих на підставі роботи Тимчасової слідчої комісії, не надано, будь-якого інформування щодо реєстрації та початку досудового розслідування до Комісії не надходило.

24 листопада 2022 року відбулося засідання Тимчасової слідчої комісії у м. Харкові, на якому заслухали представників Харківської обласної військової адміністрації та Харківської міської ради (у межах компетенції) про діяльність щодо отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної допомоги та іншої допомоги, тимчасового розміщення ВПО та використання державного майна.

Відповідно до стенограми засідання (стор. 27) у Харківській області, станом на 24.11.2022, перебувало 434 тис. зареєстрованих ВПО, із них 334 тис. осіб перемістилися до Харківської області після 24.02.2022. У свою чергу, із Харківської області в інші регіони України виїхали понад 800 тис. осіб, з них 120 тис. осіб – на Полтавщину.

Відповідно до листа Харківської ОВА № 01-35/4922 від 07.12.2022, станом на 02.12.2022, розміщено 3022 ВПО на безоплатній основі у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної, комунальної та приватної власності у Харківській області, зокрема, у будівлях (приміщеннях) закладів освіти – 2058 осіб, закладів охорони здоров'я – 69 осіб, закладів культури – 22 особи; гуртожитків – 19 осіб, санаторно-курортних закладів (дочірніх підприємств) ПрАТ "Укрпрофоздоровниця" – 854 особи. Разом з тим у 14 108 житлових приміщеннях громадян безоплатно розміщено 39 723 ВПО.

Відповідно до листа Харківської ОВА № 01-35/4922 від 07.12.2022, а також під час проведення виїзного засідання Комісією встановлено, що до Харківської ОВА надійшло близько 49 962,2 тонни гуманітарної та іншої допомоги за такими категоріями: продукти харчування та продуктові набори – 34 500,4 тонни; лікарські засоби та медичні товари – 589,6 тонни; автомобільні транспортні засоби – 135,1 тонни; засоби гігієни – 432,9 тонни; дитячі товари та харчування – 79,6 тонни; одяг та текстиль – 362,54 тонни; побутові речі, спорядження та технічні засоби – 223,8 тонни; будівельні матеріали – 13638,295 тонни.

З моменту оголошення воєнного стану гуманітарну допомогу в Харківській області отримали понад 2127 тис. осіб, з них 301,4 тис. – ВПО.

Кількість допомоги, яка надійшла до Харківської ОВА за рахунок субвенції з державного бюджету, становить 21123,3 тонни вартістю 788 484,806 тис. грн.

За результатами розгляду ухвалено рішення позитивно оцінити роботу гуманітарних штабів Харківської ОВА і Харківської міської ради.

12 грудня 2022 року відбулося засідання Тимчасової слідчої комісії у м. Чернігові, на якому заслухано керівників Чернігівської обласної військової адміністрації, Чернігівської міської ради, Чернігівської районної державної

адміністрації (у межах компетенції), керівників Киселівської сільської громади Чернігівського району, Ніжинської міської громади та Прилуцької міської громади Чернігівської області щодо отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, тимчасового розміщення ВПО та використання державного майна. Заслухано керівників правоохоронних органів ГУНП в Чернігівській області, ТУ ДБР у м. Києві, спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Чернігівської області, УСБУ в Чернігівській області, керівника Чернігівської обласної прокуратури щодо стану розслідування можливих фактів порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної допомоги та іншої допомоги в Чернігівській області.

Слід звернути увагу, що діючий на той момент Чернігівський міський голова Атрощенко Владислав Анатолійович, належним чином повідомлений про час та місце проведення засідання, особисто не з'явився, натомість делегував замість себе спеціалістів та заступника Чернігівського міського голови, які не володіли всією інформацією з питань, віднесених до розслідування Комісії.

Відповідно до листа Чернігівської ОВА № 01-01-13/7206 від 15.11.2022 згідно з Єдиною інформаційною базою даних про внутрішньо переміщених осіб, станом на 01.11.2022, кількість ВПО в області становила 79 339 осіб. У зв'язку з активними бойовими діями в м. Чернігові та територіальних громадах області значна кількість мешканців громад залишилися без домівок. Станом на 15 листопада 2022 року, чотири територіальні громади були визнані такими, на території яких ведуться бойові дії. У зв'язку з цим розроблено та впроваджено заходи щодо відселення мешканців цих громад у межах області. Для проживання ВПО в області встановлено шість модульних містечок на 1320 ліжко-місць, три з яких введено в експлуатацію на 792 ліжко-місця, з них зайнято 323, 381 ліжко-місце вільне. Щодо встановлення ще трьох модульних містечок на 528 ліжко-місць тривали роботи. В області вживалися заходи щодо забезпечення житлом ВПО та осіб, які втратили житло, за рахунок фонду житла, призначеного для тимчасового проживання. Зокрема, у м. Чернігові до фонду житла, призначеного для тимчасового проживання ВПО, включено 151 кімнату у гуртожитках закладів освіти.

Питання забезпечення соціальним житлом належить до повноважень органів місцевого самоврядування. За даними, наданими виконавчими органами сільських, селищних, міських рад відповідних територіальних громад, в області відсутнє соціальне житло для розміщення внутрішньо переміщених осіб та осіб, житло яких частково постраждало або зруйновано. У рамках реалізації урядової соціальної програми "Прихисток" 9,1 тис. ВПО безкоштовно отримали притулок у житлових приміщеннях. Особам та організаціям, що безоплатно розмістили ВПО за урядовою програмою,

виплачено компенсації на загальну суму майже 6,4 млн грн. Серед загальної кількості ВПО отримувачами допомоги на проживання є 58,8 тис. осіб, з них отримувачами допомоги особам, житло яких зруйноване або непридатне для проживання, – 3,0 тис. осіб. За даними територіальних громад, станом на 11.11.2022, ВПО було надано 831,7 тонни гуманітарної допомоги.

Під час засідання Комісії представники Чернігівської ОВА повідомили, що у період з квітня по жовтень 2022 року Чернігівською ОВА отримано 2668 палет гуманітарної допомоги (у тому числі продовольства – 1902 палети; санітарно-гігієнічних засобів – 192 палети; медичних товарів – 114 палет, у тому числі медикаментів – 17 палет, одягу і взуття – 114 палет, технічних засобів – 38 палет, інше – 291 палета). Разом з цим стало відомо, що від регіонів-партнерів отримано 467 667 продовольчих наборів, а саме з Рівненської та Дніпропетровської областей надійшло відповідно 180 462 та 287 205 продовольчих наборів.

У відповідь на звернення Комісії № 16-2022/172807 від 12.10.2022 Чернігівська ОВА листом № 01-01-13-6572 від 24.10.2022 надала інформацію, зокрема, що всі 467 667 продовольчих наборів роздано громадам області. За рахунок державних коштів Чернігівською ОВА закуплено продовольчі товари на загальну суму 9 558 542,00 грн.

Також зазначено, що додатковий облік отриманої гуманітарної допомоги за певними категоріями отримувачів та їх обсягів не здійснювався. Інформація про джерела фінансування надання гуманітарної допомоги в ОВА відсутня. Лікарські препарати та медичні засоби, що надходять як гуманітарна допомога, розподіляються між закладами охорони здоров'я для подальшого використання. Облік кількості осіб, які отримують гуманітарну допомогу, в області не ведеться.

Згідно з наданою відповіддю керівництво Чернігівської ОВА, посилаючись на Закон України "Про гуманітарну допомогу", не вважає ОВА отримувачем гуманітарної допомоги. Саме тому, враховуючи дані обставини, Комісія звернула увагу, що облік деякої гуманітарної допомоги міг здійснюватися неналежним чином та не в повному обсязі.

За результатами заслуховування інформації Комісією ухвалено рішення визнати роботу Чернігівської обласної військової адміністрації та Чернігівської міської ради незадовільною.

За підсумками засідання Комісії виявлено ряд недоліків, у тому числі фактів, що можуть свідчити про наявність у діях окремих посадових осіб ознак вчинення кримінальних правопорушень, про що зазначалося членами Тимчасової слідчої комісії – народними депутатами України.

Заступник Голови Комісії – народний депутат України Вельможний С.А. зазначав про виявлені Комісією порушення законодавства під час використання субвенції державного бюджету для проведення закупівлі

товарів тривалого зберігання та їх пакування в умовах воєнного часу, що передбачено постановами Кабінету Міністрів України від 02.03.2022 № 185, від 20.03.2022 № 328 та від 03.05.2022 № 528, а саме щодо закупівлі Чернігівською ОВА у ПрАТ "Ічнянський молочно-консервний комбінат" згущеного молока в кількості 468 тис. банок.

Відповідно до переліку товарів, що підлягають закупівлі згідно з наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України № 147, передбачено закупівлю молока згущеного за кодом ДК 021:2015-15511600-9, натомість Чернігівською ОВА було придбано продукт молоковмісний з цукром "Омні" за кодом ДК 021:2015-15511600-6. Крім того, згущене молоко класифікується за кодом ДСТУ 4274-2003 і має містити відповідний склад продуктів. Якщо порівняти його із закупленим обласною адміністрацією "згущеним молоком", то воно відповідає ТУ 15-5-00381152-004-2008 та містить абсолютно інший склад продуктів, а тому впевнено можна констатувати, що молоко згущене, передбачене для закупівлі переліком продовольчої продукції, затвердженим наказом Мінагрополітики № 147 від 04.03.2022 (далі – перелік № 147), не має нічого спільного з продуктом молоковмісним з цукром, який закупила Чернігівська ОВА.

До того ж, відповідно до Єдиного закупівельного словника Національного класифікатора України продукт молоковмісний з цукром "Омні" не є жодним із молочних продуктів. Також згущене молоко класифікується за кодом згідно з УКТ ЗЕД 0402 (який зазначено в рядку № 11 переліку № 147), а закуплений продукт молоковмісний згущений з цукром відповідає коду згідно з УКТ ЗЕД 190190.

На підставі вищевикладеного члени Тимчасової слідчої комісії дійшли висновку, що відповідальні посадові особи Чернігівської ОВА порушили умови тристороннього договору, не зазначивши обов'язковий предмет закупівлі з відповідним кодом згідно із Єдиним закупівельним словником, а також на порушення умов переліку № 147 провели закупівлю товару, який не відповідає жодному із ДСТУ та не є ні згущеним молоком, ні сухим молоком, ні пастеризованим молоком.

Як стало відомо з листа № 581/124/07/01/2,23 від 13.01.2023, за даним фактом відповідно до вимог статті 214 Кримінального процесуального кодексу України ГУНП у Чернігівській області розпочато досудове розслідування у кримінальному провадженні № 1202227000000407, відомості про яке внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань за частиною третьою статті 201² Кримінального кодексу України.

Разом з тим слід звернути увагу на те, що, крім внесення відомостей до ЄРДР та формального здійснення досудового розслідування, яке обмежується допитом свідків, проведенням експертиз, слідство не рухається в напрямі встановлення причин та умов, що сприяли вчиненню злочинів, не вчинено дій, спрямованих на виявлення у населення закуплених Чернігівською ОВА у ПрАТ "Ічнянський молочно-консервний комбінат" банок з продуктом

молоковмісним з цукром "Омні", не досліджено матеріали ревізії окремих питань фінансово-господарської діяльності Департаменту агропромислового розвитку Чернігівської обласної військової адміністрації, проведеної у період з 19.07.2022 по 27.09.2022 Управлінням Північного офісу Держаудитслужби в Чернігівській області (акт ревізії від 04.10.2022 № 07-30/03, у якому детально описано суть порушення, пов'язаного із закупівлею вищезазначеного молокозмісного продукту).

Крім того, під час засідання членами Комісії встановлено вірогідність подробиць документів радником голови Чернігівської обласної державної адміністрації патронатної служби апарату Чернігівської обласної державної адміністрації Музикою Юрієм Володимировичем та директором ГО "Іскра Добра" Кукобко Ігорем Олександровичем.

Так, під час перевірки документів, наданих Чернігівською ОВА, виявлено акт приймання-передачі гуманітарної допомоги від 12.08.2022, складений уповноваженою службовою особою, що діяла на підставі довіреності начальника Чернігівської ОВА, Музикою Ю.В., який передав, а директор ГО "Іскра Добра" прийняв 15 вагонів товарів гуманітарної допомоги загальною вагою 362 тонни.

При цьому за офіційною інформацією Держприкордонслужби України (вих. № 91-40016/0/6-22-вих від 07.12.2022) встановлено, що Кукобко І.О. офіційно перебував за кордоном з 07.08.2022 по 16.08.2022, тому фізично не міг 12.08.2022 перебувати в Чернігівській області та отримувати від Чернігівської ОВА товари гуманітарної допомоги.

Також Комісія звернула увагу на наявність в іноземних товаросупровідних документах, що слідували із Словаччини в Україну з гуманітарною допомогою, рукописних записів, які свідчать про відвантаження певної кількості гуманітарної допомоги до магазину мережі "Метро" в м. Чернігові. При цьому посадові особи Чернігівської ОВА не змогли надати жодних даних, які свідчили б про наявність між ними та "Метро" договірних зобов'язань щодо зберігання товарів гуманітарної допомоги.

Відповідно до наданої Чернігівською обласною прокуратурою інформації встановлено, що за результатами проведеного у приміщенні Чернігівської обласної військової адміністрації 12.12.2022 виїзного засідання Тимчасової слідчої комісії слідчим управлінням ГУНП в Чернігівській області розпочато кримінальні провадження:

від 12.12.2022 № 12022270000000405 за фактом незаконних дій з гуманітарною допомогою у магазині "Метро" за ознаками злочину, передбаченого частиною третьою статті 201² Кримінального кодексу України;

від 12.12.2022 № 12022270000000406 за фактом службової недбалості службових осіб Чернігівської обласної військової адміністрації, які належним чином не оформили та не розподілили гуманітарну допомогу, яку передали на зберігання до ТОВ "ПЕТРОХОЛОД", за ознаками злочину, передбаченого частиною першою статті 367 Кримінального кодексу України;

від 14.12.2022 № 12022270000000407 за фактом незаконного використання з метою прибутку гуманітарної допомоги службовими особами Чернігівської обласної військової адміністрації та працівниками громадської організації "Іскра Добра" за ознаками злочину, передбаченого частиною третьою статті 201² Кримінального кодексу України.

Крім того, з урахуванням інформації, отриманої на засіданні Комісії, УСБУ в Чернігівській області проведено перевірку, за наслідками якої слідчим управлінням ГУНП в Чернігівській області 24.12.2022 внесено відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 12022270000000414 за фактом організації незаконного переправлення осіб призовного віку через державний кордон України шляхом усунення перешкод та внесення даних до інформаційної системи "Шлях" за ознаками злочину, передбаченого частиною другою статті 332 Кримінального кодексу України.

Також слідчим відділом УСБУ в Чернігівській області здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні від 05.10.2022 № 22022270000000072 за фактом організації незаконного каналу виїзду за кордон військовозобов'язаних чоловіків шляхом внесення за винагороду у розмірі 5 тис. доларів США недостовірних даних до інформаційної системи "Шлях" за ознаками злочину, передбаченого частиною першою статті 114¹, частиною третьою статті 332 Кримінального кодексу України.

У ході досудового розслідування зазначеного кримінального провадження двом особам повідомлено про підозру у вчиненні зазначених злочинів та застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

У кримінальних провадженнях від 12.12.2022 № 12022270000000405, від 12.12.2022 № 12022270000000406 та від 14.12.2022 № 12022270000000407 нагляд за додержанням закону під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням забезпечується прокурорами відділу Чернігівської обласної прокуратури.

Прокурорами у зазначених провадженнях відповідно до статті 36 Кримінального процесуального кодексу України надано вказівки, виконання яких наразі триває.

За ненадання правоохоронними органами Чернігівської області членам Тимчасової слідчої комісії інформації про початок досудового розслідування за статтею 214 Кримінального процесуального кодексу України відповідно до абзацу шостого пункту 2 розділу II Порядку проведення службових розслідувань у Національній поліції України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 07.11.2018 № 893, обласною

прокуратурою перед керівництвом ГУНП в Чернігівській області ініційовано проведення службового розслідування.

8 лютого 2023 року відбулося засідання Тимчасової слідчої комісії у м. Полтаві, на якому заслухано представників Полтавської обласної військової адміністрації, Полтавської міської ради, Регіонального відділення ФДМУ в Полтавській та Сумській областях, представників правоохоронних органів, а саме: ГУНП в Полтавській області, ТУ ДБР у м. Полтаві, Полтавської обласної прокуратури, спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Полтавської області, УСБУ в Полтавській області та ТУ БЕБ у Полтавській області.

Під час засідання Комісії представниками Полтавської ОВА проінформовано, що станом на 01.02.2023 на обліку в Полтавській області перебуває 215740 ВПО, у тому числі 193084 особи, які зареєструвалися після 24.02.2022 (з них 46051 дитина, 8551 особа з інвалідністю, 36281 пенсіонер). Водночас повідомлено, що в Полтавській області облаштовано 229 закладів – місць компактного проживання ВПО (177 закладів освіти комунальної та державної власності, 23 заклади комунальної власності територіальних громад, 3 заклади комунальної власності обласної ради, 26 закладів приватної власності), з них у 160 закладах фактично проживають 7923 ВПО, вільних місць – 5255.

Згідно з наданою Полтавською ОВА інформацією отримано від вітчизняних та іноземних надавачів 5655,49 тонни гуманітарної допомоги, з них розподілено та передано набувачам відповідно до потреб 5314,81 тонни гуманітарної допомоги. Встановлено, що гуманітарна допомога надавалася населенню інших областей, зокрема: Сумська область – 608,2 тонни; Харківська область – 1154,4 тонни; Запорізька область – 38 тонн; Херсонська область – 92,18 тонни. Разом з тим Полтавською ОВА отримано 52262 одиниці гуманітарної допомоги медичного призначення загальною вагою 120 тонн.

Згідно з інформацією, наданою Управлінням Служби безпеки України в Полтавській області у листі від 14.02.2023 № 66/3/2-1890, за результатами роботи щодо виявлення фактів порушення законодавства у сфері поводження з гуманітарною та іншою благодійною допомогою Управління забезпечило передачу з отриманих у межах своєї компетенції відповідних матеріалів до органів прокуратури та Національної поліції в Полтавській області, якими у період з 24.02.2022 року по лютий 2023 року за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених частиною третьою статті 201² Кримінального кодексу України, зареєстровано шість кримінальних проваджень. За аналогічний період правоохоронними органами за ознаками кримінальних правопорушень щодо незаконного переправлення осіб через державний кордон України, передбачених частиною другою статті 332 Кримінального кодексу України, зареєстровано два кримінальні провадження.

Також повідомлено, що слідчим відділом Управління СБУ в Полтавській області відомості щодо порушення законодавства щодо поведження з гуманітарною та іншою благодійною допомогою, а також за фактами організації незаконного переправлення осіб через державний кордон України з використанням системи "Шлях", у тому числі можливого зловживання окремими посадовими особами своїх службових повноважень при внесенні відомостей стосовно осіб до зазначеної системи, до ЄРДР не вносилися.

На засіданні члени Комісії зауважили на ряд недоліків у роботі Полтавської ОВА, зокрема, стало відомо, що до 19.12.2022 засідання гуманітарного штабу з метою прийняття управлінських рішень щодо обліку та розподілу гуманітарної допомоги не проводилися, тому відповідні протоколи та рішення щодо цього питання відсутні.

Начальником Полтавської ОВА зазначено, що відповідно до розпорядження від 19.12.2022 № 446 затверджено склад робочої групи з розподілу гуманітарної допомоги, яка надходить до Полтавської обласної військової адміністрації, та ліквідовано штаб з питань надання населенню гуманітарної допомоги. Таке рішення прийнято з метою проведення реформування гуманітарного штабу шляхом його інституалізації за передачею функцій з отримання, розподілу, надання гуманітарної допомоги закладам сфери соціального захисту населення, а саме Полтавському обласному центру соціальних служб. Водночас начальником Полтавської ОВА підтверджено, що до 19.12.2022 засідання гуманітарного штабу не проводилися.

Членами Комісії зазначено, що відповідно до висновку державного аудиту від 20.10.2022 № 201620-22/8 з окремих питань фінансово-господарської діяльності Полтавської ОВА за період з 24.02.2022 по 31.08.2022 встановлено порушення вимог абзацу другої частини другої статті 56 Бюджетного кодексу України, частини п'ятої статті 9, частини сьомої статті 8 Закону № 996–XIV, обов'язкових для виконання бюджетними установами, зокрема Полтавською обласною військовою адміністрацією. Згідно з цим висновком Полтавською ОВА не здійснювався бухгалтерський облік, а також не складалася відповідна звітність, що відобразилося у заниженій в обліку вартості активів на суму майже 90 млн гривень, а саме 89743174 грн. Це дає підстави стверджувати про умисне вчинення дій, направлених на розкрадання гуманітарної допомоги в особливо великих розмірах, відповідальність за які передбачена частиною п'ятою статті 191 Кримінального кодексу України.

На засіданні члени Комісії неодноразово усно зверталися до присутніх представників правоохоронних органів для внесення відповідних відомостей до ЄРДР, а також щодо перевірки фактів та здійснення досудових розслідувань, зокрема, неналежної фінансово-господарської діяльності Полтавської ОВА.

Також відповідно до наданої Полтавською обласною прокуратурою інформації встановлено, що станом на 12.12.2022 слідчим управлінням ГУНП в Полтавській області за процесуального керівництва Полтавської обласної прокуратури та окружних прокуратур області проводиться досудове розслідування з питань можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення ВПО та забезпечення інших потреб держави, слідчим управлінням ГУНП в Полтавській області розпочато 17 кримінальних проваджень, з них одне кримінальне провадження – за фактом незаконного використання державного майна, яке перебувало у віданні Федерації професійних спілок України та може бути використане для тимчасового розміщення ВПО і забезпечення інших потреб держави, слідство в якому триває.

До суду направлено три обвинувальних акти за фактами нецільового використання гуманітарної та іншої допомоги (сім епізодів), з них один обвинувальний акт (1 епізод) – за статтею 201² Кримінального кодексу України.

У кримінальних провадженнях зазначеної категорії про підозру повідомлено сімом особам (шістьом особам – за фактами нецільового використання гуманітарної та іншої допомоги, одній особі – за фактом незаконного використання державного майна), у тому числі одній колишній посадовій особі органу виконавчої влади (колишньому заступнику голови Сумської обласної державної адміністрації).

Разом з тим слід звернути увагу і на той факт, що не було надано детальної інформації щодо 14 проваджень, які розслідуються. Звернення Комісії в частині інформування залишилося проігнороване Полтавською обласною прокуратурою, не надано в достатній кількості даних про реєстраційні номери кримінальних проваджень, дати внесення до ЄРДР та стан досудового слідства.

При обговоренні порядку денного Комісії стало відомо про ряд фактів у діяльності Полтавського міського голови Мамая О.Ф., інших посадових осіб Полтавської міської ради, про які зазначено у розділі 1 цього Звіту під час викладення інформації щодо звернення Волкова Е.К.

Комісією направлено відповідні звернення до правоохоронних органів, щодо фактів, які стали відомі в результаті її діяльності та можуть свідчити про вчинення кримінальних правопорушень.

Крім того, слід зазначити, що правоохоронними органами не перевірялася слідчим шляхом інформація щодо виїзду чоловіків призовного віку за кордон з використанням дозволу, отриманого через систему "Шлях", хоча, за офіційною інформацією, Полтавська область має один із найвищих показників неповернення чоловіків, який перевищує 15 %.

Таким чином, в ході роботи Тимчасової слідчої комісії в м. Полтаві народні депутати України не отримали відповіді на більшість із поставлених запитань та детальної інформації від правоохоронних органів, крім формальних відповідей.

За результатами розгляду Комісією ухвалено рішення: взяти до відома інформацію, отриману від доповідачів, звернутися до правоохоронних органів щодо перевірки можливих неправомірних дій службових та посадових осіб Полтавської ОВА та Полтавської міської ради, а також встановлених фактів та обставин під час засідання Комісії.

Відповідно до інформації, отриманої від обласних прокуратур та головних управлінь Національної поліції України після 10 проведених виїзних засідань Комісії у вищезазначених областях України, за зверненнями Тимчасової слідчої комісії внесено відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань у 18 кримінальних провадженнях, у яких двом особам повідомлено про підозру та обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, ще 32 кримінальні провадження, які належать до предмета розслідування Комісії, взято на контроль. Інформацію про стан проведення досудового слідства у цих кримінальних провадженнях запропоновано заслухати під час чергового засідання Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності.

3 березня 2023 року відбулося виїзне засідання Тимчасової слідчої комісії в м. Києві щодо обставин виявлення у складських приміщеннях, що розташовані в Солом'янському районі м. Києва, товарів, які за своїми зовнішніми ознаками, маркуванням, способом пакування схожі на гуманітарну допомогу, під час якого виявлено ознаки можливих порушень щодо зберігання гуманітарної допомоги та іншої допомоги в особливо великих розмірах.

На засідання Комісії для надання інформації було запрошено представників орендодавця складських приміщень щодо обставин виявлення ними товарів гуманітарної та іншої допомоги, осіб, причетних, на їхню думку, до зловживань, що призвели до масового псування продуктів гуманітарної допомоги, представників Київської обласної військової адміністрації, Київської міської державної адміністрації – директора департаменту комунальної власності Київської міської державної адміністрації, начальників департаментів охорони здоров'я Київської обласної військової адміністрації та Київської міської державної адміністрації, орендарів складських приміщень, представника Міністерства охорони здоров'я, заступника Голови Державної служби з надзвичайних ситуацій України, керівництво Державного бюро розслідувань та начальника Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у м. Києві, Голову Національної поліції України та заступника Голови Національної поліції України – начальника Головного слідчого управління, начальника ГУ НП у м. Києві, заступника начальника ГУ НП – начальника СУ ГУ НП у м. Києві та начальника ГУ НП в

Київській області, Директора Бюро економічної безпеки України, начальника Солом'янського управління поліції ГУ НП у м. Києві та начальника слідчого відділу Солом'янського управління поліції ГУ НП у м. Києві, начальника 2 відділу управління процесуального керівництва досудовими розслідуваннями та підтримки публічного обвинувачення Офісу Генерального прокурора, представника Міністерства оборони України.

Члени Тимчасової слідчої комісії наголосили на неприпустимості фактів неналежного зберігання гуманітарної допомоги, порушення строків придатності товарів, використання такої допомоги не за цільовим призначенням.

Також представникам правоохоронних органів було вказано на несвоєчасне реагування на виявлені факти та на те, що заходи реагування та слідчі дії проводилися неналежним чином. По суті, жодних слідчих дій або заходів реагування з вересня 2022 року, коли правоохоронним органам стало відомо про склад, до проведення виїзного засідання Комісії вжито не було, не проведено жодних дій, спрямованих на встановлення особи власника гуманітарної допомоги, не вжито заходів щодо встановлення всіх фігурантів, причетних до отримання та незаконного зберігання майна, а також його збереження, до прийняття відповідних процесуальних рішень про подальше використання.

Комісія запропонувала Міністерству оборони України спільно з Київською ОВА та Київською МВА і правоохоронними органами вжити заходів щодо вилучення товарів з подальшою їх передачею Збройним Силам України, підрозділам Державної служби України з надзвичайних ситуацій України тощо.

У подальшому Тимчасова слідча комісія планує продовжувати розслідування цього факту з метою встановлення всіх обставин отримання, зберігання та розподілу товарів гуманітарної допомоги, виявлених у складських приміщеннях.

V. До питання передачі, примусового відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану

Положеннями Закону України "Про правовий режим воєнного стану" та Закону України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану" (далі – Закон № 4765–VI) військовому командуванню надано повноваження щодо примусового відчуження або вилучення майна, що перебуває у приватній власності, у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану.

Відповідно до пункту 2 Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" № 64/2022 військовому командуванню

(Генеральному штабу Збройних Сил України, Командуванню об'єднаних сил Збройних Сил України, командуванням видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, управлінням оперативних командувань, командирам військових з'єднань, частин Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України) разом із Міністерством внутрішніх справ України, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування було наказано запроваджувати та здійснювати передбачені Законом України "Про правовий режим воєнного стану" заходи і повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави.

Враховуючи, що вилучені товарно-матеріальні цінності в подальшому мали передаватися безоплатно, тобто як благодійна (гуманітарна) допомога, з урахуванням завдань, покладених на Тимчасову слідчу комісію, до обласних військових та Київської міської військової адміністрацій направлено звернення (за вих. № /6-2022/210557 від 07.12.2022) про надання інформації, чи мали місце факти примусового вилучення, відчуження майна, яке перебувало на території відповідної області, у період з 1 березня 2022 року по дату надання відповіді на це звернення (з повідомленням, яким саме органом і на підставі яких законодавчих і нормативних актів приймалися такі рішення) та надання копій таких рішень.

У відповідь на звернення Комісії повноважними особами Запорізької ОВА (за підписом начальника О. Старуха від 14.12.2022 № 12574/08-09), Кіровоградської ОВА (за підписом начальника А. Райковича від 16.12.2022 № 01.12/127/0.1), Миколаївської ОВА (за підписом начальника В. Кіма, дата та вихідний номер зазначені нерозбірливо) повідомлено, що розпорядження (чи рішення в іншій формі) зазначеними ОВА щодо примусового вилучення, відчуження майна, яке перебувало на території відповідної області, не приймалися, вилучення (відчуження) майна не здійснювалося.

Однак під час дослідження питання примусового вилучення зерна в Дніпропетровській області за отриманими від регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" матеріалами було встановлено, що в Запорізькій області мав місце випадок вилучення зерна пшениці, про який було відомо Запорізькій ОВА.

Київською ОВА (за підписом першого заступника голови Київської ОДА Д. Назаренка від 20.12.2022 № 8845/02/09.01-№-2022) та Дніпропетровською ОВА (за підписом першого заступника начальника В. Орлова від 21.12.2022 № 5384/0/526-22) у відповідь на звернення Комісії повідомлено про відсутність у їх володінні запитуваних відомостей, оскільки Законом № 4765–VI та Типовою інструкцією з діловодства в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади, затвердженою

постановою Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 55 (із змінами) не передбачені обов'язки військових адміністрацій консолідувати та зберігати інформацію від військового командування щодо відчуження або вилучення майна після погодження відповідних документів повноважними особами військових адміністрацій.

Рівненська ОВА (за підписом заступника голови Рівненської ОДА І. Смачило від 23.12.2022 № 11193/0/01-01в/22) та Тернопільська ОВА (за підписом першого заступника начальника І. Дем'янчука від 16.12.2022 № 02-9585/16) на звернення Комісії повідомили, що не є розпорядниками запитуваної інформації, а для отримання відомостей необхідно звертатися до військового командування.

Херсонська ОВА листом від 19.12.2022 № 01-01-70-5300/0/22/328 (за підписом першого заступника начальника В. Гулька) повідомила, що обласні військові адміністрації не здійснюють примусове відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану, а здійснюють лише його погодження. Примусове відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану здійснюється за рішенням військового командування. Разом з тим жодних відомостей та документів щодо погодження Херсонською ОВА примусового вилучення (відчуження) майна на звернення Комісії не надано.

Згідно з листом за підписом начальника Полтавської ОВА Д. Луніна (без дати та вихідного номера) зазначена посадова особа вважає, що питання примусового вилучення, відчуження майна не стосуються предмета розслідування Тимчасової слідчої комісії, визначеного Постановою Верховної Ради України від 20 вересня 2022 року № 2603–ІХ, у зв'язку з цим відомості не надані.

З наданих відомостей вбачається, що в переважній більшості випадків у порядку, визначеному Законом № 4765–VI, вилучалися:

1) транспортні засоби на потреби військових частин, у тому числі легкові, вантажні, важка будівельна техніка, автобуси (Вінницька, Волинська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Луганська, Одеська, Харківська, Чернівецька області, м. Київ);

2) продукти деревообробної промисловості для будівництва укріплень та для опалення, обігріву (Вінницька, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Одеська, Харківська, Хмельницька, Чернівецька області, м. Київ);

3) паливно-мастильні матеріали – дизельне пальне, бензин (Житомирська, Харківська, Чернігівська, Чернівецька області);

4) нерухоме майно – приміщення (Вінницька та Сумська області, м. Київ).

Щодо інших матеріальних цінностей, які було вилучено (відчужено) і які мають значення для забезпечення гуманітарних потреб військових та цивільного населення, встановлено таке.

Вінницька ОВА

Згідно з відповіддю на звернення від 20.12.2022 № 01.01-23/9628 за підписом начальника Вінницької ОВА С. Борзова та додатків до неї, на вимогу спільного наказу начальника Вінницької ОВА та командира військової частини А7048 № 214 від 30.03.2022 було примусово відчужено майно, яке перебувало у володінні Жмеринської дирекції залізничних перевезень регіональної філії "Південно-Західна залізниця" АТ "Укрзалізниця" та власником якого є юридичні особи – резиденти держави-агресора – АТ "Нижегородский масло-жировой комбинат" (рф, м. Нижній Новгород) та ТОВ "Оверси Кемикалс" (рф, м. Москва), а саме:

- 1) олія пальмова (код згідно з УКТЗЕД 1511), 410 тонн;
- 2) олія кокосова (код згідно з УКТЗЕД 1513), 63 тонни;
- 3) олія пальмоядрова (код згідно з УКТЗЕД 1511), 57 тонн;
- 4) олія соняшникова (код згідно з УКТЗЕД 1512), 60 тонн.

Відомостей на підтвердження подальшого розподілу та використання вилучених вищезазначених матеріальних цінностей на користь військових частин, як про те зазначено у пункті 3 наказу № 214, Вінницькою ОВА не надано. Зазначені матеріальні цінності є такими, що визнаються гуманітарною допомогою відповідно до переліку категорій товарів, що визнаються гуманітарною допомогою без здійснення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку, на період воєнного стану, затвердженого постановою № 224, в редакції до 21.03.2022.

Згідно з пунктом 2 наказу № 214 Управлінню Служби безпеки України у Вінницькій області доручено підписати акт примусового відчуження майна, передбачений Порядком розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 № 998. Разом з тим Комісія звертає увагу, що пунктом 1 частини першої статті 1 Закону № 4765–VI визначено, що примусове відчуження майна в рамках дії зазначеного Закону визначається як позбавлення власника права власності на індивідуально визначене майно, що перебуває у приватній або комунальній власності та яке переходить у власність держави для використання в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану за умови попереднього або наступного повного відшкодування його вартості.

При цьому Закон № 4765–VI не містить винятків щодо невідшкодування вартості відчуженого майна, яке належить державі-агресору чи особам, які

пов'язані з державою-агресором (громадяни рф; юридичні особи, створені та зареєстровані відповідно до законодавства рф; юридичні особи, створені та зареєстровані відповідно до законодавства України, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером), що має частку у статутному капіталі 10 і більше відсотків, якої є рф чи її громадянин, чи юридична особа, створена та зареєстрована відповідно до законодавства рф). Водночас Законом України "Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів" передбачено здійснення примусового вилучення в Україні об'єктів права власності російської федерації та її резидентів без будь-якої компенсації (відшкодування) їх вартості, враховуючи повномасштабну агресивну війну, яку російська федерація розв'язала і веде проти України та Українського народу (частина друга статті 2). Відповідне рішення приймається Радою національної безпеки і оборони України та вводиться в дію указом Президента України.

Наказом начальника Вінницької ОВА С. Борзова № 13 від 01.03.2022 прийнято рішення про примусове відчуження майна ТОВ "ЕПЦЕНТР К" (ідентифікаційний код юридичної особи 32490244) загальною вартістю 900, 0 тис. грн для потреб територіальної оборони та Збройних Сил України. Згідно з переліком майна, яке примусово відчужується, визначеним у додатку до наказу, зокрема, вилучаються такі матеріальні цінності:

- 1) наколінники (пункти 1–24);
- 2) мобільні телефони (пункти 25–28, всього 21 шт.);
- 3) килимки туристичні/спортивні (пункти 68–96, всього 841 шт.);
- 4) маскувальні сітки (пункти 101–118, 172–179);
- 5) ковдри, подушки, матраци, комплекти постільної білизни (пункти 119–171);
- 6) розкладні ліжка (пункти 181–190, 266–268);
- 7) спальні мішки та намети (пункти 258–265);
- 8) аптечки медичні (пункти 218–234);
- 9) пластиковий посуд (пункти 235–257).

Разом з тим зазначений наказ визнаний таким, що втратив чинність, на підставі спільного наказу начальника Вінницької ОВА та командира військової частини А7048 № 124 від 17.03.2022, підстави втрати чинності не зазначаються. Також не зазначено і про те, чи було здійснено примусове відчуження матеріальних цінностей, чи підлягають вони поверненню та в якому порядку.

Водночас зазначаємо, що види товарів, що мали бути вилучені, свідчать про гостру потребу в них і військових територіальної оборони, і Збройних Сил України у перші місяці війни, коли волонтерський рух та гуманітарне забезпечення з боку іноземних держав не були налагоджені на високому рівні.

Наказом начальника Вінницької ОВА С. Борзова № 32 від 04.03.2022 прийнято рішення про примусове відчуження майна ТОВ "ЕПЦЕНТР К" (ідентифікаційний код юридичної особи 32490244) загальною вартістю 355, 0 тис. грн для потреб територіальної оборони та Збройних Сил України. Згідно з переліком майна, яке примусово відчужується, визначеним у додатку до наказу, зокрема, вилучаються такі матеріальні цінності:

- 1) шкарпетки (пункти 1–8, 10, 11, 15–19, 25–37, 95–98);
- 2) рукавички трикотажні (пункти 54–58, 61–63, 69–72);
- 3) верхній одяг: куртки, жилети, парки (пункти 136–162);
- 4) аптечки (пункти 13–14, 22–24);
- 5) туристичні намети (пункти 38–39);
- 6) одноразовий посуд (пункти 65–68, 89–94, 118);
- 7) гігієнічні засоби та побутова хімія: вологі серветки (пункти 51–53, 73, 75–87, 108–117, 119–133), мило (пункти 59–60, 74, 88, 105–107), туалетний папір (пункти 134–135), засоби для миття посуду (пункти 99–104).

Відомості про подальший розподіл та використання вилучених матеріальних цінностей Комісії не надавалися.

Волинська ОВА

На звернення Комісії Волинською ОВА надано перелік та копії погоджених обласною військовою адміністрацією та районними військовими адміністраціями наказів військового командування про примусове відчуження або вилучення майна у період з 01.03.2022 по 22.12.2022 (додатки до листа від 22.12.2022 № 7264/21/2-22 за підписом першого заступника начальника С. Мовенка).

З наданих копій документів вбачається, що уповноваженою особою Волинської ОВА на підставі довіреності погоджено наказ командира військової частини А7028 № 26 від 10.03.2022 про вилучення такого майна:

- 1) борошно пшеничне вищого ґатунку у кількості 300 тонн;
- 2) борошно пшеничне першого ґатунку у кількості 300 тонн, власником якого є філія АТ "Державна продовольчо-зернова корпорація України" "Богданівський комбінат хлібопродуктів". Метою такого вилучення згідно з наказом є забезпечення потреб цивільного населення на території, підконтрольній Волинській ОВА. Відомості про подальший розподіл та використання вищезазначеного майна не надавалися.

Згідно з наказом командира військової частини А7063 І. Кучейника № 5 від 28.02.2022, погодженого начальником Ковельської районної військової адміністрації О. Черен, прийнято рішення про вилучення для окремого батальйону територіальної оборони (ВЧ А7063) майна, яке знаходиться у

розпорядженні Волинської митниці, а саме майна господарської, продовольчої та медичної груп згідно з наданим переліком. Разом з тим до Комісії не надходило відомостей про перелік такого майна або будь-які інші документи, в яких могло бути зазначено, яке саме майно, у якій кількості вилучено (зокрема акт про вилучення майна, як передбачено пунктом 2 наказу № 5) та хто є його власником.

Аналогічна ситуація склалася і щодо наказу № 9 від 03.03.2022 за підписом командира військової частини А7063 І. Кучейника: прийнято рішення про вилучення згідно із списком майна, яке знаходиться у розпорядженні АТ "Українська залізниця" регіональної філії "Львівська залізниця" "Ковельська дистанція сигналізації і зв'язку". Перелік майна, як зазначено у наказі, на звернення Комісії не надавався. Відомості про власника вилученого майна не зазначені.

На підставі наказу командира військової частини А7063 І. Кучейника № 6 від 02.03.2022, погодженого начальником Ковельської районної військової адміністрації О. Черен, прийнято рішення про вилучення 51133 пачок цигарок, що знаходяться у розпорядженні Волинської митниці. Будь-які ідентифікуючі відомості щодо майна, яке вилучається (марки цигарок, виробник, власник майна, а також наявність марок акцизного податку), відсутні.

Наказом командира військової частини А7063 від 03.03.2022 № 8 примусове вилучення здійснювалося щодо цигарок, які перебували у розпорядженні Управління Служби безпеки у Волинській області. Відомості про кількість майна, що вилучається, будь-які його ідентифікаційні ознаки, інформація про власника такого майна, а також відомості про наявність марок акцизного податку в наказі не зазначаються, інші документи із зазначеними відомостями Комісії не надавалися.

Також рішення про вилучення майна – цигарок приймалося на підставі наказу командира військової частини А7063 І. Кучейника № 64 від 29.03.2022, погодженого начальником Ковельської районної військової адміністрації О. Черен. У пункті 1 наказу зазначається, що згідно з накладною вилучаються цигарки, які знаходяться у розпорядженні Волинської митниці. Відомості про ідентифікуючі ознаки майна відсутні, у тому числі про його кількість.

Рішення про вилучення тютюнових виробів приймалося і командиром військової частини А7028 Р. Ткачуком (наказ № 81агд від 07.07.2022, погоджений начальником Ковельської районної військової адміністрації О. Черен). Згідно з наказом вилученню підлягає державне майно, яке було конфісковано та перебуває у віданні Волинської митниці у кількості 29 099 пачок цигарок. Інші відомості про ідентифікуючі ознаки вилученого майна відсутні.

Згідно з наказом командира військової частини А7028 Р. Ткачука № 74агп від 02.07.2022 прийнято рішення про примусове відчуження телевізорів "Samsung" у кількості 20 шт., які належать компанії "Kristal Media z Organiezana Odpowiedzialnoscia" (Республіка Польща).

Наказом начальника Ковельського районного територіального центру комплектування та соціальної підтримки А. Нестеренка № 265 від 01.07.2022 за погодженням начальника Ковельської районної військової адміністрації О. Черен прийнято рішення про вилучення та примусове відчуження майна. Згідно з пунктом 2 наказу примусовому відчуженню підлягає майно, що знаходиться на Волинській митниці, а саме:

1) плазмові телевізори загальною кількістю 25 штук, що є власністю ТОВ "Стронг Юкрейн" (м. Київ);

2) крісла загальною кількістю 107 шт. та диван – 1 шт., що належать фірмі "Acerius Investments Limited" (Республіка Польща, м. Хелм).

Окрім того, на підставі наказу начальника Ковельського районного територіального центру комплектування та соціальної підтримки А. Нестеренка № 288 від 14.07.2022 за погодженням начальника Ковельської районної військової адміністрації О. Черен прийнято рішення (пункт 2 наказу) про примусове відчуження майна, що знаходиться на Волинській митниці, а саме 19 телевізорів, бувших у використанні, різних марок та моделей, 10 далекомірів, одного авторефкератометра (медичний пристрій для проведення клінічних досліджень ока, вартість якого, за інформацією з мережі Інтернет, орієнтовно становить 140 тис. грн). Зазначене майно належить фізичним особам.

Згідно з наказом начальника шостого прикордонного Волинського загону Держприкордонслужби № 1237-АГ від 10.08.2022 з подальшими змінами в частині переліку майна, внесеними наказом № 1350-АГ від 31.08.2022, прийнято рішення про примусове відчуження меблів, які перебувають на зберіганні у Волинській митниці та належать фірмі "Acerius Investments Limited" (Республіка Польща, м. Хелм): дивани – 2 шт., ліжка – 4 шт., вішалки – 47 шт.

Інші рішення про примусове вилучення (відчуження) майна, погоджені Волинською обласною, Луцькою, Володимирською, Камінь-Каширською та Ковельською районними військовими адміністраціями, здебільшого стосувалися вилучення транспортних засобів, паливно-мастильних матеріалів, продуктів деревообробної промисловості.

Проаналізувавши копії всіх документів, наданих Волинською ОВА у відповідь на звернення Комісії, звертаємо увагу, що жодного документа на підтвердження розподілу та використання примусово вилученого (відчуженого) майна Комісії не надано.

Закарпатська ОВА

Листом від 13.12.2022 № 15901/06-02 за підписом заступника начальника Закарпатської ОВА В. Іванчо на розгляд Комісії надано копії документів щодо погодження ОВА примусового відчуження (вилучення) майна та додатково поінформовано, що радою оборони Закарпатської області приймалися рішення з грифом обмеження доступу "Для службового користування", які були затверджені начальником ОВА (копії яких Комісії не надано). Окрім того, на звернення Комісії надано витяги з наказів ради оборони Закарпатської області, в яких зазначені окремі пункти щодо примусового відчуження (вилучення) майна.

Розпорядженням Закарпатської ОВА № 22 від 07.03.2022 введено в дію рішення ради оборони області № 10 від 07.03.2022 "Про невідкладні заходи для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави". Пунктом 3 рішення погоджено вилучення зі складів Закарпатської митниці майна, вилученого митницею та конфіскованого на підставі рішень судів, та іншого майна, що переходить у власність держави, – Закарпатському обласному територіальному центру комплектування та соціальної підтримки для потреб оборони у порядку, визначеному Законом України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану", згідно з додатком. Перелік майна, що вилучається, містить:

- 1) тютюнові вироби (усього 74 550 пачок, серед яких значна кількість без марок акцизного податку);
- 2) олія (120 л) та цукор (310 кг);
- 3) одяг (250 мішків) та взуття (29 пар та 68 коробок);
- 4) постільна білизна та рушники;
- 5) побутові прилади (пральні машини, холодильники та морозильні камери тощо);
- б) медичні засоби та обладнання, зокрема, але не виключно шприци, голки, катетери, пристрій для анестезії, рентгенапарат, дефібрилятор, інвалідні візки, крісла-каталки, лікарняні ліжка, памперси для дорослих, автомобіль швидкої допомоги тощо.

Згідно з наказом начальника Закарпатського обласного територіального центру комплектування та соціальної підтримки (з адміністративно-господарської діяльності) О. Музиченка № 55 від 06.03.2022 вищезазначене майно вилучається для потреб оборони.

Розпорядженням Закарпатської ОВА № 147 від 27.04.2022 введено в дію рішення ради оборони області № 24 від 27.04.2022 "Про невідкладні заходи для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави", яким погоджено Закарпатському обласному територіальному центру комплектування та соціальної підтримки та військовій частині 3115

вилучення зі складів Закарпатської митниці матеріальних цінностей, необхідних для забезпечення потреб оборони. До переліку майна, що вилучається, увійшли:

- 1) продукти харчування: кава, цукор, цукерки, консервована кукурудза;
- 2) побутова хімія, у тому числі засоби для прання, мило, шампуні;
- 3) посуд (каструлі та сковорідки);
- 4) побутова техніка: пральні машини (3 шт.), холодильники (4 шт.), морозильні камери (2 шт.), кавоварки та кавомашини (32 шт.), пылососи (7 шт.), телевізори (2 шт.) тощо;
- 5) рушники, чоловічі футболки.

Перелік майна, що вилучається, погоджено підписом командира військової частини 3115 Д. Гуртовським.

Розпорядженням Закарпатської ОВА № 193 від 17.05.2022 введено в дію рішення ради оборони області № 29 від 17.05.2022, яким погоджено вилучення зі складів Закарпатської митниці майна (відповідно до наказу командира військової частини 3115 від 12.05.2022 № 109 "Про вилучення майна в умовах правового режиму воєнного стану"), вилученого митницею та конфіскованого на підставі рішень судів, та іншого майна, що переходить у власність держави, військовій частині 3115 для потреб оборони. Згідно з переліком вилучено, серед іншого, таке майно:

- 1) посуд багаторазового використання;
- 2) меблі (полиці, лавки, стільці, столи);
- 3) побутові прилади (електричні духовки, водонагрівачі).

Окрім того, пунктом 4 рішення ради оборони області № 29 від 17.05.2022 погоджено Закарпатському обласному територіальному центру комплектування та соціальної підтримки вилучення у Закарпатській митниці майна – двох контейнерів (інв. № 10630131, № 10630132), що обліковуються на балансі Закарпатської митниці як відокремленого підрозділу Державної митної служби України, для потреб Збройних Сил України.

Так, згідно з додатком 2 до наказу № 93 від 19.04.2022 начальника Закарпатського обласного територіального центру комплектування та соціальної підтримки (з адміністративно-господарської діяльності) підлягають вилученню контейнери (інв. № 10630131, № 10630132). Однак відомості про вміст зазначених контейнерів відсутні.

Розпорядженням Закарпатської ОВА № 417 від 04.08.2022 введено в дію рішення ради оборони області № 40 від 04.08.2022 "Про невідкладні заходи для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави". Пунктом 5 рішення погоджено Закарпатському обласному територіальному центру комплектування та соціальної підтримки для потреб оборони вилучення зі складів Закарпатської митниці майна відповідно до

наказу начальника Закарпатського обласного територіального центру комплектування та соціальної підтримки від 03.08.2022 № 206. Згідно з переліком майна, що вилучається, серед іншого, передбачалося вилучення:

- 1) електроприладів, у тому числі побутової техніки (кавоварки, телевізори, мобільні телефони, морозильні камери, водонагрівачі, обігрівачі, тостери, пирососи, мультиварки, кухонні комбайни, принтери тощо);
- 2) посуду (сковорідки, каструлі);
- 3) побутової хімії та засобів гігієни (шампуні, пральний порошок, рідкі засоби для прання);
- 4) дитячих іграшок (гіроборди, велосипеди, ігрові комплекси);
- 5) шкарпеток;
- 6) продуктів харчування (цукерки, кондитерські вироби, консервована кукурудза).

Усього вилучено товарів загальною вартістю 1 313 817,62 грн (324 позиції відповідно до переліку).

Розпорядженням Закарпатської ОВА № 592 від 22.09.2022 введено в дію рішення ради оборони області № 47 від 22.09.2022 "Про невідкладні заходи для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави". Пунктом 4 зазначеного рішення погоджено військовій частині А4599 вилучення для потреб оборони майна, вилученого в рамках справи про порушення митних правил № 1722/30500/20 за ознаками вчинення адміністративного правопорушення, яке перейшло у власність держави в особі Закарпатської митниці, а саме ноутбуків у кількості 31 шт.

Розпорядженням Закарпатської ОВА № 707 від 27.10.2022 введено в дію рішення ради оборони області № 50 від 27.10.2022 "Про невідкладні заходи для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави", на підставі якого примусовому вилученню підлягали, зокрема, вантажні транспортні засоби з причепами (фургонами, рефрижераторами, напівпричепами тощо). При цьому військові частини, на потреби яких передано такі транспортні засоби, зобов'язано забезпечити розвантаження та передачу Закарпатській митниці матеріальних цінностей, які знаходяться у транспортних засобах, що відчужуються, а також доручено Закарпатській митниці здійснити облік товарів, які знаходяться у зазначених транспортних засобах, та забезпечити їх належне зберігання до встановлення власників.

Крім того, відповідно до пункту 3 рішення ради оборони Закарпатської області від 27.10.2022 № 50 погоджено військовій частині А 1225 примусове відчуження для потреб оборони у порядку, визначеному Законом України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану", майна, що знаходиться в зоні діяльності Закарпатської митниці у транспортних засобах (ідентифікаційні ознаки транспортних засобів зазначено в рішенні), а саме:

1) меблів з пластмаси вагою 646,6 кг; меблів для сидіння вагою 2996,55 кг; меблів для сидіння, які обертаються, з регульованою висотою вагою 485,92 кг; посуду та приборів столових, гігієнічних або туалетних виробів з пластмаси вагою 99,02 кг;

2) меблів та їх частин з дерева вагою 21 852,96 кг;

3) посуду та приборів столових, гігієнічних або туалетних виробів з пластмаси вагою 4404,58 кг;

4) посуду та приборів столових, гігієнічних або туалетних виробів з пластмаси вагою 4358,79 кг; виробів з пластмаси вагою 859,92 кг;

5) посуду та приборів столових з пластмаси вагою 5326 кг; виробів з пластмаси вагою 91,73 кг; частин меблів вагою 277,73 кг;

6) посуду та приборів столових, гігієнічних або туалетних виробів з пластмаси вагою 4652,11 кг; виробів з пластмаси вагою 323,06 кг.

Згідно з наказом командира військової частини А1225 С. Холодинського від 12.10.2022 № 82 зазначені товари знаходилися в Україні у митному режимі транзиту, одержувачем вантажу, що прямував з Італії, зазначено компанію-резидента рф "LLC Ikea Torg". При цьому згідно з міжнародними товарно-транспортними накладними (CMR) на зазначений вантаж умовами поставки визначено FCA (франко-перевізник), який означає, що зобов'язання продавця щодо поставки вважається виконаним після передачі товару, звільненого від мита на експорт, під відповідальність перевізника, визначеного покупцем, у визначеному місці або пункті. Тобто право власності на товари перейшло до російського підприємства на території Італії за місцем відправки вантажу і на момент перетину кордону України такі товари були власністю суб'єкта-резидента рф.

Розпорядженням Закарпатської ОВА № 815 від 25.11.2022 введено в дію рішення ради оборони області № 53 від 25.11.2022 "Про невідкладні заходи для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави", яким, зокрема, здійснювалося погодження примусового відчуження транспортних засобів, продуктів деревообробної промисловості. Пунктом 2 зазначеного рішення погоджено третьому прикордонному загону імені Героя України полковника Євгенія Пікуса Державної прикордонної служби України примусове відчуження для потреб оборони тютюнових виробів, що перебувають на зберіганні в ТзОВ "Біо-Утиль" у кількості 21 380 пачок цигарок (з яких 11 500 – без марок акцизного податку) та у ТОВ "НЬЮ ЕКОСВІТ" у кількості 7374 пачки цигарок. На підставі наказу начальника третього прикордонного загону імені Героя України полковника Євгенія Пікуса Державної прикордонної служби України А. Кулеша від 30.10.2022 № 3585-АГ (м. Лисичанськ) зазначене майно відчужується без відшкодування його вартості. Водночас ані в наказі начальника № 3585-АГ, ані в рішенні ради оборони області від 25.11.2022 № 53 не зазначено відомості

про власника майна та підстави для відчуження майна без відшкодування його вартості власнику.

Розпорядженням Закарпатської ОВА № 77 від 28.03.2022 введено в дію рішення ради оборони області № 18 від 28.03.2022 "Про невідкладні заходи для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави", пунктом 2 якого погоджено вилучення у ГУ НП в Закарпатській області майна, яке знаходиться на зберіганні в УЛ МТЗ ГУ НП в Закарпатській області, та передачу вилученого майна Закарпатському обласному територіальному центру комплектування та соціальної підтримки для потреб оборони. Переліком, що додається, передбачено вилучення бронежилетів загальною кількістю 148 штук, плитоносок – 32 штуки та підсумок – 58 штук.

Розпорядженням Закарпатської ОВА № 378 від 22.07.2022 введено в дію рішення ради оборони області № 38 від 22.07.2022 "Про невідкладні заходи для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави". Серед іншого, пунктом 3 рішення погоджено примусове відчуження майна (бронежилети, вилучені протоколом огляду місця події, проведеного 25.03.2022 в м. Іршаві в рамках кримінального провадження за ознаками кримінального провадження від 25.03.2022 № 12022071100000114, внесеного до ЄРДР за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого частиною третьою статті 190 Кримінального кодексу України) військовій частині 1493 для потреб оборони у порядку, визначеному Законом України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану". Разом з тим ані рішенням ради оборони області, ані наказом начальника 94 прикордонного загону Державної прикордонної служби України Р. Цапюка від 08.07.2022 № 914-АГ не визначено кількість та перелік майна (із зазначенням опису), що підлягає вилученню.

Запорізька ОВА

У листі від 14.12.2022 № 12574/08-09 за підписом начальника Запорізької ОВА О. Старуха зазначено, що "примусове відчуження або вилучення майна здійснюється військовим командуванням. Запорізькою обласною військовою адміністрацією з 01.03.2022 примусове відчуження або вилучення майна не здійснювалося. З огляду на наведене, у розпорядженні Запорізької ОВА відсутня інформація, про яку йдеться в запиті".

За інформацією, яку отримала Тимчасова слідча комісія від регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" на звернення від 13.01.2023 № 442д9/9-2023/8632, зазначено: "Згідно з розпорядженням першого заступника голови Запорізької державної адміністрації В. Шустова від 10.03.2022 № 03-48/0622 "Про вилучення вантажів" регіональною філією "Придніпровська залізниця" 11 вагонів з майном (зерном пшениці) 10.03.2022 передано для потреб держави по станції Хортиця першому

заступникові голови Запорізької ОДА В. Шустову для зберігання на під'їзній колії ДП "ДП АГРОСЕРВІС 2000".

Також Комісії передано копії розпорядження першого заступника голови Запорізької обласної державної адміністрації В. Шустова від 10.03.2022 № 03-48/0622 "Про вилучення вантажів", залізничних накладних №№ 45696598, 45702131, 53404646, 45628799, комерційних актів №№ 465403/1, 465403/2, 465403/3, 465403/4, актів загальної форми №№ 1–8 та 19, актів про примусове відчуження або вилучення майна на 11 вагонів, що слідували за накладними №№ 45696598, 45702131, 53404646, 45628799, довідок-висновків про вартість зерна у 11 вагонах, що слідували за накладними №№ 45696598, 45702131, 53404646, 45628799.

За результатами вивчення наданих регіональним представництвом документів встановлено, що в актах про примусове вилучення майна стоять підписи командира військової частини А7038 полковника Герасименка Д.Д. та голови Запорізької ОВА Старуха О.В. При цьому підпис О. Старуха в актах про примусове вилучення майна надзвичайно схожий (констатувати ідентичність зможе тільки експертиза) на підпис, яким підписано лист-відповідь Тимчасовій слідчій комісії від 14.12.2022 № 12574/08-09.

Крім того, всі довідки-висновки про вартість зерна, яке вилучалося, були складені та підписані в.о. директора Департаменту агропромислового розвитку Запорізької ОВА Ясинецьким Олександром В'ячеславовичем.

Тобто мало місце введення Комісії в оману з боку Запорізької ОВА.

Дніпропетровська ОВА

У відповідь на звернення Комісії щодо примусового відчуження (вилучення) майна першим заступником начальника Дніпропетровської ОВА В. Орловим (лист від 21.12.2022 № 5384/0/526-22) повідомлено про відсутність запитуваних відомостей та копій документів у розпорядженні ОВА, оскільки погодження проектів документів не передбачає виготовлення їх копій та зберігання.

Разом з тим у ході роботи Комісії одержано такі відомості.

Розпорядженням начальника Дніпропетровської ОВА В. Резніченка від 10.03.2022 № 36/0/527-22 регіональній філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" доручено передати на зберігання до ТОВ "ДМК "Дніпромлин" (код ЄДРПОУ 43846603) майно згідно з додатком з укладенням акта приймання-передачі. Метою вказаних дій згідно з розпорядженням визначено забезпечення схоронності майна в умовах воєнного стану. Пунктом 5 розпорядження Департаменту економічного розвитку Дніпропетровської ОВА доручено забезпечити облік переданого на відповідальне зберігання майна, визначити відповідальних осіб зі складу комісії з приймання-передачі, скласти перелік майна, інші відповідні документи та подати до обласної військової адміністрації.

Листом від 11.03.2022 № 91/0/526-22 за підписом першого заступника начальника Дніпропетровської ОВА В. Орлова повідомлено директора регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" про необхідність переадресування 101 вагона отримувачу – Дніпропетровській ОВА з подачею вагонів на під'їзну колію ТОВ "ДМК "Дніпромлин".

Окрім того, розпорядженням начальника Дніпропетровської ОВА В. Резніченка № 39/0/527-22 від 11.03.2022 на Державне підприємство "Дніпропетровський регіональний центр розвитку" з 11 березня 2022 року на період дії правового режиму воєнного стану покладено функції щодо примусового вилучення, відчуження майна, прийняття та ведення обліку такого майна, розподілу на підставі звернень військових частин, підприємств, установ, організацій усіх форм власності, потреби територіальної оборони та мирного населення, а також функції одержувача та надавача гуманітарної допомоги, її обліку та розподілу.

У подальшому 12.03.2022 начальником Дніпропетровської ОВА В. Резніченком видано розпорядження № 41/0/527-22, згідно з яким з метою забезпечення потреб територіальної оборони:

прийнято рішення здійснити примусове відчуження майна, переданого ТОВ "ДМК "Дніпромлин" на відповідальне зберігання згідно з розпорядженням начальника Дніпропетровської ОВА В. Резніченка від 10.03.2022 № 36/0/527-22, на користь територіальної оборони з подальшим повним відшкодуванням його вартості згідно з додатком;

зобов'язано Державне підприємство "Дніпропетровський регіональний центр розвитку" взяти на облік зазначене майно;

зобов'язано ТОВ "ДМК "Дніпромлин" укласти з ДП "Дніпропетровський регіональний центр розвитку" договір про переробку вилученого майна з подальшим виготовленням готової продукції, яка має бути розподілена за зверненнями військових частин, підприємств, установ, організацій усіх форм власності, для потреб територіальної оборони та мирного населення.

Розпорядженням начальника Дніпропетровської ОВА В. Резніченка № 46/0/527-22 від 15.03.2022 прийнято рішення про примусове відчуження майна на користь територіальної оборони з наступним повним відшкодуванням його вартості згідно з додатком та зобов'язано ДП "Дніпропетровський регіональний центр розвитку" укласти з ТОВ "ДМК "Дніпромлин" договір відповідального зберігання вилученого майна. З відповіді на звернення Комісії від регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" № НЗ-1-1-3/9 від 26.01.2023 вбачається, що у розпорядженні № 41/0/527-22 від 12.03.2022 йшлося про примусове вилучення 101 вагона з пшеницею, а у розпорядженні № 46/0/527-22 від 15.03.2022 – 120 вагонів (тобто загальна кількість примусово відчуженого майна становила 221 вагон із зерном).

Розпорядженням начальника Дніпропетровської ОВА В. Резніченка № 138/0/527-22 від 17.04.2022 визнано таким, що втратило чинність, розпорядження від 12.03.2022 № 41/0/527-22, а розпорядженням № 139/0/527-22 від 17.04.2022 визнано таким, що втратило чинність, розпорядження від 15.03.2022 № 46/0/527-22. Зобов'язано ТОВ "ДМК "Дніпромлин" повернути майно власникам (вантажовідправникам). При цьому власники та вантажоодержувачі мають бути залучені до участі у завантаженні майна у вагони, а регіональній філії " Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" доручено здійснити транспортування майна, завантаженого у вагони, за призначенням або за заявками власників (вантажовідправників).

З метою отримання інформації щодо примусового вилучення пшениці на підставі розпоряджень начальника Дніпропетровської ОВА Комісією направлено звернення про надання відомостей та копій документів до таких заінтересованих суб'єктів:

Дніпропетровської ОВА;

регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця";

ТОВ "ДМК "Дніпромлин";

ДП "Дніпропетровський регіональний центр розвитку";

власникам майна, щодо якого приймалися рішення про примусове відчуження (станом на 14.01.2023 року Комісії було відомо про таких власників/вантажовідправників: ТОВ "Лихачовський елеватор", ТОВ "Українська зернова логістика", ТОВ "ТРАНСПОРТНО-ЕКСПЕДИТОРСЬКА КОМПАНІЯ "АГРО ТРАНС ЛОГІСТИК", ТОВ "ЛНЗ АГРО ТРЕЙД"; в подальшому з відповіді на звернення від регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" також стало відомо про примусове відчуження майна власників/вантажовідправників: ТОВ "ТЕП "ГОРИЗОНТ", ТОВ "СПЕЦМЕТТРАНС", ТОВ СП "НІБУЛОН", ДП "БІ ЕНД ВАЙ", ПП "АТЛАНТА-АГРО", ТОВ "АЛМЕЙДА ГРУП", ТОВ "ПРОДЕКС ПВДЕНЬ", ТОВ "ПЛЛАР ЛОДЖИСТІКС", від яких відповіді на дату складення цього Звіту не надходило).

На повторне звернення Тимчасової слідчої комісії до Дніпропетровської ОВА копій зазначених розпоряджень з додатками надано не було з тих мотивів, що їх оригінали вилучено в рамках кримінального провадження № 1202200000000514 від 13.06.2022 на підставі ухвали слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 20.07.2022 у справі № 757/16990/22-к (правова кваліфікація відповідно до ухвали суду – частина четверта статті 190 Кримінального кодексу України). При цьому у листі від 16.01.2023 № 257/0/526-23 Дніпропетровська ОВА повідомляє, що надання іншої запитуваної інформації виходить за межі повноважень Комісії.

Водночас копії усіх вищезазначених розпоряджень з додатками на звернення Комісії були надані регіональною філією "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" (№ НЗ-1-1-3/9 від 26.01.2023).

Також регіональною філією "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" повідомлено, що вагони із зерном пшениці на підставі зазначених розпоряджень передано ТОВ "ДМК "Дніпромлин", однак акти приймання-передачі товариством не були підписані через різницю у масі вантажу – зерна пшениці, наявній у поданих 101 та 120 вагонах. За твердженням ТОВ "ДМК "Дніпромлин" маса зерна пшениці у 101 вагоні, переданому за розпорядженням від 10.03.2022 № 36/0/527-22, на 1 тисячу 400 тонн менше за масу, заявлену вантажовідправниками у перевізних документах. Щодо маси вантажу, за даними ТОВ "ДМК "Дніпромлин", у 120 вагонах, переданих за розпорядженням від 15.03.2022 № 46/0/527-22 регіональній філії "Придніпровська залізниця", інформації не надано. Жодних повідомлень щодо виявлення розбіжностей у масі вантажу – зерна пшениці у вагонах-зерновозах в добу проведення їх зважування від ТОВ "ДМК "Дніпромлин" на регіональну філію "Придніпровська залізниця" не надходило, що унеможливило здійснення комісійного переважування такого вантажу за участю представників філії. При цьому передані вагони у складі поїздів при надходженні на регіональну філію "Придніпровська залізниця" були зважені на тензOMETричних динамічних вагонних вагах модифікації ВТВ-25ДР станції Павлоград-1, понаднормової нестачі вантажу не встановлено.

У зв'язку із зазначеним представниками регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" направлено звернення до Державного бюро розслідувань, територіальних органів ГУНП в Дніпропетровській області, прокуратури Дніпропетровської області, Дніпропетровської ОВА. На підставі їх заяви зареєстровано кримінальне провадження № 12022043010000024 від 08.04.2022 за ознаками частини четвертої статті 185 Кримінального кодексу України (у провадженні Дніпровського районного управління ГУНП в Дніпропетровській області).

Станом на 25.01.2023, за заявками власників майна зі станції Дніпро-Головний регіональної філії "Придніпровська залізниця" відправлено вагони з майном (зерном пшениці), повернутим ТОВ "ДМК "Дніпромлин", у кількості 71 вагон:

ПП "Золота нива-1" та СТОВ "Злагода" 28 вагонів загальною вагою 1 813 650 кг повернуті у повному обсязі;

ПраТ "Лебединський насіннєвий завод" та ТОВ "ЛНЗ ЕКСПОРТ" 40 вагонів із зерном пшениці загальною вагою 2 750 000 кг повернуті із прийнятих на відповідальне зберігання 3 453 050 кг пшениці (не повернуто 703 050 кг);

ТОВ "АТ КАРГІЛЛ" три вагони із зерном пшениці загальною вагою 209 250 кг повернуті ТОВ "ДМК "Дніпромлин" з прийнятих на відповідальне зберігання 280 060 кг пшениці (не повернуто 70 810 кг).

У відповіді № 422023 від 26.01.2023 на звернення Комісії ТОВ "ДМК "Дніпромлин" повідомило, що товариство неодноразово зверталось до регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця", надаючи акти на підписання, в яких був зафіксований обсяг зерна пшениці, фактично отриманого ТОВ "ДМК "Дніпромлин" у таких правовідносинах. При цьому ТОВ "ДМК "Дніпромлин" зверталось з відповідними актами відразу при прийнятті майна на зберігання, проте зазначені акти так і не були підписані. Регіональна філія "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" ігнорувала факти нестачі зерна та відмовилася підписувати відповідні акти.

У квітні 2022 року (тобто вже майже через місяць після фактичного приймання-передачі зерна) регіональна філія "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" звернулася до ТОВ "ДМК "Дніпромлин" із пропозицією підписати відповідні акти "заднім числом". Більше того, відповідні акти містили формально зафіксовані цифри, які були зазначені у документах під час завантаження зерна пшениці у вагони. Як наслідок, станом на квітень 2022 року у ТОВ "ДМК "Дніпромлин" були відсутні правові підстави вчиняти юридичні дії, а саме підписувати акти приймання-передачі минулими датами за розпорядженнями, які на той час були скасовані та які не встановлюють прав та обов'язків для третіх осіб через їх скасування.

ТОВ "ДМК "Дніпромлин" наголошує на тому, що приймання вагонів здійснювалося без надання будь-якої первинної документації та без перевізних документів за максимально швидкою процедурою в умовах воєнного часу з використанням повірених акредитованих вагів підприємства та з постійними вимогами з боку регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" прискорити процес приймання. Про нестачу вантажу (тобто різницю в масі вантажу за даними АТ "Українська залізниця") товариству стало відомо після фактичного прийняття вагонів та надання регіональною філією "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" своєї редакції акта приймання-передачі, що містив дані про вагу, задекларовану АТ "Українська залізниця".

ТОВ "ДМК "Дніпромлин" також повідомлено, що договори ДП "Дніпропетровський регіональний центр розвитку", зокрема про відповідальне зберігання вилученого майна, переробку вилученого майна з подальшим виготовленням готової продукції, не укладалися (підприємство із зазначених питань до товариства не зверталось).

З наданих ТОВ "ДМК "Дніпромлин" відомостей вбачається, що частину пшениці було повернуто власникам, частину – викуплено товариством для власних потреб, інша частина, яка до теперішнього часу перебуває у володінні

товариства, не може бути повернута власникам/вантажовідправникам через вжиті заходи забезпечення кримінального провадження.

Витрати, пов'язані з виконанням розпоряджень начальника Дніпропетровської ОВА, товариство оцінює приблизно у 7 млн грн.

ТОВ "Лихачовський елеватор" (відповідь № 02/022023 від 02.02.2023) повідомлено, що у підприємства було вилучено два вагони із зерном пшениці загальною масою 142 тонни. При цьому власнику не надано ані актів вилучення, ані документів щодо оцінки вартості примусово відчуженого майна. До теперішнього часу пшениця власнику не повернута, збитки оцінюються у 1 337 640 грн (вартість майна без урахування застосованих санкцій внаслідок невиконання договору поставки перед контрагентом). З наданих до відповіді додатків вбачається, що товариство направляло численні звернення на адресу органів державної влади, у тому числі правоохоронних органів, однак питання повернення майна або відшкодування завданої шкоди так і не було вирішено.

ТОВ "ЛУЇ ДРЕЙФУС КОМПАНІ УКРАЇНА" (далі – ТОВ "ЛДК УКРАЇНА"), яке є власником пшениці, транспортування якої здійснювалося ТОВ "УКРАЇНСЬКА ЗЕРНОВА ЛОГІСТИКА", повідомлено, що загальна кількість зерна, яке перевозилося АТ "Укрзалізниця", щодо якого приймалося рішення про скерування до ТОВ "ДМК "Дніпромлин" та яке на праві приватної власності належить ТОВ "ЛДК УКРАЇНА", становить 2 321,3 тонни.

Посадові особи ТОВ "ДМК "Дніпромлин" повернули ТОВ "ЛДК УКРАЇНА" лише 1850,92 тонни зерна пшениці 3 класу. Водночас власник майна стверджує, що невстановлені особи незаконно заволоділи належним ТОВ "ЛДК УКРАЇНА" зерном пшениці 3 класу загальною масою 470,38 тонни.

Актив приймання-передачі примусово відчуженого (вилученого) майна – зерна пшениці загальною масою зерна 2321,3 тонни, яке перевозилося АТ "Укрзалізниця" та щодо якого було прийнято рішення про скерування до ТОВ "ДМК "Дніпромлин", яке на праві приватної власності належить ТОВ "ЛДК УКРАЇНА", товариству не надано.

Оцінка майна не проводилася. Вага примусово відчуженого (вилученого) майна (зерна пшениці) підтверджується даними залізничних накладних, згідно з якими здійснювалося транспортування зерна.

ТОВ "ЛДК УКРАЇНА" мало покупця на зерно пшениці на дату його відчуження (експортний договір). Логістичні витрати, які понесло товариство під час повернення частини вантажу з ТОВ "ДМК "Дніпромлин" згідно з п. 1 (2) вище, становлять 4 773 640,23 грн, включаючи податок на додану вартість.

ТОВ "ЛНЗ Агро Трейд" (відповідь від 30.01.2023 № 30/01/2) повідомлено, що товариство виступало експедитором вантажу, належного ПрАТ "Лебединський насінневий завод", у кількості 46 вагонів, завантажених

пшеницею масою 3243 тонни, з яких 663,32 тонни не повернуто власнику. Майно, що перевозилося, було предметом зовнішньоекономічних контрактів. Жодних документів від Дніпропетровської ОВА на адресу власника та/або вантажовідправника не надходило, у тому числі щодо підстав прийняття рішення про примусове відчуження, актів оцінки вилученого майна тощо.

Також Комісії стало відомо, що станом на 25.01.2023 у провадженні Господарського суду м. Києва перебувають такі справи:

№ 910/11779/22 за позовом ПрАТ "Лебединський насінневий завод" до ТОВ "ДМК "Дніпромлин"⁴ про зобов'язання повернути зерно пшениці в обсязі 663,32 тонни, а саме зерно пшениці другого класу в обсязі 28,48 тонни та зерно пшениці третього класу в обсязі 634,84 тонни, треті особи – АТ "Укрзалізниця" в особі регіональної філії "Придніпровська залізниця", ТОВ "ЛНЗ АГРО ТРЕЙД", Дніпропетровська обласна військова адміністрація (судовий розгляд триває);

№ 910/11780/22 за позовом ТОВ "ЛНЗ ЕКСПОРТ" до ТОВ "ДМК "Дніпромлин" про повернення 39,38 тонни зерна пшениці 4 класу, треті особи – АТ "Укрзалізниця" в особі регіональної філії "Придніпровська залізниця", ТОВ "ЛНЗ АГРО ТРЕЙД", Дніпропетровська ОВА (судовий розгляд триває).

Після виїзного засідання Комісії у м. Дніпрі, що відбулося 09.02.2023, у відповідь на усне звернення членів Комісії отримано листа від 22.02.2023 № 941/0/526-23 за підписом першого заступника голови Дніпропетровської ОДА – начальника Дніпропетровської ОВА В. Орлова, в якому зазначається, що згідно з розпорядженням начальника ОВА від 10.03.2022 № 36/0/527-22 Департаменту економічного розвитку Дніпропетровської ОВА доручено забезпечити облік переданого на відповідальне зберігання майна, визначити відповідальних осіб до складу комісії з приймання-передачі, скласти перелік майна, інші відповідні документи та подати до обласної військової адміністрації (пункт 5 розпорядження).

При цьому в листі зазначено, що розпорядження начальника Дніпропетровської ОВА від 10.03.2022 № 36/0/527-22 не втратило чинності та фактично діяло до дня прийняття начальником розпорядження ОВА від 12.03.2022 № 41/0/527-22 "Про примусове відчуження майна", яким не передбачалося виконання Департаментом економічного розвитку покладених на нього функцій, затверджених розпорядженням ОВА від 10.03.2022 № 36/0/527-22. У зв'язку з цим обласна військова адміністрація не є стороною

---

⁴ Бенефіціаром ТОВ "ДМК "Дніпромлин" згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань є Романенко Максим Володимирович – колишній секретар Дніпровської міської ради, керівник Криворізької місцевої (міської) організації політичної партії "ОПОЗИЦІЙНА ПЛАТФОРМА – ЗА ЖИТТЯ" (за інформацією з мережі Інтернет), щодо якого проведено журналістське розслідування з приводу можливого рейдерського захоплення майна аграрного підприємства (<https://www.stopcor.org/ukr/section-ekonomika/news-obikrav-veteraniv-na-140-miljoniv-ekssekretarya-miskradi-dnipra-zvinuvachuyut-u-rejderstvi-30-11-2020.html>).

актів приймання-передачі майна, визначеного розпорядженням начальника ОВА від 12.03.2022 № 41/0/527-22. Разом з тим акти примусового відчуження вантажу – пшениці, яка знаходилася у вагонах, не уклалися та фактично процедура відчуження не була виконана, оскільки ТОВ "ДМК "Дніпромлин" не було надано інформацію про фактичну вагу вантажу для відчуження, з урахуванням того, що регіональною філією "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" та ТОВ "ДМК "Дніпромлин" не було укладено актів приймання-передачі майна, визначеного розпорядженнями начальника Дніпропетровської ОВА, а в подальшому відповідні розпорядження визнано такими, що втратили чинність, згідно з розпорядженням начальника ОВА від 17.04.2022 № 138/0/527-22. ТОВ "ТЕП "Горизонт" листом від 07.03.2023 № 804 повідомило, що підприємство не є власником примусово відчуженого зерна пшениці та здійснювало надання транспортно-експедиторських послуг для ТОВ "ЛНЗ Експорт". На підставі укладеного між товариствами договору для організації перевезення вантажу (зерна пшениці), належного ТОВ "ЛНЗ Експорт" зі станції Рядова до станції Миколаїв-Вантажний (експ.) було організовано подачу трьох вагонів №№ 95698868, 95694923, 95871943 та оформлено провізний документ – залізничну накладну № 45632767 від 21.02.2022.

Станом на 21.03.2022 рухомий склад до місця призначення не доставлений та, за наявною інформацією в АС "Клієнт-УЗ", без згоди на те відправника та повідомлення був розкредитований 21.03.2022 о 4:00 по станції Дніпро-Головний як такий, що прибув за адресою одержувача: Філія ЦТЛ для Дніпровської ОДА.

Підприємство листом від 21.03.2022 звернулося до регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" та до Дніпропетровської ОВА з проханням повідомити про час і місце складення акта про примусове відчуження або вилучення майна.

28.03.2022 ТОВ "ТЕП "Горизонт" листом від 18.03.2022 повідомили, що на виконання розпорядження начальника Дніпропетровської ОВА від 15.03.2022 № 46/0/527-22 "Про примусове відчуження майна" вагони №№ 95694923, 95698668, 95871943, які слідували за накладною № 45662767, без відома вантажовідправника були переадресовані на станцію Дніпро-Головний одержувачу ДП "Дніпровський регіональний центр розвитку" з подачею на під'їзну колію ТОВ "ДМК "Дніпромлин".

Не отримавши жодного акта, підприємство було змушене 11.04.2022 повторно звернутися до Дніпропетровської ОВА та до регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" з проханням надати акт про примусове відчуження або вилучення майна та комерційний акт.

15.04.2022 підприємство в черговий раз звернулося до Дніпропетровської ОВА, звертаючи увагу, що підставою для вилучення майна

є акт про примусове відчуження або вилучення майна, якого на момент звернення ні власником вантажу, ні експедитором не було отримано.

Служба комерційної роботи та маркетингу регіональної філії "Придніпровська залізниця" АТ "Українська залізниця" повідомила у листі від 05.05.2022, що підстав для складання комерційного акта не було, а в листі від 20.06.2022 – що підприємство має право витребувати своє майно у зберігача ТОВ "ДМК "Дніпромлин". На даний час питання повернення вилученого майна вирішується власником у судовому порядку.

Житомирська ОВА

У відповідь на звернення Комісії за підписом заступника начальника з питань взаємодії з правоохоронними органами Житомирської ОВА О. Федько від 22.12.2022 № 7253/2-2/09 надано копії документів щодо погодження примусового відчуження (вилучення) майна.

На підставі наказу начальника Житомирської ОВА В. Бунечка № 14 від 02.03.2022, серед іншого, у ТОВ "Комфі Трейд" та магазину 182 ТОВ "Дієса" було вилучено по 10 ноутбуків, 10 павербанків, 10 смартфонів з сім-картами, 10 обігрівачів, 5 планшетів та по 10 комп'ютерних безперебійників для потреб особового складу Збройних Сил України та підрозділів територіальної оборони області. Відомості про порядок розподілу та передання зазначених матеріальних цінностей наказ не містить, інші документи не надано.

Крім того, наказами начальника Житомирської ОВА В. Бунечка № 24 від 06.03.2022 та № 75 від 28.03.2022 погоджено примусове вилучення тютюнових виробів, що перебували у розпорядженні Житомирської митниці, у кількості 245260 тис. та 22236 пачок на загальну суму 24260 тис. грн для потреб особового складу Збройних Сил України, Служби безпеки України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Сил територіальної оборони Збройних Сил України в Житомирській області. Відомості щодо подальшого розподілу та передачі зазначених матеріальних цінностей на звернення Комісії не надано.

Комісія відзначає, що вилучені тютюнові вироби не були жодним чином ідентифіковані, зокрема відсутня інформація щодо їх походження, наявності марок акцизного податку та, відповідно, сплати акцизного податку до державного бюджету.

Отримані Комісією матеріали дають підстави зробити висновок, що недостатньо прозора звітність та нечітке визначення предмета примусового вилучення можуть мати наслідком непередання такого майна на потреби особового складу органів та структур, які забезпечують відсіч збройній агресії російської федерації, та можуть призвести до розтрати такого майна та

неправомірного збагачення окремих осіб шляхом його продажу без сплати акцизного податку.

Київська міська військова адміністрація

Згідно з наказом командира військової частини А4103 від 14.07.2022 № 126 прийнято рішення про примусове відчуження 770 шт. жилетів для закріплення бронеплит, 1500 шт. бронеплит, 49 тактичних окулярів та 5000 шт. захисних комплектів (наколінники та налокітники), вилучених у громадян Китайської Народної Республіки у зв'язку з порушенням митних правил.

На підставі наказу командира військової частини А4103 від 11.08.2022 № 53 вилучено майно, належне на праві власності Національному агентству з питань запобігання корупції, – 120 бронежилетів та 120 балістичних шоломів кевларових.

Крім того, майно, належне Національному агентству з питань запобігання корупції, примусово вилучено на підставі наказу командира військової частини А4659 від 29.09.2022 № 1: по 50 шт. бронежилетів, балістичних шоломів кевларових, аптечок.

Командиром військової частини А4010 з метою забезпечення виконання військовою частиною бойових завдань 24.11.2022 прийнято рішення № 267 про примусове відчуження майна, арештованого в рамках кримінального провадження, перелік якого містить значну кількість мобільних телефонів (до прикладу, вилучено 831 новий мобільний телефон марки "Apple iPhone" та 581 – бувших у використанні), ноутбуків, планшетів, відеокамер, смарт-годинників, системних блоків та іншої комп'ютерної техніки, пилососів, навушників, музичних колонок. Відомостей про використання відчуженого майна Комісії не надано.

Львівська ОВА

У відповіді за підписом першого заступника начальника Львівської ОВА А. Годика (без дати та вихідного номера) зазначено, що повною інформацією щодо примусово вилученого (відчуженого) майна володіє командування Збройних Сил України, та надано копії наказів, що погоджувалися начальником ОВА.

Згідно з наказом командира військової частини А7031 від 04.04.2022 № 62, погодженим начальником Львівської ОВА М. Козицьким, примусово вилучено для потреб військової частини майно, а саме сигарети без марок акцизного податку в кількості 2600 пачок з камери речових доказів ВУП № 1 Золочівського РВП ГУНП у Львівській області та 2660 пачок, що знаходилися на зберіганні у ТОВ "Паритет-Плюс".

Крім того, наказом командира військової частини А7381 А. Горбенка № 35 від 09.06.2022 за погодженням з начальником ОВА М. Козицьким

прийнято рішення про примусове вилучення для потреб військової частини генераторів (17 шт. потужністю 3,0 кВт), що знаходилися у розпорядженні Львівської митниці.

Інформації про подальше використання вилучених товарів не надано.

Одеська ОВА

Заступник начальника Одеської ОВА О. Муратов у листі від 22.12.2022 № 12514/5/01-19/11140/2-22 повідомив, що законодавством не передбачається, що примірники чи копії рішень військового командування передаються військовим адміністраціям та, відповідно, зберігаються ними. Відтак, Одеською ОДА (ОВА) направлено лист від 14.12.2022 № 12514/5/01-19/10781/2-22 до органів військового управління в Одеській області щодо надання інформації про факти примусового вилучення, відчуження майна. Станом на 21.12.2022 отримано відповідь від Командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України, Південного Одеського територіального управління Національної гвардії України, військової частини А0800.

Листом від 05.03.2022 № 1/01-45/1722/2-22 за підписом начальника Одеської ОВА М. Марченка Оперативному командуванню "Південь" задля забезпечення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів та інших складових сил оборони погоджено примусове вилучення продуктів харчування, а саме:

1) яловичини мороженої вагою 96,55378 тонни, що знаходиться на території відділу митного оформлення № 3 митного посту "Одеса-порт" пункту пропуску "Одеський морський торговельний порт" (вагонів т/з – усього 8 вагонів);

2) гранатів свіжих вагою 22 тонни, що знаходяться на території міжнародного пункту пропуску "Орлівка" ТОВ "Поромний комплекс Орлівка" (а/м з причепом);

3) груш свіжих вагою 22 тонни, що знаходяться на території міжнародного пункту пропуску "Орлівка" ТОВ "Поромний комплекс Орлівка" (а/м з причепом);

4) грейпфрутів свіжих вагою 42,5 тонни, що знаходяться на території міжнародного пункту пропуску "Орлівка" ТОВ "Поромний комплекс Орлівка" (а/м з причепом – 2).

Крім того, листом від 04.03.2022 № 1/01-45/1717/2-22 за підписом начальника Одеської ОВА М. Марченка Оперативному командуванню "Південь" задля забезпечення потреб Збройних Сил України погоджено примусове відчуження помідорів вагою 42,3 тонни та груш вагою 21,5 тонни,

що знаходяться на території відділу митного оформлення № 3 митного посту "Чорноморськ-порт" Одеської митниці.

Відомостей про подальший розподіл і використання відчужених продуктів харчування Одеською ОВА не надано.

Також Комісією у відповідь на звернення від 07.12.2022 від Одеської ОВА отримано відомості, що згідно з директивою командувача військ Оперативного командування "Південь" від 05.03.2022 № 2 "Про вилучення майна" (далі – директива № 2) прийнято рішення про примусове вилучення для потреб Збройних Сил України 29 916,05 тонни пшениці, що перевозиться АТ "Укрзалізниця" у вагонах. Вилучене майно передається на відповідальне зберігання ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" Державного агентства резерву України. Вилучення зазначеного майна погоджено Одеською ОВА відповідно до листа від 06.03.2022 № 2167/1/01-45/1736/2-2 за підписом начальника Одеської ОВА М. Марченка.

Додатків до директиви № 2, які містять перелік вагонів із пшеницею, що вилучається, відомостей про власників майна Комісії не надавалося. Разом з тим, зважаючи на те, що середня завантаженість вагона-зерновоза становить 65–70 тонн, можна вважати, що Оперативним командуванням "Південь" за погодженням з Одеською ОВА прийнято рішення про вилучення орієнтовно 450 вагонів зерна пшениці.

Згодом наказом командира військової частини А2393 А. Ковальчука від 29.04.2022 № 400 директиву № 2 визнано такою, що втратила чинність, а Одеській ОВА із ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" Державного агентства резерву України доручено організувати повернення 29 916,05 тонни пшениці власникам. Згідно з наказом підставою для прийняття рішення стало звернення Одеської ОВА від 28.04.2022 № 5/01-25/3191/2-2 щодо повернення пшениці власникам у зв'язку з відсутністю потреби у вилученні даної пшениці для потреб населення.

Комісією витребувано відомості та копії документів у всіх учасників вищезазначених правовідносин щодо примусового відчуження пшениці. Так, Одеська ОДА (ОВА) листом від 23.02.2023 № 1409/4/01-25/1969/2-23 за підписом заступника голови Д. Радулова повідомила, що до ОВА надходила на погодження директива № 2 (при цьому додатка до директиви з переліком вагонів, завантажених пшеницею, ОВА не надано). Акти приймання-передачі щодо примусового відчуження майна, а також його подальшого повернення власникам (вантажовідправникам), акти оцінки вартості примусово відчуженого майна, документи, що підтверджують надходження примусово відчуженого майна до ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" Державного агентства резерву України, а також його прийняття підприємством на відповідальне зберігання в Одеській ОВА відсутні.

За наявною в Одеській ОВА інформацією, на виконання наказу командира військової частини А2393 від 29.04.2022 № 400 "Про повернення пшениці власникам" вилучене майно у повному обсязі повернуто власникам, окрім пшениці вагою 1360,2 тонни ТОВ "КОФКО АГРІ РЕСОРСІЗ УКРАЇНА". За позовом товариства до ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" Державного агентства резерву України питання повернення майна розглядається Господарським судом Одеської області у судовому порядку (справа № 916/3057/22).

Також у відповідь на звернення Комісії надано копії документів щодо листування між Одеською ОВА та ТОВ "КОФКО АГРІ РЕСОРСІЗ УКРАЇНА". При цьому Одеською ОВА повідомлено, що вилучена пшениця фактично не була використана. За наявною в Одеській ОВА інформацією, перевезення пшениці до ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" здійснено Одеською філією ПрАТ "КИЇВ-ДНПРОВСЬКЕ МППЗТ".

На звернення Комісії ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" листом від 28.02.2023 № 74 повідомило, що на виконання директиви № 2 в період з 05.03.2022 по 06.04.2022 комбінат здійснював приймання зерна, що надходило до підприємства в залізничних вагонах. У момент приймання цього зерна у ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" була відсутня будь-яка інформація та відсутні відповідні перевізні документи на зерно, а також інформація про власників чи експедиторів. З метою належного документування прийняття зерна на елеватор комбінат самостійно щодобово складав відповідні акти на прийняття зерна за директивою.

Усього за директивою № 2 на елеватор підприємства було вивантажено 425 вагонів із зерном пшениці загальною масою 29 317,250 тонни.

З Оперативним командуванням "Південь" договір відповідального зберігання зерна не укладався. В обліку підприємства все зерно, що надходило за директивою № 2, обліковувалося на окремому особовому рахунку до моменту втрати чинності відповідною директивою та переводу зерна на особові рахунки його власників після підтвердження права власності на зерно, тобто його повернення власникам.

З боку ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" не підписувалося жодного акта про примусове відчуження або вилучення майна.

На виконання наказу командира військової частини А2393 від 29.04.2022 № 400 "Про повернення пшениці власникам" відповідно до номерів вагонів, зазначених у листах власників зерна, що містили також відомості на підтвердження права власності на зерно, ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" уклав договори складського зберігання з власниками зерна та здійснив переоформлення зерна пшениці на їх особові рахунки з оформленням відповідних складських документів.

Протягом березня–квітня 2022 до ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" надійшло зерно пшениці, власниками якого є 19 компаній.

При цьому 18 компаніями (крім ТОВ "КОФКО АГРІ РЕСОРСІЗ УКРАЇНА") укладено договори складського зберігання зерна пшениці, якими врегульовано господарські взаємовідносини між власниками зерна та ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів". Щодо ТОВ "КОФКО АГРІ РЕСОРСІЗ УКРАЇНА" питання повернення майна наразі розглядається в судовому порядку (справа № 916/3057/22).

Підприємством понесено витрати на розвантаження 425 залізничних вагонів та зберігання 29 317,250 тонн пшениці протягом відповідного періоду та без отримання доходу від надання послуг на розрахункову суму 4346,8 тис. грн.

Випадків погіршення якості чи нестачі зерна, що перевищують норми втрат зерна при перевезенні залізничним транспортом, не зафіксовано. Претензій щодо якості та кількості зерна, повернутого власникам зерна, на підприємство не надходило.

АТ "Укрзалізниця" листом від 27.02.2023 № Ц/1-90/29-23 на звернення Комісії повідомило, що відповідно до директиви № 2 вантаж, який перевозився АТ "Укрзалізниця" в залізничних вагонах згідно з додатком та актом про примусове відчуження або вилучення майна, регіональною філією "Одеська залізниця" АТ "Укрзалізниця" було перевезено до станції Куліндорове для здійснення вантажних операцій.

По станції Куліндорове вантаж видано ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" Держрезерву, яке здійснювало вивантаження пшениці для прийняття на відповідальне зберігання та забезпечення вилучення майна у порядку, встановленому законодавством. Вантаж був переданий представнику ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" – начальнику відділу матеріально-технічного забезпечення Шевчук В.А. зі складанням комерційних актів про вилучення вантажу на користь держави згідно з вагою, зазначеною в перевізних документах.

Інформація щодо транспортування зерна власникам після видання наказу командира військової частини А2393 А. Ковальчука від 29.04.2022 № 400 відсутня, оскільки представники залізниці участі у поверненні не брали.

Випадків нестачі вантажу або втрати (погіршення) якості транспортованого майна під час передачі вагонів з пшеницею до ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" не зафіксовано, претензії до регіональної філії "Одеська залізниця" не заявлялися.

У жовтні 2022 року ТОВ "Овал" звернулося з позовною заявою до Оперативного командування "Південь" про визнання дій щодо вилучення майна протиправними та стягнення коштів на відшкодування шкоди, у якій третьою особою, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору на стороні відповідача, є АТ "Українська залізниця".

Рішенням Одеського окружного адміністративного суду від 01.12.2022 у справі № 420/12329/22 у задоволенні адміністративного

позову ТОВ "Овал" відмовлено. Комісією з відкритих джерел інформації встановлено, що зазначене судове рішення не оскаржувалося до суду апеляційної інстанції.

Претензій вантажовідправниками/вантажоотримувачами до регіональної філії "Одеська залізниця" АТ "Укрзалізниця" не пред'явлено.

Комісія зауважує, що надана у відповідь на звернення АТ "Укрзалізниця" копія акта про примусове відчуження або вилучення майна не містить підпису представника особи, на зберігання якій таке майно передається, – генерального директора ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" Грищука І.І., хоча на першій сторінці в акті зазначено, що його складено за погодженням, у тому числі і зазначеної особи. Водночас у відповіді на звернення Комісії, наданій ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів", зазначено, що підприємство не підписувало акти примусового відчуження (вилучення) майна.

Крім того, зазначений акт не відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 № 998: акт не містить дати складання/підписання, дати переходу права власності на майно державі, містить некоректні відомості про власників майна (зазначено шість юридичних осіб, проте згідно із зібраними Комісією відомостями примусово відчужено майно, належне 19 власникам), відсутні відомості про проведену оцінку та вартість примусово відчуженого майна, яке згідно із законодавством підлягає компенсації власникам. Також листом від 04.03.2023 № 2393/17/571 за підписом командувача військ Оперативного командування "Південь" генерал-майора А. Ковальчука на звернення Комісії повідомлено, що за ініціативи колишнього заступника начальника Одеської ОВА О. Муратова до командира військової частини А2393 звернувся його помічник та юрист В. Оксюта (з відкритих джерел інформації в мережі Інтернет вбачається, що на теперішній час зазначена особа є захисником О. Муратова у кримінальному провадженні) з комплектом підготовлених документів щодо вилучення майна, а саме 29 916,05 тонни пшениці, яка знаходилася в залізничних вагонах на станціях регіональної філії "Одеська залізниця" АТ "Укрзалізниця". За словами В. Оксюти, всі листи та директива оформлені на належному рівні відповідно до законодавства, і процедурою вилучення керуватиме особисто О. Муратов.

У порядку задоволення клопотання Одеської ОВА командувачем військ Оперативного командування "Південь" підписано директиву № 2. З метою уникнення прямих ракетних ударів по інфраструктурі регіональної філії "Одеська залізниця" АТ "Укрзалізниця", а саме по скупченню зазначених вагонів із зерном пшениці, командуванням військ Оперативного командування "Південь" було прийнято рішення про надання допомоги у переміщенні вищезазначеного майна на відповідальне зберігання до ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" Державного агентства резерву України з подальшим

його вилученням для потреб населення (згідно із директивою – "для потреб Збройних Сил України").

Про примусове відчуження або вилучення майна складено акт в одному примірнику та надано директору регіональної філії "Одеська залізниця" АТ "Укрзалізниця" із зазначенням усіх номерів вагонів із пшеницею, які знаходилися на залізничних станціях. Дані номери були надані заступником директора регіональної філії "Одеська залізниця". Цей перелік вагонів був додатком до директиви № 2 (додатки до директиви Комісії не надані) як підстава для переміщення вагонів, а не для примусового відчуження або вилучення майна (пшениці).

Акти оцінки вартості вилученого майна не склалися. Оцінкою вартості майна за директивою повинен був займатися представник ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" за участю Одеської ОВА під час вилучення майна (зазначене у тексті директиви № 2 відсутнє).

У зв'язку з відсутністю потреби у зерні пшениці Одеська ОВА звернулася до військового командування з клопотанням від 28.04.2022 № 5/01-25/3191/2-22 про повернення майна власникам, оскільки вони були розпорядниками даного майна і вся інформація про власників знаходилася у них (виконавцем листа зазначений В. Оксюта).

Наказом командира військової частини А2393 від 29.04.2022 № 400 "Про повернення пшениці власникам" Одеській ОВА доручено у взаємодії з ДП "Куліндорівський комбінат хлібопродуктів" Державного агентства резерву України організувати роботу щодо повернення пшениці власникам.

Інформація щодо повернення вилученого майна власникам та його місцезнаходження у командування військової частини А2393 відсутня. Крім того, на підставі наказу командира військової частини А2393 А. Ковальчука від 26.04.2022 № 390 примусово відчужено майно – продукти харчування, що знаходилися на території терміналу дочірнього підприємства "Контейнерний термінал Одеса" компанії "ЕЙЧ ЕЛ ЕЙ ІНТЕРНЕШНЛ ГМБХ" та власником яких є ТОВ "ЦІМ ІНТЕГРЕЙТЕД ШИПІНГ ЮКРЕЙН СЕРВІСІЗ ЛТД" (один контейнер, ідентифікаційні дані зазначено в наказі з коротким описом майна "коробки тайської лапші із соусом том ям") та ТОВ "ПРОМСЕРВІС СЕНС" (два контейнери, ідентифікаційні дані зазначено в наказі з коротким описом майна "рисова лапша, макарони швидкого приготування").

У подальшому розпорядженням Одеської ОВА від 02.06.2022 № 311/А-2022 "Про продовольчу безпеку" Департаменту економічної політики та стратегічного планування Одеської ОДА доручено прийняти від військової частини А2393 вилучене майно відповідно до наказу від 26.04.2022 № 390 згідно з переліком (додаток до наказу), а координаційному гуманітарному штабу при Одеській ОДА (ОВА) – забезпечити розподіл майна відповідно до потреб та за результатами надати звіт.

Серед вилучених продуктів:

- 1) рисова локшина, лапша швидкого приготування, рисова лапша, вермішель, у тому числі нефасована, вермішель ячна (усього 2776 коробок);
- 2) рис (усього 1008 кг);
- 3) кава (700 коробок по 24 шт. – усього 16 800 штук);
- 4) чай зелений, у тому числі розсипний (усього 60 коробок);
- 5) цукор пальмовий (10 коробок);
- 6) глютенове борошно (150 коробок);
- 7) йодована сіль (усього 950 кг).

Усього відповідно до переліку вилучено 6524 коробки (236 086 шт.) продукції.

Відомостей про подальший розподіл та використання вилучених продуктів харчування до Комісії не надходило.

За результатами вивчення відповідей та копій документів, наданих обласними військовими адміністраціями на звернення Комісії № /6-2022/210557 від 07.12.2022 про надання інформації щодо примусового вилучення, відчуження майна, яке перебувало на території відповідної області, Комісія приходять до таких попередніх висновків.

1. Обласні військові адміністрації не ведуть централізований облік та контроль за виконанням погоджених ними рішень (наказів) військових частин чи інших органів/підрозділів про примусове вилучення (відчуження) майна. У відповідях на звернення Комісії окремі обласні військові адміністрації звернули увагу на існування прогалини у законодавстві та відсутність обов'язку консолідувати відомості про майно, що примусово вилучається (відчужується), та зберігати копії відповідних рішень. Водночас, зважаючи на те, що Законом України "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану" передбачено попереднє або наступне повне відшкодування вартості примусово відчуженого майна, систематизація відповідних рішень є необхідною для оцінки ефективності використання відчуженого (вилученого) майна, а також для здійснення перерахунку сум, виділення яких необхідно для компенсації власникам вартості майна.

2. Відсутність у розпорядженні обласних військових адміністрацій відомостей про розподіл та використання примусово вилученого (відчуженого) майна, зважаючи на значну кількість наказів, виданих командирами чи іншими органами/підрозділами, значно ускладнює збір відомостей про розподіл та використання такого майна для потреб військових і цивільного населення.

3. Серед матеріальних цінностей, щодо яких здійснювалося примусове відчуження (вилучення), здебільшого значаться ті, що визнаються

гуманітарною допомогою відповідно до переліку категорій товарів, що визнаються гуманітарною допомогою без здійснення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку, на період воєнного стану (додаток до постанови № 224, що діяв до 21.03.2022). Разом з тим необхідність вилучення окремих видів майна на потреби військових частин та підрозділів територіальної оборони Комісія вважає сумнівною (зокрема телевізорів, пилососів, кухонних комбайнів, пальмової, пальмоядрової та кокосової олії тощо).

Водночас частинами першою і другою статті 3 Закону № 4765–VI передбачено безальтернативну можливість примусового відчуження майна з компенсацією його вартості власникам (попередньою або наступною). Відповідно подальший тягар відшкодування примусово відчуженого майна згідно з пунктами 7, 8 Порядку розгляду заяв та здійснення виплат для наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 № 998, покладається на державний бюджет (орган, що прийняв рішення про примусове відчуження майна, на підставі виданого ним висновку враховує відповідну потребу в коштах у бюджетному запиті на наступний бюджетний період (після скасування правового режиму надзвичайного стану) або на п'ять наступних бюджетних періодів (після скасування правового режиму воєнного стану). Виплата повної компенсації здійснюється органами, що прийняли рішення про примусове відчуження майна, у порядку черговості оформлення висновків за рахунок і в межах коштів, передбачених у державному бюджеті для виплати наступної повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

При цьому Закон № 4765–VI не містить виключень щодо невідшкодування вартості вилученого чи відчуженого майна, яке належить державі-агресору чи особам, які пов'язані з державою-агресором (громадяни російської федерації; юридичні особи, створені та зареєстровані відповідно до законодавства російської федерації; юридичні особи, створені та зареєстровані відповідно до законодавства України, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером), що має частку в статутному капіталі 10 і більше відсотків, якої є російська федерація чи її громадянин, чи юридична особа, створена та зареєстрована відповідно до законодавства російської федерації).

4. На звернення Комісії обласними військовими адміністраціями не надано копій актів про примусове відчуження або вилучення майна, форма та зміст яких закріплені постановою Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 № 998, у тому числі через відсутність в ОВА обов'язку збирання таких документів. Разом з тим у наданих Комісії документах – рішеннях про примусове відчуження майна (у формі наказів, директив тощо) наявні посилання на зобов'язання повноважних осіб скласти відповідні акти та визначити вартість майна, що відчужується.

Водночас із наданої Київською міською військовою адміністрацією копії акта (щодо примусового відчуження техніки – мобільних телефонів, планшетів, навушників тощо) та наданої АТ "Укрзалізниця" копії акта (щодо примусового відчуження зерна пшениці на підставі директиви № 2) вбачається їх невідповідність зазначеній постанові Кабінету Міністрів України. Такі акти містять типові недоліки, зокрема, в них відсутні відомості про власника майна та документи, що підтверджують право власності на відчужуване майно, дата складення акта та дата переходу права власності на майно державі, відомості про оцінку майна та суму, що підлягає компенсації власникам, тощо.

Усе вищевикладене свідчить про необхідність посилення державного контролю та нагляду у сфері примусового відчуження майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, оскільки відсутність централізованого обліку та збереження копій відповідних рішень та актів примусового відчуження майна в подальшому може призвести до численних зловживань та підроблення таких актів з метою неправомірного, безпідставного, штучного створення умов для відшкодування відчуженого майна та, як наслідок, – розтрати бюджетних коштів.

5. Тютюнові вироби не належать до товарів першої необхідності та не відносяться до гуманітарної допомоги, у тому числі для військових потреб. Разом з тим прийняття рішень про примусове відчуження тютюнових виробів з недостатньо конкретизованим їх описом, у тому числі щодо кількості та наявності марок акцизного податку, відсутність відомостей про їх розподіл та використання можуть призвести до розтрати такого майна та неправомірного збагачення окремих осіб шляхом його продажу, у тому числі з ухиленням від сплати акцизного податку.

VI. Використання матеріальних цінностей з державного резерву

Окремим напрямом роботи Комісії стало вивчення питання реалізації розпорядження Кабінету Міністрів України "Про відпуск матеріальних цінностей з державного резерву" від 01.03.2022 № 192-р (далі – розпорядження № 192-р), передача яких мала здійснюватися безоплатно.

Відповідно до розпорядження № 192-р з метою забезпечення потреб Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також населення України в особливий період дозволено Державному агентству резерву відпустити з державного резерву, зокрема з незнижуваного запасу, Міністерству оборони, Адміністрації Державної прикордонної служби, Державній службі з надзвичайних ситуацій, Національній поліції, Національній гвардії, обласним військовим адміністраціям матеріальні цінності за переліками згідно з додатками 1 і 2.

Додаток 1 містить перелік матеріальних цінностей державного резерву, що відпускаються з незнижуваного запасу державного матеріального резерву, а саме:

Консерви м'ясні "М'ясо тушковане. Яловичина". Код згідно з УКТЗЕД 1602 50 00 00	фізичних банок	598 956	76,8	45 999 820,8
Консерви м'ясні "М'ясо тушковане. Свинина". Код згідно з УКТЗЕД 1602 49 90 00	фізичних банок	1 200 000	70,8	84 960 000
Олія соняшникова. Код згідно з УКТЗЕД 1512 19 90 10	тонн	809,807	59 862	48 476 666,63
Зерно. Код згідно з УКТЗЕД 1001 99 00 00	тонн	20 957,677	1 365,43	28 616 198,4
Бензин	тонн	3,426	32 630	111 855 640
Паливо дизельне	тонн	6,6	27 137,48	179 107 376,51
Паливо для реактивних двигунів	тонн	4,6	26174,21	120 401 400
Масло моторне	тонн	3	31 847	95 541 000
Усього				668 958 281,53

У додатку 2 зазначено перелік матеріальних цінностей державного резерву, що відпускаються з державного матеріального резерву. До них належать:

Консерви м'ясні "М'ясо тушковане. Яловичина" код згідно з УКТЗЕД 1602 50 00 00	фізичних банок	602 920	67,8	40 877 976
Білизна постільна	комплектів	39 000	182,63	7 122 570
Ковдра	штук	39 000	337,49	13 163 110
Подушка	штук	39 000	71,22	2 777 580

Матрац	штук	39 000	177,36	6 917 040
Шапка	штук	38 998	232,26	9 058 140
Білизна натільна	штук	39 000	189,19	7 378 410
Білизна натільна утеплена	штук	19 500	376,01	7 332 195
Намети УСБ-56	штук	75	66 245,26	4 968 394,5
Печі твердопаливні з тумбою типу "Буржуйка"	штук	975	3 837,03	3 741 104,25

Оскільки відпуск зазначених цінностей здійснювався безоплатно (надавалася допомога для забезпечення існуючих потреб), з метою з'ясування ефективності використання матеріальних цінностей з державного резерву, у тому числі незнижуваного запасу, Комісією було направлено відповідні звернення до обласних військових адміністрацій (вих. № 442д9/6-2022/207192 від 02.12.2022).

Уповноважені особи військових адміністрацій Дніпропетровської, Донецької, Івано-Франківської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Херсонської та Чернівецької областей та військової адміністрації м. Києва повідомили, що, станом на грудень 2022 року, вони не отримували матеріальних цінностей з державного резерву.

Волинська ОВА надала відповідь на звернення Комісії лише у лютому 2023 року (лист від 15.02.2023 № 1096/21/2-23).

За результатами опрацювання отриманої інформації було встановлено таке (за видами матеріальних цінностей).

Паливно-мастильні матеріали.

Вінницька ОВА повідомила, що одержала від Державного агентства резерву України (далі – Держрезерв та/або державний резерв) бензин А-95 та паливо дизельне у кількості по 10 тонн, що становить 0,29 % та 0,15 % загальної кількості матеріальних цінностей певного виду, визначеного розпорядженням № 192-р. Зазначені матеріальні цінності були отримані Центральним-Західним міжрегіональним управлінням з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України у травні – червні 2022 року.

Волинська обласна військова адміністрація отримала 200 тонн бензину (А-95-Євро-Е5), виготовленого у 2019 році (ДСТУ 7687:2015), та 200 тонн дизпалива (ДП-Арк-Євро-ВО), виготовленого у 2017 році (ДСТУ 7687:2015), на потреби оборони області для добровольчого формування Луцької міської

територіальної громади. Інші цінності з Держрезерву не отримувалися та не розподілялися через логістичні хаби і громади області.

Житомирською ОВА листом від 17.03.2022 було надано згоду на отримання матеріальних цінностей з державного резерву та рішенням ради оборони Житомирської області начальнику управління КП "Управління автомобільних шляхів" Житомирської міської ради Мазуру В.В. доручено отримати 160 тонн бензину та 700 тонн дизельного пального в організаціях Державного агентства резерву України. Проте станом на грудень 2022 року тривала робота щодо приведення у відповідність із вимогами чинного законодавства договірних відносин з Держрезервом на отримання паливно-мастильних матеріалів (тобто на момент підготовки відповіді на звернення Комісії матеріальні цінності ОВА не одержано).

Закарпатська ОВА повідомила, що просила у Держрезерву на потреби військової частини ТО 950 моторну оливу в кількості 400 л. Інформація про передачу такої оливи з державного резерву до військової частини відсутня.

Про подання заявки до Держрезерву на одержання моторної оливи у кількості 4000 кг повідомила також Одеська ОВА, однак документів, які підтверджували б одержання таких матеріальних цінностей, Комісії не надано.

Згідно з відповіддю Хмельницької ОВА Держрезервом відповідно до розпорядження № 192-р відпущено Хмельницькій обласній військовій адміністрації паливно-мастильні матеріали, при цьому зазначено, що запитувана інформація належить до інформації з обмеженим доступом і її буде надано в установленому порядку.

Чернігівською ОВА з державного резерву отримано 400 тонн бензину марки А-95-Євро-Е5 (11,67 % кількості бензину, яка відповідно до розпорядження № 192-р повинна бути відпущена з державного резерву) та дизельного палива 10,6506 тонни (0,16 %). Відомості про розподіл отриманих матеріальних цінностей не надано.

Продукти харчування.

Згідно з відомостями, наданими Київською ОВА, Держрезерв було повідомлено про готовність прийняти "М'ясо тушковане. Яловичина" загальною кількістю 1 200 000 банок, "М'ясо тушковане. Свинина" – 200 000 банок, а також олію соняшникову – 800 тонн. Згідно з договором купівлі – продажу (відпуску) матеріальних цінностей державного резерву від 20.07.2022 та актом приймання-передачі № 1 Держрезервом передано Київській обласній військовій адміністрації:

консерви м'ясні "М'ясо тушковане. Яловичина" – 252 884 банки (21,04 % кількості, визначеної додатками 1 і 2 до розпорядження № 192-р щодо даного виду продукції);

консерви м'ясні "М'ясо тушковане. Свинина" – 150 000 банок (12,5 % кількості, визначеної додатком 1 до розпорядження № 192-р);

олія соняшникова – 59,7978 тонни (7,38 % кількості, визначеної додатком 1 до розпорядження № 192-р) загальною вартістю 31 345 151, 10 грн.

Зазначено, що весь вантаж, який надходив на склади Київської ОДА (ОВА), розфасовувався за категоріями волонтерами та працівниками Київської ОДА (ОВА) для подальшої передачі населенню як гуманітарна допомога. Документів на підтвердження використання вищезазначених матеріальних цінностей з державного резерву на звернення Комісії не надано.

У відповідь на звернення Комісії Харківською ОВА надано відомості та підтвердні документи про надходження від Держрезерву 750 000 кг олії соняшnikової (92 % обсягу, передбаченого розпорядженням № 192-р), 948 956 банок консервів м'ясних "М'ясо тушковане. Яловичина" (78,9 %), 50 000 банок консервів м'ясних "М'ясо тушковане. Свинина" (4,1 %).

При цьому зазначено, що 25 344 банок консервів м'ясних "М'ясо тушковане. Яловичина" було втрачено внаслідок незаконних дій військових російської федерації, які відібрали зазначений вантаж 20.03.2022 у гуманітарного конвою. За цим фактом зареєстровано кримінальне провадження № 12022221200002050 від 21.12.2022 за ознаками частини першої статті 438 Кримінального кодексу України (тобто кримінальне провадження щодо події, яка відбулася у березні 2022 року, було зареєстровано через дев'ять місяців і лише після звернення Комісії).

Запорізькою ОВА повідомлено, що до Держрезерву в рамках розпорядження № 192-р скеровано запити на відпуск матеріальних цінностей з державного резерву (запит від 02.03.2022 за № 08-48/0549 – на м'ясні консерви у кількості 200 000 банок та рибні консерви у кількості 198 000 банок, а також запит від 11.08.2022 за № 07425/08-48 на отримання оливи моторної загальним об'ємом 5400 л), однак станом на 09.12.2022 – день надання відповіді на звернення Комісії запитувані матеріальні цінності на адресу ОВА з державного резерву не надходили.

Крім того, Чернігівською ОВА до Держрезерву направлявся запит на відпуск консервів (м'ясних, рибних, усіх видів номенклатур) у кількості 500 000 банок, однак такі матеріальні цінності надані не були.

Інші матеріальні цінності.

Кіровоградською ОВА повідомлено, що з державного резерву у 2022 році ними одержано 7 наметів та 10 печей твердопаливних з тумбою типу "Буржуйка", що становить 9,3 % та 1,02 % відповідно кількості, передбаченої додатком 2 до розпорядження № 192-р.

Також Одеською ОВА надано відомості про одержання таких матеріальних цінностей:

намети (8 шт.) – 10 % кількості, передбаченої розпорядженням № 192-р;

печі твердопаливні з тумбою типу "Буржуйка" (125 шт.) – 12,8 % кількості, передбаченої розпорядженням № 192-р;

білизна постільна (використано для закладів охорони здоров'я) (1000 шт.) – 2,6 % кількості, передбаченої розпорядженням № 192-р;

білизна натільна (6500 шт.) – 16,6 % кількості, передбаченої розпорядженням № 192-р;

білизна натільна утеплена (спрямовано на потреби Національної гвардії України) (12 500 шт.) – 64 % кількості, передбаченої розпорядженням № 192-р.

Відомості про одержання матеріальних цінностей на звернення Комісії Черкаською ОВА надано майже через два місяці, що значно ускладнювало роботу Тимчасової слідчої комісії зі збору відомостей, які є предметом її дослідження, а з урахуванням того, що на території Черкаської області не ведуться і не велися безпосередні бойові дії, об'єктивні підстави несвоєчасного реагування на звернення Комісії були відсутні.

Водночас зазначаємо, що акт приймання-передачі матеріальних цінностей між Черкаською ОВА та Держрезервом було підписано 09.12.2022 (після отримання адміністрацією звернення Комісії від 02.12.2022), а акти приймання-передачі від Черкаської ОВА до Департаменту соціального захисту населення Черкаської ОВА та до Черкаської районної військової адміністрації, копії яких надано Комісії, не датовані взагалі.

При цьому з наданої на звернення Комісії копії акта приймання-передачі матеріальних цінностей між Черкаською ОВА та Держрезервом вбачається, що такий акт є невід'ємною частиною договору від 08.06.2022 № Юр-2В/Іпром-2022, однак копію такого договору Комісії направлено не було.

Згідно із зазначеним актом Черкаській ОВА було передано такі матеріальні цінності з державного резерву:

білизна натільна (6500 комплектів) – 16,6 % кількості, передбаченої розпорядженням № 192-р;

білизна утеплена (5000 комплектів) – 25,6 % кількості, передбаченої розпорядженням № 192-р;

білизна постільна (10 500 комплектів) – 26,9 % кількості, передбаченої розпорядженням № 192-р;

ковдри (8000 шт.) – 20,5 % кількості, передбаченої розпорядженням № 192-р;

подушки (8000 шт.) – 20,5 % кількості, передбаченої розпорядженням № 192-р;

матраци – (9000 шт.) – 23,07 % кількості, передбаченої розпорядженням № 192-р.

Усі ці матеріальні цінності було спрямовано здебільшого на потреби військових частин, правоохоронних органів, інтернатних закладів області, територіальних громад.

Враховуючи викладене, за отриманими Комісією відомостями та матеріалами, фактів порушень, у тому числі нецільового використання, не встановлено, проте, на думку Комісії, контролюючі органи в подальшому при здійсненні перевірок діяльності ОВА мають, серед іншого, приділяти увагу і питанням цільового використання отриманих з державного резерву цінностей, використання одержаних продуктів харчування в межах строку придатності, забезпечення належного зберігання таких цінностей, недопущення їх перепродажу з метою отримання прибутку.

VII. Використання майна для потреб ВПО та забезпечення інших потреб держави

З метою забезпечення реалізації права громадян України на житло, передбаченого статтею 47 Конституції України та статтею 31 Житлового кодексу Української РСР щодо надання державою та органами місцевого самоврядування безоплатно громадянам, які потребують соціального захисту, житла та створення необхідних передумов для розв'язання цієї проблеми, враховуючи низький рівень життя переважної більшості громадян, Верховною Радою України прийнято Постанову "Про невідкладні заходи щодо забезпечення реалізації права громадян на житло" від 22.09.2021 № 1766–ІХ (далі – постанова № 1766).

Постановою № 1766 передбачається збір статистичної інформації, проведення комплексного (змістовного) аналізу стану забезпечення громадян житлом, відображення відповідної динаміки руху квартирних черг з метою подальшої розробки урядової програми забезпечення реалізації права громадян на житло.

У листі Міністерства розвитку громад та територій України (далі – Мінрегіон) № 7/9.3.2/962-23 від 31.01.2023, наданому на звернення Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів від 18.01.2023 № 04-30/12-2023/10899 щодо інформування про стан виконання постанови № 1766, про всі наявні на сьогодні житлові програми, опрацювання питання щодо передачі або закріплення за одним центральним органом виконавчої влади питань реалізації права громадян на житло за рахунок коштів державного бюджету повідомляється, що Мінрегіоном у 2022 році збір та узагальнення інформації щодо стану квартирної обліку та інших обліків, які стосуються житлових потреб громадян, не здійснювалися.

Інформація щодо збору та аналізу Міністерством цифрової трансформації України (далі – Мінцифри) інформації щодо відомчого

житлового фонду в розрізі областей, міст, територіальних громад, а також у цілому по країні до Мінрегіону у 2021–2023 рр. не надходила.

Для виконання верифікації інформації щодо житлової черги, враховуючи пропозиції інших виконавців постанови № 1766, було б доцільно відновити роботу Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов. Так, з метою відновлення у 2022 році роботи Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов, листом Мінрегіону від 30.12.2021 № 7/20/20237-21 Мінцифрі подано актуалізоване техніко-економічне обґрунтування проекту з метою включення його до окремих завдань (проектів), що мали виконуватися у 2022 році за бюджетною програмою 2911040 "Національна програма інформатизації". У 2022 році доведення бюджетних коштів за бюджетною програмою 2911040 "Національна програма інформатизації" не виконувалось.

Варто зазначити, що Урядом України на виконання законів України розроблені і діють механізми забезпечення громадян житлом, які реалізуються відповідними головними розпорядниками бюджетних коштів за окремими бюджетними програмами, передбаченими Законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

Але різні програми закріплені за різними міністерствами і не враховують потреби в розрізі регіонів та можливості окремих членів сім'ї скористатися різними програмами. Часто в такому випадку сім'я самостійно визначається, в яку чергу ставати, замість того, щоб діяв Єдиний державний реєстр громадян, які потребують поліпшення житлових умов, сформувався єдина черга, а такі випадки враховувалися під час реалізації різних програм (яка програма була реалізована першою, за такою сім'я отримує житло та виключається з реєстру).

Наприклад, Міністерство у справах ветеранів України (далі – Мінветеранів) веде програми, які стосуються реалізації права на житло учасників антитерористичної операції, операції Об'єднаних сил, постраждалих учасників Революції Гідності, воїнів-інтернаціоналістів, членів їх сімей та ВПО, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, і відповідає за розроблення відповідних постанов Кабінету Міністрів України. Питаннями ВПО займається Мінреінтеграції, соціальним житлом займаються Мінрегіон та Мінсоцполітики, на місцях проблеми з житловим фондом вирішують місцеві органи влади.

Згідно з інформацією станом на 1 листопада 2022 року Мінветеранів як головний розпорядник бюджетних коштів за бюджетними програмами 1511040, 1511050, 1511060 та 1511070 на виконання вимог статті 22 Бюджетного кодексу України здійснює розподіл субвенції з державного бюджету для забезпечення реалізації права учасників антитерористичної операції, операції Об'єднаних сил, постраждалих учасників Революції Гідності, воїнів-інтернаціоналістів, членів їхніх сімей та ВПО, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, на житло

шляхом виплати грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення.

З метою забезпечення реалізації права ветеранів на житло Мінветеранів розроблено та подано на розгляд Кабінету Міністрів України проекти постанов, які були схвалені на засіданні Уряду, а саме:

проект постанови Кабінету Міністрів України № 142 від 23.02.2022 про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18.04.2018 № 280 (передбачено право на виплату грошової компенсації внутрішньо переміщеним особам з числа учасників бойових дій, які у складі добровольчих формувань брали участь в АТО);

проект постанови Кабінету Міністрів України № 605 від 20.05.2022 про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо соціального захисту членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни та членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України.

Водночас у Законі України "Про Державний бюджет України на 2022 рік" за бюджетними програмами були передбачені видатки в обсязі 5496131,5 тис. грн, за рахунок яких у 2022 році планувалося забезпечити виплату грошової компенсації приблизно 4000 ветеранам війни та членам сімей загиблих ветеранів війни.

Натомість, постановою Кабінету Міністрів України № 401 від 01.04.2022 "Про спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету" з метою підвищення обороноздатності держави в умовах воєнного стану, введеного Указом Президента України № 64 від 24.02.2022 "Про введення воєнного стану в Україні" видатки загального фонду Державного бюджету України на 2022 рік, передбачені Мінветеранів за бюджетними програмами, було скорочено на 5 496 131,5 тис. грн та спрямовано до резервного фонду державного бюджету.

Крім того, з метою вдосконалення механізму придбання житла одержувачами грошової компенсації, які перемістилися з території адміністративно-територіальних одиниць, на яких проводяться бойові дії, або яка перебуває в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), яким виплачено грошову компенсацію на зазначених територіях та які з об'єктивних причин не можуть використати кошти грошової компенсації на придбання житла, Мінветеранів розроблено такі проекти постанов Кабінету Міністрів України:

про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України № 719 від 19 жовтня 2016 року;

про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України № 214 від 28 березня 2018 року;

про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України № 280 від 18 квітня 2018 року.

За ініціативи Мінрегіону Урядом було прийнято постанову № 495 від 29.04.2022 "Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб", якою затверджено такі порядки:

Порядок формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання, обліку та надання такого житла для тимчасового проживання ВПО;

Порядок викупу, будівництва житла з метою передачі для тимчасового проживання ВПО;

Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на викуп, будівництво житла з метою передачі для тимчасового проживання ВПО;

Порядок надання житла, придбаного Держмолодьжитлом за рахунок коштів гуманітарної та іншої допомоги, для тимчасового проживання постраждалих осіб.

Цією постановою Кабінету Міністрів України визначено порядок та умови формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання, обліку та надання такого житла для тимчасового проживання ВПО.

Крім того, Мінрегіоном було ініційовано внесення змін до деяких постанов Уряду, на підставі яких реалізуються житлові програми, за якими головним розпорядником коштів та виконавцем є Мінрегіон. Зокрема, прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 1132 від 08.10.2022 "Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо питань пільгового кредитування будівництва (реконструкції) і придбання житла" та постанову Кабінету Міністрів України № 1153 від 12.10.2022 "Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту ВПО, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла". Даними змінами, зокрема, але не виключно, визначено можливість встановлення пільгового періоду (надання відстрочки на погашення кредиту, протягом якої позичальник може звільнитися від сплати тіла (основної суми) кредиту та відсотків за користування таким кредитом) для позичальників, житло яких зруйноване або пошкоджене, або знаходиться на територіях, на яких ведуться бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, які включені до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, щодо погашення зобов'язань за кредитом.

Також Мінрегіоном розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо питань пільгового кредитування будівництва (реконструкції) і придбання житла, яким пропонується внести зміни в частині встановлення

порядку нарахування відсотків за користування кредитом, а також пені за порушення строку платежу з погашення кредиту, визначивши розмір граничної вартості для розрахунку розміру кредиту, до:

Положення про порядок надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 584 від 29.05.2001;

Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання кредитів на будівництво (реконструкцію) і придбання житла для наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 453 від 14.05.2008;

Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання пільгового довгострокового державного кредиту ВПО, учасникам проведення антитерористичної операції (АТО) та/або учасникам проведення операції Об'єднаних сил (ООС) на придбання житла, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 980 від 27.11.2019;

Порядку пільгового іпотечного кредитування внутрішньо переміщених осіб за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови (KfW), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 451 від 28.04.2021 "Питання надання пільгових іпотечних кредитів внутрішньо переміщеним особам за рахунок коштів гранту, наданих Кредитною установою для відбудови (KfW)";

Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для збільшення статутного капіталу Державної спеціалізованої фінансової установи "Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву", з подальшим спрямуванням на виконання Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013–2023 роки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 488 від 11.05.2011 "Питання використання коштів, передбачених у державному бюджеті для збільшення статутного капіталу Державної спеціалізованої фінансової установи "Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву".

Внесення змін зумовлено введенням воєнного стану в Україні та необхідністю приведення актів у відповідність із нормами чинного законодавства. Відповідно до Регламентних вимог у грудні 2022 року проект акта надіслано на погодження до центральних органів влади.

Однак, незважаючи на те, що є програми за різними напрямками, які в більшості випадків спрямовані на забезпечення житлом сімей ВПО, відсутність Єдиного державного реєстру громадян, які потребують поліпшення житлових умов, єдиної координації на всіх рівнях програм щодо будівництва нового житла, придбання житлових приміщень на вторинному ринку, реконструкції відомчих гуртожитків, перебудови нежитлових приміщень, які не використовуються за призначенням, кредитування,

створення фондів соціального (у тому числі тимчасового) житла, не дала змоги в попередні роки забезпечити на належному рівні житлові потреби ВПО, ветеранів та осіб з інвалідністю.

А з 24 лютого 2022 року, зважаючи на величезну кількість осіб, які були змушені переміститися з тимчасово окупованих територій та територій, на яких ведуться чи велися бойові дії, зазначена проблема щодо забезпечення житлом (хоча б для тимчасового проживання) постала надзвичайно гостро.

Питання надання ВПО тимчасового житла регулюються такими законодавчими актами:

постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб" № 333 від 19.03.2022 (далі – постанова № 333), яка визначає механізм компенсації витрат, що пов'язані з безоплатним тимчасовим розміщенням (перебуванням) внутрішньо переміщених осіб;

постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку формування фондів житла для тимчасового проживання та Порядку надання і користування житловими приміщеннями з фондів житла для тимчасового проживання" № 422 від 31.03.2004 (далі – постанова № 422), яка передбачає можливість надання ВПО житлових приміщень з фондів житла для тимчасового проживання;

постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку формування фондів житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб і Порядку надання в тимчасове користування житлових приміщень з фондів житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб" № 582 від 26.06.2019 (далі – постанова № 582) та затверджені нею порядки:

Порядок надання в тимчасове користування житлових приміщень з фондів житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб (далі – Порядок надання тимчасового житла). Саме він визначає механізм та умови надання тимчасового житла ВПО, перелік необхідних для цього документів, а також встановлює ряд інших умов, пов'язаних з отриманням, вселенням до такого житла та користування ним;

Порядок формування фондів житла для тимчасового проживання ВПО, який визначає умови формування фондів житла для тимчасового проживання ВПО, які не мають або втратили житло чи можливість користування ним;

наказ Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства "Про затвердження форм щодо житлових приміщень з фондів житла для тимчасового проживання" № 98 від 14.05.2004 (далі – наказ № 98), яким, серед іншого, затверджено форму договору найму житлового приміщення з фонду житла для тимчасового проживання, за якою укладаються відповідні договори користування тимчасовим житлом з ВПО.

Однак станом на 01.03.2023 проблема залишається невирішеною.

Станом на 03.01.2023, за даними Мінреінтеграції, в Україні офіційно зареєстровано 4 857 200 ВПО, з яких 6,8 %, за інформацією Міністерства у справах ветеранів України, є учасниками бойових дій, з яких понад 3,5 млн осіб перемістилися після 24 лютого 2022 року. Найбільша кількість ВПО зареєстрована в Донецькій, Дніпропетровській, Харківській, Київській областях та м. Києві (див. рис. 7.1).

Рис. 7.1 - Інформація про кількість облікованих внутрішньо переміщених осіб по регіонах (03.01.2023)

За інформацією Мінреінтеграції, допомогу на проживання отримали 1,8 млн переселенців.

Враховуючи відповідь Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України № 1207/09/10-23 від 10.02.2023, надану на звернення Комісії, відповідно до постанови № 333 станом на 23.01.2023 розміщено 813 855 осіб (див. таблиця 7.1).

Основними проблемами від 70 % до 95 % ВПО вважають відсутність житла і роботи, прив'язаної до житла.

У звіті Міжнародної організації з міграції детальніше зазначено, які з проблем турбують найбільше: житлові умови – 27 %, оплата орендованого житла – 23 %, оплата послуг ЖКГ – 20 %, безробіття – 13 %. Інші проблеми в основному виникають у соціальній сфері.

Інформація про кількість зареєстрованих та розміщених у домогосподарствах внутрішньо переміщених осіб у розрізі областей

станом на 23.01.2023

№	Найменування обласної військової адміністрації	Кількість зареєстрованих ВПО з 24.02.2022	Пропозиція розміщення ВПО в домогосподарствах на умовах постановки №333		Фактично розміщені ВПО в домогосподарствах на умовах постановки №333			
			Кількість вільних домогосподарств	Загальна кількість вільних місць	Кількість розміщених ВПО	Кількість розміщених ВПО (динаміка за період)	Кількість людино-днів, протягом яких здійснювалися розміщення	Обсяг витрат, що підлягає компенсації (тис. грн.)
	Разом	3 701 604	10 817	26 158	813 855	9 525	72 000 372	1 427 441,73
1	Волинська	182 169	98	224	44 376	0	3 822 800	67 310,75
2	Волинська	76 138	1 591	1 670	23 303	684	1 993 395	38 321,54
3	Дніпропетровська	367 089	741	2 285	55 422	1 532	5 562 784	101 361,30
4	Донецька	63 683	520	1 337	1 818	22	161 458	4 439,38
5	Житомирська	102 152	1 314	3 164	20 417	0	1 953 031	34 246,52
6	Закарпатська	149 424	153	395	27 997	145	2 062 052	41 457,82
7	Запорізька	150 504	16	43	9 761	0	1 509 796	30 721,34
8	Івано-Франківська	169 325	61	138	22 099	0	3 380 649	67 177,94
9	Київська	304 533	89	255	35 911	6 317	2 506 217	47 363,42
10	Кіровоградська	93 947	381	1 336	28 259	0	3 380 858	63 094,19
11	Луганська	3 636	0	0	0	0	0	0,00
12	Львівська	149 478	338	344	161 169	286	4 331 226	83 358,48
13	Миколаївська	167 091	1 091	2 326	23 354	1	4 955 018	119 087,98
14	Одеська	175 667	754	1 919	49 784	0	1 950 365	36 508,08
15	Полтавська	196 827	195	569	38 725	0	7 075 196	132 449,08
16	Рівненська	83 996	482	1 728	29 112	0	2 252 359	40 205,09
17	Сумська	69 418	111	303	9 812	0	862 567	17 651,13
18	Тернопільська	81 836	607	925	22 455	0	2 840 102	54 091,19
19	Харківська	353 121	186	701	66 239	287	8 072 167	177 744,00
20	Херсонська	18 032	0	0	0	0	0	0,00
21	Хмельницька	147 896	1 483	4 979	55 100	0	4 868 594	93 327,16
22	Черкаська	163 073	75	274	48 679	53	4 718 103	95 408,91
23	Чернівецька	94 005	249	835	19 594	0	2 064 417	42 897,80
24	Чернігівська	75 490	382	508	12 728	48	832 869	16 445,56
25	м. Київ	222 072	0	0	7 741	150	843 839	22 073,08

Згідно з даними дослідження, проведеного компанією "Active Group" за допомогою онлайн-панелі "SunFlower Sociology" 18–21 листопада 2022 р., найважливішими проблемами для ВПО є: житло – 60,7 %, робота, бізнес – 47,9 %, продукти харчування – 32,5 %.

За інформацією Офісу Президента України, викладеною на офіційній інтернет-сторінці заступником Керівника Офісу Президента України від 02.12.2022, для внутрішньо переміщених осіб наразі створено більше мільйона місць для проживання, серед яких у регіонах України є 144 тис. вільних місць, у тому числі 31 тис. – для довготривалого перебування.

Згідно з відповіддю, наданою Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України на звернення Комісії, ФДМУ надано інформацію про туристичні бази, санаторно-курортні заклади та будинки відпочинку, що обліковуються на балансі підприємств, на яких можуть бути розміщені ВПО.

Так, ФДМУ наказом від 14.06.2022 № 599 "Про визначення балансоутримувача структурного підрозділу санаторію "Смерічка" ЦМК Державного комплексного торговельного підприємства "Хрещатик" визначив балансоутримувачем структурного підрозділу філії № 4 санаторію "Смерічка" ЦМК Державного комплексного торговельного підприємства "Хрещатик" державне підприємство "Управління справами Фонду державного майна України" (код за ЄДРПОУ 39950170) (далі – Підприємство). Триває процедура постановки на баланс Підприємства. Інформація щодо структурного підрозділу філії № 4 санаторію "Смерічка" ЦМК Державного комплексного торговельного підприємства "Хрещатик" може бути надана лише після завершення процедури постановки на баланс Підприємства.

Також зазначається, що база відпочинку "Над опором" Державного підприємства "Дашавський завод композиційних матеріалів", будівлі та споруди бази відпочинку державного підприємства "Львівський ювелірний завод", а також майно Державного комерційного підприємства "Готель "Слов'янський" можуть бути використані з метою реабілітації громадян України, які постраждали внаслідок військової агресії російської федерації проти України.

За інформацією Міністерства розвитку громад та територій України, станом на 01.11.2022, згідно з оперативною інформацією, загальна кількість закладів, в яких розміщені ВПО та які підпадають під дію постанови Кабінету Міністрів України від 11.03.2022 № 261 "Про затвердження Порядку та умов надання компенсації за спожиті комунальні послуги під час розміщення ВПО у будівлях (приміщеннях) об'єктів державної, комунальної та приватної власності у період воєнного стану" (далі – постанова № 261), – 2103 заклади.

Кількість виділених ліжко-місць:

загальна кількість – 304652;

з них зарезервованих для ВПО – 151558.

Кількість ВПО, яким надано послуги з розміщення:

з початку збройної агресії РФ – 1691530;

з початку звітнього місяця – 90467;

на кінець звітнього тижня – 75072.

Щомісяця центральні органи виконавчої влади, обласні та Київська міська держадміністрації (відповідні військові адміністрації) подають узагальнену інформацію на компенсацію комунальних послуг Мінрегіону

згідно з додатками 4 і 5 до постанови № 261 разом із документами відповідних закладів.

Водночас з березня 2022 року запроваджено соціальну програму "Прихисток", порядок реалізації якої визначено постановою Кабінету Міністрів України № 333 "Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану" (із змінами).

Зазначена програма здійснюється як за рахунок коштів державного бюджету, так і за рахунок інших джерел, зокрема коштів міжнародних, благодійних та громадських організацій (Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Норвезька рада з питань біженців, Товариство Червоного Хреста в Україні та Міжнародна Федерація Товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця).

У рамках реалізації соціальної програми "Прихисток" було надано безкоштовний прихисток для 716 205 внутрішньо переміщених осіб. Вже з 01.10.2022 відповідно до домовленостей Мінрегіону така компенсація здійснюється лише за рахунок коштів Товариства Червоного Хреста в Україні.

Крім того, для тимчасового розміщення ВПО, житло яких пошкоджено або зруйновано внаслідок бойових дій, на сьогодні Мінрегіоном облаштовано та заселено 12 модульних містечок для понад 3500 осіб у деокупованих населених пунктах Київської (Ірпінь, Буча, Бородянка, Макарів) та Чернігівської (Новоселівка) областей, а також у місті Львів. Ще чотири модульних містечка знаходяться на фінальному етапі облаштування.

За інформацією Закарпатської обласної військової адміністрації, з початку військової агресії російської федерації проти України місцями компактного поселення для ВПО стали 307 закладів бюджетної сфери (школи, дошкільні, позашкільні, оздоровчі, спортивні заклади, гуртожитки тощо), де проживали понад 15,5 тисячі ВПО. Станом на 1 листопада 2022 року в муніципальних закладах проживає понад 4000 тис. ВПО. Також в області визначено 80 об'єктів різної форми власності, в приміщеннях яких здійснюється ремонт коштами місцевих бюджетів, благодійних, релігійних та міжнародних організацій для подальшого проживання в них ВПО. На сьогодні здійснюються ремонт та облаштування 21 об'єкта для ВПО в Закарпатській області в 14 територіальних громадах.

Запорізька обласна військова адміністрація зазначає, що, за даними Єдиної інформаційної бази внутрішньо переміщених осіб, станом на 1 листопада 2022 року на обліку перебуває 197,9 тис. осіб. ВПО розселяють до місць компактного поселення. На сьогодні таких закладів 32, в яких проживають близько 3 тис. осіб.

Скориставшись програмою "Прихисток", у домогосподарствах розмістилися понад 8 тис. осіб. За даними цієї програми, на сьогодні пропозиція становить 427 вільних місць для проживання.

За інформацією Луганської обласної військової адміністрації, у зв'язку із тимчасовою окупацією території області та проведенням бойових дій облік внутрішньо переміщених осіб, які потребують житла з фондів житла для тимчасового проживання ВПО, у Луганській області не здійснюється.

Харківською обласною військовою адміністрацією проводиться робота з отримання інформації щодо вільних об'єктів фонду державного майна, які можливо використати для тимчасового розміщення ВПО.

Чернігівська обласна військова адміністрація інформує, що, за даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, станом на 1 листопада 2022 року кількість ВПО в області становить 79399 осіб. У місті Чернігові до фонду житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, включено 151 кімнату у гуртожитках освітніх закладів для проживання жителів міста, житло яких зруйноване або непридатне для використання. На обліку для забезпечення тимчасовим житлом перебуває 225 сімей, з яких 49 вже проживають у гуртожитках міста.

На сьогодні відкрито три модульні містечка на 792 ліжко-місця в с. Новоселівка Киселівської сільської ради Чернігівського району та с. Новий Биків Новобасанської сільської ради Ніжинського району. Тривають роботи щодо встановлення трьох модульних містечок на 528 ліжко-місць в с. Старий Білоус та с. Рівнопілля Новобілоуської сільської ради, в с. Новоселівка Киселівської сільської ради Чернігівського району.

Херсонська обласна військова адміністрація інформує, що на сьогодні забезпечення житлом ВПО, які перебувають на території Херсонської області, ускладнюється через збройну агресію російської федерації, знищення та пошкодження приміщень для тимчасового проживання зазначених осіб. Враховуючи це, вирішити питання щодо проведення інвентаризації нерухомого майна, що перебуває у підпорядкуванні органів виконавчої влади області та може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб, наразі неможливо.

Львівська ОВА інформує, що облдержадміністрацією спільно з громадами сформовано базу закладів соціальної інфраструктури для їх перепрофілювання під довготривале проживання, яка налічує 274 об'єкти на загальну суму понад 3 млрд грн з можливістю створення понад 24 тисяч ліжко-місць.

Розпорядженням начальника Львівської ОВА затверджено нову обласну Програму реалізації пріоритетних інфраструктурних проектів у Львівській області, в рамках якої заплановано відремонтувати 30 закладів у 22 територіальних громадах на загальну суму з обласного бюджету 212 млн грн та створити 3 379 місць для ВПО.

Також розпорядженням начальника Львівської ОВА створено робочу групу щодо забезпечення тимчасовим житлом ВПО, працівників переміщених

підприємств, установ та організацій. Станом на сьогодні залучено 84,4 млн грн з бюджетів територіальних громад.

Додатково проінформовано, що Львівською ОВА налагоджено співпрацю з 17 донорськими/громадськими організаціями, яких залучено для проведення ремонтних робіт у 45 закладах з можливістю створення близько 5 тисяч додаткових місць для ВПО.

Миколаївська обласна військова адміністрація повідомляє, що на території області немає нерухомого державного майна, що може бути використане для тимчасового розміщення ВПО. На території області кількість осіб, облікованих як ВПО, становить 108415, проте на цей час для тимчасового розміщення ВПО вільними є 460 місць.

Міністерство освіти і науки України зазначає, що станом на 4 листопада 2022 року закладами освіти здійснюється розміщення внутрішньо переміщених осіб за потреби і з урахуванням можливостей фактично наявного вільного житлового фонду.

Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України на звернення Комісії повідомило, що, згідно з поданою обласними військовими адміністраціями щотижневою інформацією, за рахунок житлового фонду тимчасового проживання житлом забезпечено 384620 ВПО, а за рахунок житлового фонду соціального призначення – 2416 ВПО.

За програмою "Прихисток" житло мають 736866 ВПО, для проживання яких задіяно 197695 об'єктів, профінансованих на загальну суму 346,6 млн гривень. Крім того, 482392 ВПО проживають у родичів, у школах, садочках, лікарнях, гуртожитках, на базах відпочинку.

Згідно з даними, сформованими на основі щотижневого опитування, проведеного Мінреінтеграції по територіальних громадах, кількість вільних ліжко-місць становить 40835 та додатково можливо розгорнути 22392 ліжко-місця⁵.

Крім того, варто зазначити, що лише щодо 44 об'єктів нерухомого майна загальносоюзних громадських організацій колишнього Союзу РСР, розташованих на території України, які повернуто у власність держави за рішенням суду, прийнято рішення Уряду щодо подальшого використання.

Зважаючи на існуючий брак нерухомого майна, придатного для розміщення ВПО, зазначену проблему частково можна вирішити за допомогою майна загальносоюзних громадських об'єднань колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік, яке належить державі.

При цьому слід зазначити, що значну частину загальносоюзного майна складає майно профспілкових громадських об'єднань (організацій)

---

⁵ Актуальну інформацію щодо потреб для розміщення ВПО можна переглядати за посиланням <https://cutt.ly/INJFOYw>.

колишнього Союзу РСР, розташоване на території України. Це майно, яке було передано у відання Укрпрофраді та її правонаступнику – Федерації незалежних профспілок, одній із багатьох громадських організацій колишнього Союзу РСР.

ФДМУ у листі від 18.01.2023 № 10-24-1236 зазначив, що значну частину загальносоюзного майна займає майно профспілкових громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР, розташоване на території України, яке було передано у відання Укрпрофраді та її правонаступнику – Федерації незалежних профспілок.

Зважаючи на вищезазначене, майно держави, що перебуває у віданні Федерації професійних спілок України, може використовуватися для тимчасового розміщення ВПО та забезпечення інших потреб держави. Відповідно постає питання майна колишньої радянської організації.

За інформацією Офісу Генерального прокурора, отриманою під час засідання Комісії 19.01.2023 року, зареєстровані кримінальні провадження та результати їх розслідування узагальнюються у звітності, яка формується на підставі даних, внесених до Єдиного реєстру досудових розслідувань користувачами інформаційної системи у розрізі статей та розділів Кримінального кодексу України за регіоном вчинення злочину. Разом із тим цією звітністю не передбачено виокремлення відомостей про кримінальні правопорушення щодо відчуження державного майна, що знаходиться у віданні правонаступників загальносоюзних громадських організацій та яке є власністю держави. Надання відомостей досудового розслідування у кримінальних провадженнях здійснюється з письмового дозволу слідчого або прокурора та з дотриманням вимог статті 222 Кримінального процесуального кодексу України.

Виходячи з інформації Офісу Генерального прокурора, яким здійснюється процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях зазначеної категорії, щодо роботи правоохоронних органів у сфері захисту інтересів держави у кримінальних провадженнях стосовно відчуження державного майна, що перебуває у віданні правонаступників загальносоюзних громадських організацій та є власністю держави, можна зазначити таке:

1. Головним слідчим управлінням Національної поліції України здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні за частиною п'ятою статті 191 Кримінального кодексу України за фактом розтрати службовими особами ПрАТ "Укрпрофоздоровниця" та Федерації професійних спілок України впродовж 2019–2020 років майна підприємства в особливо великих розмірах.

Крім того, Головним слідчим управлінням Національної поліції України здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні за частинами третьою, п'ятою статті 191 Кримінального кодексу України за фактом незаконного відчуження службовими особами Федерації професійних

спілок України, ПрАТ "Укрпрофтур" та ПрАТ "Укрпрофоздоровниця" об'єктів нерухомого майна, яке було у державній власності.

Також Шевченківським управлінням поліції Головного управління Національної поліції у м. Києві здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні за частиною першою статті 366 Кримінального кодексу України за фактом підписання службовими особами об'єднань профспілок офіційного документа – Протоколу № 2011-02 (44) засідання постійної комісії Ради Федерації професійних спілок України з майнових питань від 01.03.2011, який містив завідомо неправдиві відомості про нібито прийняття рішення про недоцільність подальшого використання філії "Турготель "Нова Каховка" ДП "Херсонтурист" як неперспективного туристичного господарства та доручення правлінню ЗАТ "Укрпрофтур" і відповідним структурним підрозділам апарату Федерації професійних спілок України підготувати необхідні документи для продажу об'єкта.

Головним управлінням Національної поліції в Закарпатській області здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні за частиною другою статті 364 Кримінального кодексу України за фактом вчинення дій щодо привласнення майна держави Україна, яке перебуває на території Закарпатської області, в особливо великих розмірах, шляхом протиправного безоплатного вилучення (утримання, неповернення) на користь Федерації професійних спілок України та/або створених за її участю товариств ПрАТ "Укрпрофоздоровниця", ПрАТ "Укрпрофтур".

Головним управлінням Національної поліції у Львівській області здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні за частиною другою статті 364 Кримінального кодексу України за фактом привласнення майна держави Україна, зокрема, санаторно-курортних майнових комплексів, об'єктів нерухомості, земельних ділянок, у тому числі на яких розташовані свердловини термальних та інших лікувально-оздоровчих вод, лікувально-оздоровчі надра, шляхом реєстрації права приватної власності на ввірене профспілковим організаціям майно, зокрема Федерації професійних спілок України та/або створеним за її участю товариствам ПрАТ "Курортбуд", ПрАТ "Укрпрофоздоровниця", ПрАТ "Укрпрофтур" та іншим, що спричинило тяжкі наслідки, які полягають у незаконному вибутті державного майна з державної власності.

Досудове розслідування у кримінальних провадженнях триває. Проводяться необхідні слідчі дії з метою забезпечення виконання завдань кримінального провадження, передбачених статтею 2 Кримінального процесуального кодексу України.

2. Слідчими Головного слідчого управління Служби безпеки України здійснювалося досудове розслідування у кримінальному провадженні за частиною п'ятою статті 191, частиною другою статті 366 Кримінального кодексу України.

Установлено, що впродовж 2005–2006 років директор громадської організації "Спортивно-технічний центр товариства сприяння обороні України "Відродження", будучи обізнаним у тому, що військово-спортивна база перебуває в державній власності, всупереч статті 1 Закону України від 10.09.1991 № 1540–ХІІ "Про підприємства, установи та організації союзного підпорядкування, розташовані на території України", без погодження з ФДМУ здійснив незаконне відчуження зазначеного державного майна загальною вартістю понад 2,5 млн грн шляхом укладання договорів купівлі-продажу від 26.10.2005 з МПП "ВА-БАНК СВ І СВ", від 26.10.2005 з громадянином України Х. та від 28.12.2006 з ТОВ "Комтурсервіс".

26.09.2013 обвинувальний акт скеровано до Шевченківського районного суду м. Києва для розгляду по суті. За результатами судового розгляду ухвалою зазначеного суду від 16.02.2022 було задоволено клопотання захисників та закрито кримінальне провадження у зв'язку із закінченням строків давності притягнення громадянина Х. до кримінальної відповідальності за частиною п'ятою статті 191, частиною другою статті 366 (в ред. 05.04.2001) Кримінального кодексу України та останнього звільнено від кримінальної відповідальності на підставі пунктів 3, 5 частини першої статті 49 Кримінального кодексу України. Зазначена ухвала суду набрала чинності.

Водночас установлено, що 25.12.2007 прокурор Солом'янського району м. Києва звернувся до Господарського суду м. Києва з позовом в інтересах держави про визнання недійсним договору купівлі-продажу військово-спортивної бази (Київська область, Вишгородський район), за результатами розгляду якого прийнято рішення, що позовні вимоги є необґрунтованими, оскільки майно належало на підставі свідоцтва про право власності громадській організації "Спортивно-технічний центр товариства сприяння обороні України "Відродження".

30.09.2008 постановою Київського апеляційного господарського суду рішення суду першої інстанції залишено без змін.

15.01.2009 постановою Вищого господарського суду України скасовано вищезазначені рішення та справу передано на новий розгляд.

09.09.2009 рішенням Господарського суду м. Києва, яке набрало чинності, у позові прокурору відмовлено повністю.

Враховуючи обставини та прийняте у зазначеному кримінальному провадженні рішенням Офісом Генерального прокурора наразі розглядається питання щодо можливості ініціювання перегляду рішення Господарського суду м. Києва за нововиявленими обставинами.

3. Головним слідчим управлінням Державного бюро розслідувань здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні стосовно службових осіб Федерації професійних спілок України, які за попередньою змовою з керівниками підконтрольних Федерації підприємств службовими особами ПрАТ "Укрпрофоздоровниця", ПрАТ "Укрпрофтур" та іншими, без

погодження з ФДМУ, зловживаючи своїм службовим становищем, здійснили відчуження за заниженими цінами курортно-оздоровчого, спортивного та іншого державного майна, переданого їм у відання, що завдало державі майнової шкоди в особливо великому розмірі (частина перша статті 15, частина п'ята статті 191, частина друга статті 364, частина друга статті 367, частина п'ята статті 191, частина друга статті 364, частина друга статті 366 Кримінального кодексу України).

Досудове розслідування триває.

4. Прокурорами Спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Офісу Генерального прокурора, спеціалізованих прокуратур регіонів та об'єднаних сил, а також спеціалізованих прокуратур на правах окружних не здійснюються процесуальне керівництво досудовим розслідуванням та підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях, у яких досліджуються обставини незаконного відчуження майна загальносоюзних громадських об'єднань колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік, яке належить державі.

Водночас встановлено, що слідчими органами військової прокуратури розслідувалися факти можливого розкрадання майна загальносоюзних громадських об'єднань колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік, яке належить державі, у двох кримінальних провадженнях.

Так, 21.08.2020 слідчими ГУ НП в Київській області за процесуального керівництва військової прокуратури Київського гарнізону Центрального регіону України проводилось досудове слідство у кримінальному провадженні від 23.03.2017 за частиною першою статті 191, частиною четвертою статті 191 Кримінального кодексу України, у якому предметом розслідування було майно громадської організації "Товариство сприяння обороні України".

У зазначеному кримінальному провадженні прийнято рішення про його закриття.

Крім того, Печерським управлінням поліції Головного управління Національної поліції у м. Києві здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні за частиною першою статті 364 Кримінального кодексу України за фактом зловживання службовим становищем службовими особами Міністерства молоді та спорту України, які спільно з керівниками Товариства сприяння обороні України при здійсненні фінансової підтримки територіальних підрозділів, авіаційно-спортивних аероклубів цього Товариства тривалий час переказували бюджетні кошти на підприємства з ознаками фіктивності з метою їх подальшого привласнення.

5. Упродовж 2011–2022 років прокурорами пред'явлено 285 позовів цієї категорії, з яких 231 – про повернення майна у державну власність та 54 – про повернення земель.

Судами прийнято рішення про задоволення 172 таких позовів, про відмову в задоволенні – 79, про залишення без розгляду, повернення, закриття провадження у справі – 14. Ще 19 позовів перебувають на розгляді судів.

Враховуючи вищезазначене, Тимчасова слідча комісія може констатувати, що станом на 01.03.2023 існують певні проблеми, які перешкоджають ефективному захисту інтересів держави у спірних правовідносинах і через які вирішення проблемного питання, що існує з 1991 року, почалося дуже пізно.

По-перше – це відсутність в Україні закону, який би регулював правовий статус розташованого на території України майна всесоюзних громадських організацій колишнього СРСР та передбачав інвентаризацію майна таких організацій.

Про це йдеться у рішенні Європейського суду з прав людини у справі "Фонд "Батьківська турбота" проти України", який 09.10.2018 констатував порушення Україною статті 1 Протоколу № 1 (захист власності) до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод внаслідок позбавлення заявника права власності на нерухоме майно та покладення на нього непропорційного тягаря таким втручанням.

Зокрема, у пункті 57 цього рішення ЄСПЛ указано на суперечність у національній практиці статусу майна "Укрпрофоздоровниці" та зазначено, що така ситуація виникла внаслідок відсутності в Україні відповідного закону.

По-друге – минув строк позовної давності.

За результатами розгляду справ щодо відчуження державного майна, що знаходиться у віданні правонаступників загальносоюзних громадських організацій та яке є власністю держави, суди визнають законною та обґрунтованою позицію прокурорів, що майно колишніх профспілкових організацій, створене до 1991 року, є державною власністю та що правових підстав для розпорядження Федерацією профспілок України майном загальносоюзних громадських організацій колишнього СРСР (продаж, передача до статутних фондів господарських товариств, відчуження у будь-який інший спосіб) немає.

Разом з тим суди, констатуючи факт порушення інтересів держави та недотримання вимог закону при відчуженні її майна, відмовляють у задоволенні позовів внаслідок застосування інституту позовної давності.

Саме пропуск строку позовної давності є найпоширенішою підставою для відмови в задоволенні позовів прокурорів.

Свої рішення суди обґрунтовують тим, що прокурор здійснює представництво інтересів держави в особі органу, в інтересах якого він звертається до суду, а тому відлік позовної давності обчислюється з моменту, коли саме цей орган довідався або міг довідатися про порушення інтересів держави (у спірних правовідносинах – це ФДМУ).

За твердженням судів, ФДМУ, на який покладено обов'язок з управління державним майном, про порушення права власності держави на майно загальносоюзних громадських організацій колишнього СРСР дізнався ще у 1996 році, складаючи перелік установ, організацій і підприємств, які станом на 24.08.1991 перебували у віданні Федерації профспілок України Загальносоюзної конфедерації профспілок.

Незважаючи на це та всупереч своєму обов'язку з управління державним майном, станом на час подання прокурорами позовів ФДМУ не вжив заходів, спрямованих на повернення цього майна державі.

По-третє – неможливість належної ідентифікації державного майна, оскільки його інвентаризація не проводилась.

Проблемним є питання ідентифікації державного майна, яке перебуває у віданні профспілок, оскільки у державній власності залишилося виключно майно колишніх профспілкових організацій, створене до 1991 року.

Інвентаризація спірного майна не проводилася, у зв'язку з чим з'ясувати, в якому саме році збудоване спірне майно, чи здійснювалася його реконструкція, хто саме будував це майно і чиї кошти при цьому були витрачені (Української республіканської ради профспілок чи Федерації профспілок України) станом на 01.02.2023 неможливо.

На виконання доручення Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України від 22.03.2018 № 10284/1/1-18 до листа Генеральної прокуратури України органам державної влади (ФДМУ, Мінекономрозвитку, Міноборони, МВС, обласним, Київській міській держадміністрації) було доручено вжити заходів для проведення інвентаризації зазначеного майна.

ФДМУ доручив своїм регіональним відділенням утворити спільні регіональні комісії на місцях за участю Мінекономрозвитку, Міноборони, МВС, обласних, Київської міської держадміністрації (за місцем розташування майна) для встановлення наявності державного майна та забезпечити проведення його інвентаризації.

При цьому ФДМУ не вдалося здійснити інвентаризацію майна через протидію володільців майна, зокрема Федерації профспілок України, яка заборонила надавати інформацію щодо об'єктів профспілкової власності на запити державних органів.

За інформацією ФДМУ, наданою листом від 29.11.2022 № 10-24-17607, переліки організацій, установ і підприємств, які станом на 24.08.1991 перебували у віданні загальносоюзних організацій (об'єднань) на території України, опубліковані на офіційному веб-сайті ФДМУ за посиланням: <https://bit.ly/3EOrdz1>

Водночас згідно з положеннями статей 387, 388 Цивільного кодексу України при пред'явленні позову про витребування із чужого незаконного

володіння у власність держави майна профспілок його об'єктом може бути річ, яка існує в натурі на момент подання позову.

З огляду на викладене, як можливість застосування представницьких повноважень на захист інтересів держави у спірних правовідносинах, так і ефективність цієї роботи залежить від вищезазначених обставин (законодавчого врегулювання спірних правовідносин, належних і допустимих доказів щодо поважності причин пропуску строку позовної давності, ідентифікації майна тощо).

VIII. Повернення державного майна, яке перебуває у віданні
загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього
Союзу Радянських Соціалістичних Республік, а саме: Федерації професійних
спілок України та громадської організації "Товариство сприяння обороні
України"

Під час діяльності Тимчасовою слідчою комісією встановлено, що на сьогодні залишається актуальним питання повернення державного майна, яке перебуває у віданні загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР), у державне управління.

До майна, що надано у відання загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР, належить, зокрема, майно, передане Федерації професійних спілок України (далі – ФПУ) та громадській організації "Товариство сприяння обороні України" (далі – ТСОУ).

Незважаючи на актуальність питання щодо повернення майна, що було надано у відання загальносоюзним громадським об'єднанням (організаціям) колишнього СРСР, у державну власність, станом на 01.02.2023 воно залишається нерегульованим. Понад 30 років це питання залишається невирішеним. Водночас державні органи неодноразово намагалися його врегулювати як через прийняття відповідних рішень, так і через судові інстанції.

Про необхідність прийняття спеціального закону свідчить і рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18.02.2015 "Про заходи щодо створення належної матеріально-технічної бази для лікування, реабілітації та оздоровлення військовослужбовців та інших осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, а також учасників бойових дій та інвалідів війни", введене в дію Указом Президента України від 12.03.2015 № 140/2015, і рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) від 09.10.2018 у справі "Фонд "Батьківська турбота" проти України" (заява № 5876/15), в якому ЄСПЛ вказав на відсутність в Україні закону, який би чітко регулював правовий статус майна всесоюзних громадських організацій колишнього Радянського Союзу, розташованого на території України, та передбачав інвентаризацію майна таких організацій.

Рішення ЄСПЛ мають безпосередню юридичну силу в правовій системі України, і суди загальної юрисдикції можуть прямо посилалися на них у вирішенні спорів. Стаття 17 Закону України "Про виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини" передбачає, що суди під час розгляду справ застосовують Конвенцію та практику ЄСПЛ як джерело права. Частина четверта статті 10 Цивільного процесуального кодексу України передбачає, що суд під час розгляду справ застосовує Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та практику ЄСПЛ як джерело права.

Крім того, статтею 92 Конституції України встановлено, що правовий режим власності визначається виключно законами України.

Комісією проаналізовано інформацію, отриману від центральних органів виконавчої влади, правоохоронних органів, обласних військових адміністрацій та громадських організацій тощо. За інформацією ФДМУ (лист № /9-2022/164012 від 28.09.2022), постановою Ради Міністрів УРСР від 23.04.1960 № 606 "Про передачу профспілкам санаторіїв і будинків відпочинку Міністерства охорони здоров'я УРСР" Мінохорони здоров'я Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі – УРСР) було зобов'язано до 01.05.1960 передати Українській республіканській раді профспілки всі діючі госпрозрахункові санаторії. Список об'єктів наведений за посиланням у мережі Інтернет (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-60-%D0%BF#Text>).

При цьому перехід права власності на об'єкти санаторно-курортного призначення від держави до профспілкових органів зазначеною постановою не передбачався, оскільки за її умовами майно передавалося профспілкам лише у відання.

Відповідно до листа Мінекономіки № 3211-01/5207-01 від 08.02.2023, наданого на звернення Тимчасової слідчої комісії від 26.01.2023 № 442д9/7-2023/17420, профспілкам надавалося право відання цим майном у межах, передбачених постановою № 606, у пункті 14 якої зазначалося, що згідно з постановою Ради Міністрів СРСР від 10.03.1960 № 335 "Про передачу профспілкам санаторіїв і будинків відпочинку" профспілкам надавалося право відповідно до існуючого порядку встановлювати штатні нормативи, персональні надбавки до посадових окладів працівникам переданих об'єктів.

Пункт 5 постанови № 606 передбачав, що Держплан УРСР разом з Міністерством фінансів УРСР, Міністерством охорони здоров'я УРСР та Укрпрофрадою повинні були визначити обсяги капіталовкладень та джерела фінансування нового будівництва, реконструкції і благоустрою санаторно-курортних об'єктів на 1960 рік, які передавалися Українській республіканській раді профспілок.

Враховуючи, що у власність профспілкам це майно не надавалося, то право самостійного розпорядження ним щодо зміни його форми власності профспілки не мали.

Право державної власності на загальне майно регламентується Конституціями Української РСР від 1937 р. та 1978 р., Постановою Верховної Ради Української РСР від 29.11.1990 "Про захист суверенних прав власності Української РСР", Указом Президії Верховної Ради України від 30.08.1991 № 1452 "Про передачу підприємств, установ та організацій союзного підпорядкування, розташованих на території України, у власність держави", Законом України від 10.09.1991 "Про підприємства, установи та організації союзного підпорядкування, розташовані на території України", пунктами 1, 3 Постанови Верховної Ради України від 04.02.1994 № 3943–ХП "Про майно загальносоюзних громадських організацій колишнього Союзу РСР", висновком Міністерства юстиції України від 19.09.2005 № 19-37-254, статтею 41 Конституції України, статтею 4, підпунктом 1 пункту 2 частини другої статті 7 Закону України "Про управління об'єктами державної власності", статтями 11, 16, 257, 261, 267, 268, 316, 328, 387, 392, 1212, 1213 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) в чинній редакції, з яких випливає, що будь-яке майно, яке за час існування СРСР було передано профспілковим організаціям, належало до державної власності та передавалося виключно у відання. Передача майна у відання ніяким чином не є передачею майна у власність з огляду як на різне правове значення даних форм управління майном, так і на юридичні наслідки реалізації прав на це майно.

Слід зазначити, що профспілки СРСР були найбільш масовою самодіяльною недержавною громадською організацією, що об'єднувала працівників, споріднених спільними інтересами. Найвищим профспілковим органом був з'їзд, що скликався один раз на п'ять років. Всесоюзна центральна рада профспілкових союзів (далі – ВЦРПС) керувала діяльністю профспілкових органів між з'їздами. Склад ради обирався на з'їзді. ВЦРПС обирала президіум, який керував діяльністю ВЦРПС між її з'їздами, та секретаріат ВЦРПС.

У кожній із республік існувала власна профспілкова громадська організація. Республіканські, крайові, обласні, окружні, міські та районні органи профспілок спрямовували діяльність туристичних установ профспілок; спрямовували діяльність профспілкових організацій з проведення туристично-екскурсійної роботи у трудових колективах, спільно з господарюючими органами забезпечували укріплення матеріальної бази дозвілля та відпочинку трудящих та членів їхніх сімей.

З метою посилення координації, об'єднання зусиль різних організацій, відомств і міністерств у розвитку як національного (внутрішньосоюзного), так і міжнародного туризму, при ВЦРПС була створена і діяла Міжвідомча рада по туризму та екскурсіях. Діяльність профспілок УРСР з розвитку туризму в

республіці координувала Українська республіканська рада по туризму та екскурсіях.

У статті 1 постанови Кабінету Міністрів України від 24.09.1991 № 227 "Про заходи щодо виконання Закону України "Про підприємства, установи та організації союзного підпорядкування, що розташовані на території України" зазначено, що міністерствам і відомствам України необхідно здійснити, в основному, до 1 жовтня 1991 року прийняття у своє відання підприємств, установ, організацій згідно з додатком і повністю закінчити цю роботу до 1 грудня 1991 року.

Постановою Президії Ради Федерації незалежних профспілок України (колишньої ВЦРПС) № П-7-7 від 23.08.1991 із змінами від 9 жовтня 1991 року Українську республіканську раду по туризму та екскурсіях перетворено на Акціонерне товариство "Укрпрофтур".

У подальшому 04.10.1991 Рада Федерації незалежних профспілок України та Фонд соціального страхування України уклали установчий договір про створення на базі туристсько-екскурсійних підприємств і організацій Української республіканської ради по туризму і екскурсіях акціонерного товариства "Укрпрофтур" та затвердили його статут.

На час створення Рада Федерації незалежних профспілок України передала до статутного фонду ЗАТ "Укрпрофтур" основні фонди і оборотні засоби туристсько-екскурсійних підприємств, об'єднань та організацій профспілок України на суму 381206 тис. руб., Фонду соціального страхування – 10 млн руб.

Згідно із статтею 86 ЦК УРСР (в редакції 1963 року) передача майна у відання передбачає лише право володіння та користування державним майном, а не розпорядження ним, у тому числі шляхом передачі майна третім особам як внесок до статутного фонду чи шляхом продажу або відчуження в інший спосіб.

Конституцією УРСР від 30.01.1937 було встановлено, що власність розподіляється на соціалістичну та дрібну приватну (статті 5 і 9). У свою чергу соціалістична власність має форму або державної власності (всенародне добро), або форму кооперативно-колгоспної власності (власність окремих колгоспів, власність кооперативних об'єднань). Статтею 7 визначалося, що громадські підприємства в колгоспах і кооперативах з їх майном становлять громадську, соціалістичну власність колгоспів і кооперативних організацій.

Статтями 10–13 Конституції УРСР (1978 р.) встановлено, що основу економічної системи України становить соціалістична власність на засоби виробництва у формі державної (загальнонародної) і колгоспно-кооперативної власності. Правом особистої власності були наділені лише громадяни.

Зокрема, статтею 10 Конституції УРСР (1978 р.) чітко визначено, що майно профспілкових та інших громадських організацій, необхідне їм для здійснення статутних завдань, є соціалістичною власністю.

Соціалістична власність на засоби виробництва є у формі державної (загальнонародної) і колгоспно-кооперативної власності.

Дублюючими положеннями Конституції УРСР (1978 р.), ЦК УРСР (в редакції 1963 року) визначено, що власність профспілкових та інших громадських організацій є соціалістичною, та передбачено можливість передачі профспілкам майна державних організацій (стаття 91). Профспілкові та інші громадські організації володіють, користуються і розпоряджаються майном, що належить їм на праві власності, відповідно до їх статутів (положень) (стаття 97).

Главою VI Декларації про державний суверенітет України від 16.07.1990 визначено, що весь економічний і науково-технічний потенціал, що створений на території України, є власністю її народу.

Постановою Верховної Ради УРСР від 15.10.1990 № 376–ХІІ "Про управління державним майном Української РСР" встановлено, що з метою захисту майнових прав та інтересів республіки, ефективного використання й збереження державного майна в умовах переходу до ринкових відносин і різноманітності форм власності до прийняття Закону Української РСР "Про Раду Міністрів Української РСР" покласти на Раду Міністрів УРСР здійснення функцій з управління державним майном Української РСР, що є у загальнореспубліканській власності.

Після проголошення незалежності України Постановою Верховної Ради Української РСР від 29.11.1990 № 506 "Про захист суверенних прав власності Української РСР" було введено мораторій на території республіки на будь-які зміни форми власності і власника державного майна до введення в дію Закону Української РСР "Про роздержавлення майна".

Статтями 1, 3 Закону України "Про підприємства, установи та організації союзного підпорядкування, розташовані на території України" від 10.09.1991 № 1540–ХІІ передбачено, що майно та фінансові ресурси підприємств, установ, організацій та інших об'єктів союзного підпорядкування, розташованих на території України, є державною власністю України.

Крім того, статтею 4 зазначеного Закону визначено, що рішення державних органів, органів громадських, політичних, кооперативних, інших організацій і підприємств, посадових осіб, а також договори та інші угоди, прийняті чи здійснені на основі законодавства СРСР, щодо зміни власника і форм власності, а також створення акціонерних та спільних підприємств за участю органів влади та управління СРСР після прийняття Постанови Верховної Ради України від 24.08.1991 № 1427–ХІІ "Про проголошення незалежності України" без узгодження з відповідними органами управління, визначеними Кабінетом Міністрів України, вважаються недійсними.

Відповідно до Указу Президії Верховної Ради України від 30.08.1991 № 1452 "Про передачу підприємств, установ та організацій союзного

підпорядкування, розташованих на території України, у власність держави", Закону України від 10.09.1991 № 1540–ХІІ "Про підприємства, установи та організації союзного підпорядкування, розташовані на території України" майно та фінансові ресурси підприємств, установ, організацій та інших об'єктів союзного підпорядкування, розташовані на території України, є державною власністю України, у зв'язку з чим рішення державних органів, органів громадських, політичних, кооперативних, інших організацій і підприємств, посадових осіб, а також договори та інші угоди, прийняті чи здійснені на основі законодавства СРСР, щодо зміни власника і форми власності, а також створення акціонерних та спільних підприємств за участю органів влади та управління СРСР після прийняття Постанови Верховної Ради України від 24.08.1991 "Про проголошення незалежності України" без узгодження з відповідними органами, визначеними Кабінетом Міністрів України, вважаються недійсними.

Пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України "Про розмежування державного майна України між загальнодержавною (республіканською) власністю і власністю адміністративно-територіальних одиниць (комунальною власністю)" від 05.11.1991 № 311, яка прийнята на виконання постанов Верховної Ради УРСР від 08.12.1990 "Про порядок введення в дію Закону Української РСР "Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування", від 26.03.1991 "Про введення в дію Закону Української РСР "Про власність", затверджено перелік державного майна України, яке передається до власності адміністративно-територіальних одиниць (комунальної власності). Встановлено, що державне майно України, крім майна, яке належить до комунальної власності, є загальнодержавною (республіканською) власністю.

Отже, майно передавалося профспілкам лише у відання, оскільки відповідно до Статуту професійних спілок СРСР, затвердженого постановою XVIII з'їзду профспілок СРСР від 01.01.1987, вони мали статус загальносоюзної громадської організації, тому внесення основних фондів та основних засобів санаторно-курортних закладів та туристсько-екскурсійних підприємств до статутного фонду ЗАТ "Укрпрофоздоровниця" та ЗАТ "Укрпрофтур" Радою Федерації незалежних профспілок України в 1991 році є незаконним.

Водночас розпоряджатися майном, що було передане у відання Федерації професійних спілок України, вправі був виключно ФДМУ, який було створено в 1991 році Постановою Кабінету Міністрів Української РСР № 158 для здійснення державної політики у сфері приватизації державного майна.

Так, Постановою Верховної Ради України від 10.04.1992 № 2268–ХІІ "Про майнові комплекси та фінансові ресурси громадських організацій колишнього Союзу РСР, розташовані на території України" визначено, що майно та фінансові ресурси розташованих на території України підприємств,

установ та об'єктів, що перебували у віданні центральних органів цих організацій, до визначення правонаступників загальносоюзних громадських організацій колишнього СРСР передаються ФДМУ.

Постановою Верховної Ради України від 04.02.1994 № 3943–ХІІ "Про майно загальносоюзних громадських організацій колишнього Союзу РСР" встановлено, що тимчасово, до законодавчого визначення суб'єктів права власності майна загальносоюзних громадських організацій колишнього СРСР, розташованого на території України, зазначене майно є загальнодержавною власністю. До законодавчого визначення правонаступників цього майна право розпорядження цим майном у процесі приватизації та повноваження орендодавця майнових комплексів підприємств та організацій (їх структурних підрозділів) належить ФДМУ.

Згідно із статтею 1 Тимчасового положення про Фонд державного майна України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 07.07.1992 № 2558–ХІІ (що діяла на час виникнення правовідносин), ФДМУ здійснює державну політику у сфері приватизації державного майна і виступає орендодавцем майнових комплексів, що є загальнодержавною власністю.

Враховуючи викладене, майно, яке перебувало у віданні профспілок та у подальшому було передано ЗАТ "Укрпрофоздоровниця" та ЗАТ "Укрпрофтур", є державною власністю, а повноваження щодо управління державним майном покладено на ФДМУ.

Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 04.02.1994 № 3943–ХІІ "Про майно загальносоюзних громадських організацій колишнього Союзу РСР" тимчасово, до законодавчого визначення суб'єктів права власності майна загальносоюзних громадських організацій колишнього СРСР, розташованого на території України, зазначене майно визначено загальнодержавною власністю, а правом розпоряджатися цим майном у процесі приватизації та його використання на умовах оренди наділено ФДМУ.

Згідно з висновком Міністерства юстиції України від 19.08.2005 № 19-37-254 майно колишніх профспілкових організацій після 24.08.1991 і на сьогодні було і залишається державною власністю, оскільки питання щодо суб'єктів права власності цього майна на законодавчому рівні не врегульовано.

Таким чином, майно загальносоюзних громадських організацій, до яких належать профспілки, фактично було і залишається державною власністю.

У лютому 2007 року Законом України "Про мораторій на відчуження майна, яке перебуває у володінні Федерації професійних спілок України" введено мораторій на відчуження майна, що перебуває у володінні Федерації професійних спілок України, та передбачено проведення його інвентаризації.

Таким чином, передача майнових комплексів у відання Української республіканської ради профспілок, правонаступником якої після розпаду СРСР стала Рада Федерації незалежних профспілок України, а у

подальшому – Федерація професійних спілок України, жодним чином не мала наслідком зміну форми власності переданого майна, яке так і залишилося державним.

Крім того, профспілки діяли за загальним статутом профспілок СРСР та були загальносоюзною громадською організацією, а тому спірні об'єкти були майном громадської організації колишнього СРСР, розташованим на території України.

Підтвердженням того, що майно, передане Федерації профспілок України та підпорядкованим їй організаціям, є державною власністю, є і судові рішення.

Так, Верховний Суд України (постанова від 25.09.2007) дійшов висновку, що передане до статутного фонду акціонерного товариства "Укрпрофоздоровниця" (входить до складу Федерації профспілок України як і АТ "Укрпрофтур") майно є державною власністю. Такої самої думки і Вищий господарський суд України (постанова від 07.04.2010).

Тобто будь-яке майно, яке за час існування Союзу РСР було передано, зокрема, профспілковим організаціям, належало до державної власності та передавалось останнім виключно у відання. Передача майна у відання жодним чином не є передачею майна у власність, з огляду на різне правове значення цих форм управління майном і на юридичні наслідки реалізації прав на це майно.

Відповідно до статті 4, підпункту "і" пункту 2 частини першої статті 7 Закону України "Про управління об'єктами державної власності" встановлено, що ФДМУ є суб'єктом управління об'єктами державної власності та здійснює відповідно до законодавства право розпорядження нерухомим та іншим окремим індивідуально визначеним майном, що перебуває на балансі громадських організацій колишнього СРСР, яке має статус державного.

За інформацією Офісу Генерального прокурора, наданою на звернення Комісії, станом на 19.01.2023 прокурорами пред'явлено 285 позовів щодо відчуження майна, яке відчужене ФДМУ, з яких 231 – про повернення у державну власність майна та 54 – про повернення земель. Судами всіх інстанцій прийнято рішення про повне або часткове задоволення 173 таких позовів, про відмову в задоволенні 78 позовів, перебувають на розгляді судів – 20 позовів.

ФДМУ на звернення Комісії направив лист за № 10-24-14769 від 14.10.2022, де зазначено, що Урядом України прийнято близько 50 рішень щодо визначення органів влади суб'єктами управління стосовно майна профспілок, що повертається у державну власність на підставі рішень судів/передано іншим органам, а саме: Державній судовій адміністрації – 2 об'єкти; Мін'юсту – 2 об'єкти; Мінмолодьспорту – 4 об'єкти; Міноборони – 4 об'єкти; Мінкультури – 1 об'єкт; Держприкордонслужбі – 4 об'єкти; МОЗ – 1 об'єкт; Генпрокуратурі (із закріпленням на праві оперативного

управління) – 1 об'єкт; передано у комунальну власність – 1 об'єкт; Міністерству внутрішніх справ – 1 об'єкт; Державному бюро розслідувань – 2 об'єкти; облдержадміністрації – 6 об'єктів; КМДА – 2 об'єкти; ФДМУ – 20 об'єктів.

Порядком визначення суб'єкта управління об'єктами, що повернуті у власність держави та іншим майном, суб'єкт управління якого не визначений, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 07.10.2015 № 817, встановлено механізм визначення суб'єкта управління об'єктами державної власності, якому передаються повноваження щодо управління майном, що повернуто у власність держави на підставі рішення суду. Відповідно до цього Порядку після набрання чинності судовим рішенням, яким відповідне майно визнається державною власністю, Міністерство економіки готує проект розпорядження Уряду про визначення органу управління, до повноважень якого належить прийняття подальших управлінських рішень щодо такого майна.

При цьому варто зауважити, що станом на сьогодні 24 рішення суду, згідно з якими у державну власність повернуто 15 об'єктів, залишаються по суті невиконаними, оскільки станом на цю дату жодний орган влади не уповноважений приймати будь-які управлінські рішення щодо такого майна.

Зокрема, залишаються невиконаними рішення суду по такій кількості майнових комплексів (у розрізі років набрання чинності рішеннями судів): 2011 р. – щодо 1 майнового комплексу готелю у Черкаській області; 2014 р. – щодо 1 гуртожитку у м. Бердянську і 1 готелю у місті Херсоні; 2014–2016 рр. – щодо часток володіння у різних будівлях, що складають санаторій ім. Горького у м. Одесі; 2015 р. – щодо адмінбудівлі у м. Чернігові; 2016 р. – щодо 9 майнових комплексів, у тому числі різних санаторних корпусів – 7 у м. Бердянську, спортивної споруди у м. Дніпрі; 2017 р. – щодо 2 майнових комплексів, у тому числі різних санаторних корпусів у м. Бердянську; 2018 р. – щодо санаторію у м. Немирові Вінницької області; 2019 р. – щодо частини санаторію у м. Бердянську Запорізької області.

Варто зауважити, що 25 об'єктів із складу майна профспілок, що повернуті у державну власність на підставі 28 судових рішень, опинилися на тимчасово окупованих територіях: 15 рішень щодо майна в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі; 1 судове рішення щодо майна на території Луганської області; 12 судових рішень щодо 9 об'єктів майна на окупованій території м. Бердянська Запорізької області. ФДМУ здійснив реєстрацію права власності за державою на виконання 21 із 28 рішень судів.

У свою чергу ФДМУ повідомив, що органи приватизації, здійснюючи свою діяльність у межах, визначених законодавством, забезпечили надходження до державного бюджету шляхом приватизації та передачі в оренду майна, яке повернуто у власність держави, на суму близько 160 млн грн.

Водночас слід зазначити, що на виконання доручення Прем'єр-міністра України від 18.10.2022 № 27848/1/1-22 до звернення народного депутата України Третякової Г.М. від 12.10.2022 № 53д9/7-2022/172260 Кабінетом Міністрів України 26.10.2022 було проведено робочу нараду щодо питання розпорядження майном загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР (далі – робоча нарада) під головуванням Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економіки України Свириденко Ю.А. за участю народних депутатів України Третякової Г.М., Наталухи Д.А., Мовчана О.В. та представників Секретаріату Кабінету Міністрів України, Мінекономіки, Мінфіну, Мінреінтеграції, Міноборони, Мінінфраструктури, Мінсоцполітики, ФДМУ, ДБР та Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – АРМА).

На робочій нараді розглянуто проблемні питання щодо розпорядження майном загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР та щодо передачі майна, яке тимчасово перебувало в управлінні Федерації профспілок України, заарештовано та передано до АРМА в управління виконавчої гілки влади та порядку його фінансування з метою забезпечення внутрішньо переміщених осіб соціальним житлом.

Дорученням Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економіки України від 22.12.2022 № 27848/6/1-22 до листа Мінекономіки від 01.11.2022 № 3211-01/72570-01 доручено:

1) АРМА – надати Мінреінтеграції, Міноборони, Мінсоцполітики та іншим заінтересованим органам переліки об'єктів нерухомого майна (санаторіїв та готелів), переданих АРМА відповідно до ухвал слідчого судді Печерського районного суду м. Києва від 09.06.2022 у справі за № 757/13285/22-к та від 02.06.2022 у справі за № 757/12886/22-к (далі – об'єкти нерухомого майна);

2) Мінреінтеграції, Міноборони, Мінсоцполітики та іншим заінтересованим органам разом з АРМА опрацювати питання можливості використання об'єктів нерухомого майна для потреб внутрішньо переміщених осіб, інших осіб, постраждалих від збройної агресії російської федерації проти України (у тому числі пенсіонерів, осіб з інвалідністю, дітей-сиріт та інших), відповідно до законодавства України.

На запит Мінекономіки від 09.01.2023 № 3211-01/1031-03 АРМА листом від 11.01.2023 № 155/1-27-23/6 надано перелік активів, арешт на які станом на 10.01.2023 не скасовано, та зазначено, що на виконання доручення Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економіки України від 22.12.2022 № 27848/6/1-22 АРМА Мінреінтеграції, Мінсоцполітики, Мінекономіки, Міноборони та ФДМУ направлено перелік арештованих об'єктів нерухомого майна, зокрема санаторіїв, готелів (листи від 04.01.2023 № 35/1-27-23/6 та від 06.01.2023 № 73/1-27-23/6).

АРМА звернуло увагу, що, враховуючи те, що активи, які передаються АРМА в управління, мають статус речових доказів, а порядок дій АРМА щодо арештованих активів регламентовано законодавством, в АРМА немає повноважень щодо самостійної (поза конкурсними процедурами) передачі арештованих активів з метою їх використання для потреб внутрішньо переміщених осіб, постраждалих від збройної агресії російської федерації проти України.

Відповідно до листа Секретаріату Кабінету Міністрів України від 25.01.2023 № 1729/0/2-23 АРМА листом від 20.01.2023 № 383/1-9-23/6 повідомило, що виконання доручення Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економіки України від 22.12.2022 № 27848/6/1-22 продовжується, зокрема, шляхом здійснення АРМА заходів щодо оголошення конкурсних відборів на активи, арешт на які не скасовано, з обов'язковою умовою для управителя щодо надання приміщень, у складі активів, для розміщення осіб, постраждалих від російської федерації.

Також слід зазначити, що під час засідання Комісії 19.01.2023 народний депутат України – член Комісії Третьякова Г.М. повідомила, що за наявною інформацією Договір від 18.11.1990 між Федерацією професійних спілок України та Загальною конфедерацією профспілок СРСР, який начебто укладений у Москві, був підроблений.

За інформацією, яку повідомив під час засідання Комісії представник Офісу Генерального прокурора, Службою безпеки України проведено експертизу зазначеного документа, за результатами якої встановлено, що договір був надрукований за допомогою знакосинтезуючого друкуючого пристрою з використанням стандартного набору шрифтів, а саме за допомогою шрифту "Times New Roman", який впроваджений лише 18.03.1992 і не міг бути використаний у листопаді 1990 року.

У дослідженні та висновку Судово-технічної експертизи документів у кримінальному провадженні № 12020270000000218 зазначено: "...документи: \"Договор о закреплении прав по владению, пользованию и распоряжению профсоюзным имуществом\" от 18 ноября 1990 г.\", \"Постановление президиума совета всеобщей конференции профессиональных союзов СССР № 2-1а от 18 ноября 1990 г.\", \"Приложение к договору от 18 ноября 1990 г. Перечень объектов профсоюзного имущества, закрепленных за Федерацией независимых профсоюзов Украины на праве собственности\", що вилучені в Господарському суді м. Києва та долучені до справи № 48/202-20/191, як заперечення Федерації професійних спілок України, копії яких надані для дослідження, були виготовлені не раніше 18.03.1992, що не відповідає даті створення документів, зазначених у їх реквізитах (18.11.1990 року)".

Зазначені факти можуть свідчити про привласнення та нецільове використання державного майна, яке перебуває у віданні Федерації професійних спілок України, що може бути використане для тимчасового розміщення ВПО та забезпечення інших потреб держави.

Також слід зазначити, що на звернення Комісії від 25.01.2023 № 442д9/9-2023/16946 щодо надання інформаційно-аналітичних матеріалів Федерацією професійних спілок України листом від 31.01.2023 № 11/01-15/51 надано відповідь, відповідно до якої з метою більш повної, ґрунтовної та ефективної співпраці Федерації професійних спілок України з Тимчасовою слідчою комісією буде створено комісію для взаємодії та підготовки затребуваної інформації та копій документів.

Однак на час підготовки проміжного звіту затребувана інформація та копії документів не були надані, а про створення зазначеної комісії так і не повідомлено. Після отримання запитуваної інформації Комісія продовжить вивчення зазначеного питання.

Крім майна, що перебуває у віданні Федерації професійних спілок України та може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб і забезпечення інших потреб держави, постає питання майна колишньої радянської організації "Добровільне товариство сприяння армії, авіації та флоту", яке при розпаді СРСР мало бути передано на баланс Міністерства оборони України, але потрапило у власність ТСОУ.

За даними ТСОУ, які опинилися у розпорядженні інтернет-ресурсу "Новинар", станом на 2014 рік цій організації належало:

- майже 7,5 тисячі штатних працівників;
- 5078 будівель та споруд;
- 874 гаражі та пункти технічного обслуговування автотранспорту;
- 56 складів паливно-мастильних матеріалів;
- 53 заправні пункти;
- 168 складів;
- 8 казарм;
- 12 полігонів;
- 160 автодромів;
- 9 аеродромів;
- 98 мото- та автотрас;
- 77 військових смуг перешкод;
- 12 майданчиків службового собаківництва;
- 10 полів мотоболу;
- 15 картодромів;
- 3 мототреки;
- 3 водні станції;
- 99 колективних радіостанцій;

палац водного спорту;
спортивно-технічний комплекс "Чайка";
524 оборонно-спортивні клуби;
146 шкіл ТСОУ;
56 центрів оборонно-технічної роботи;
29 авіаційно-технічних спортклубів;
144 стрілецькі та 361 пневматичний тир;
367 кімнат зберігання зброї;
стрілецький комплекс "Снайпер".

Відповідно до інформації, отриманої під час засідання 19.01.2023, ТСОУ не має жодного стосунку до майна СРСР, яке перебувало у віданні чи користуванні колишнього ДОСААФ. Крім того, місцеві громадські організації "авіаційно-спортивні клуби ТСОУ", "спортивно-технічні клуби ТСОУ" чи "автошколи ТСОУ" не мали жодного стосунку ні до ТСОУ, ні до ДТСААФ, проте керівники ТСОУ розпочали розпродаж майна ДТСААФ і Міністерства оборони СРСР, що ними було протиправно захоплено, з привласненням виручених коштів.

Слід зазначити, що відповідно до постанов Верховної Ради України, прийнятих ще у 1994 році, всі ці активи ДТСААФ мав прийняти на свій баланс ФДМУ. Але ФДМУ проігнорував дві постанови парламенту щодо прийняття майна громадських організацій СРСР і не прийняв на баланс майно ДТСААФ. Те саме стосується Міністерства оборони України, представники якого на порушення національних інтересів та обороноспроможності України протягом 32 років так і не виступили ініціативною стороною захисту майна, що було передане Міністерством оборони СРСР у користування структурним підрозділам ДТСААФ на території України.

Лише в 2015 році питання тіньової приватизації майна колишнього ДТСААФ з ініціативи народного депутата України восьмого скликання Ігоря Луценка було внесено на розгляд Спеціальної контрольної комісії Верховної Ради України з питань приватизації (далі – Спеціальна контрольна комісія).

Спеціальна контрольна комісія звернулася до Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства оборони України, ФДМУ та Міністерства юстиції України з проханням пояснити, які заходи вживаються для того, щоб повернути державі стратегічне державне майно, необхідне для забезпечення обороноздатності країни в умовах російської агресії. У відповідь, як зазначено у звіті Спеціальної контрольної комісії, надійшли відписки.

Наприклад, СБУ повідомила, що розкрадання майна ДТСААФ вивчалось Головним слідчим управлінням СБУ у якійсь кримінальній справі № 787, порушеній 16.07.2012, справа направлена до суду.

Прокуратура м. Києва повідомила, що за фактом розкрадання керівництвом Міністерства молоді та спорту України і службовими особами ТСОУ коштів державного бюджету, які Мінмолодьспорт переказувало на фіктивні фірми, відкриті керівниками ТСОУ, розслідується кримінальне провадження № 42014100000001273 від 20.10.2014.

Міністерство оборони України, розглянувши звернення Спеціальної контрольної комісії, підтвердило, що Указ Президії Верховної Ради України від 7.10.1991, яким Міністерству оборони України підпорядковані військова техніка та майно Міністерства оборони СРСР, передані навчальним організаціям ДТСААФ, досі не виконаний. "Разом з тим, – зазначив у своєму листі экс-міністр оборони Степан Полторак, – з метою ефективного використання вищезазначеного майна для потреб Збройних Сил України, створення належних умов для первинної допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання молоді Спеціальної контрольній комісії Верховної Ради України з питань приватизації запропоновано на засіданні за участю представників Генеральної прокуратури України, Міністерства оборони України, ФДМУ та Міністерства економічного розвитку і торгівлі України розглянути можливість передачі до сфери управління Міністерства оборони України майна ТСОУ".

Слід зазначити, що з метою захисту інтересів України та вирішення питання з майном, яким розпоряджається ця організація, Указом Президента України від 12.03.2015 № 140/2015 введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18.02.2015. Цим документом було зобов'язано Кабінет Міністрів України провести в тримісячний строк інвентаризацію майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР та внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України про правовий режим майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР.

Однак Кабінетом Міністрів України не було проведено інвентаризацію майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР та не виконано доручення внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України про правовий режим майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР. Такий законопроект було розроблено народними депутатами України – членами Спеціальної контрольної комісії.

У висновку Спеціальної контрольної комісії ставилися під сумнів правові підстави правонаступництва ТСОУ в розпорядженні майном колишнього ДТСААФ.

"10.10.1991 р. Міністерство юстиції України зареєструвало статут Всеукраїнської громадської організації "Товариство сприяння обороні України", відповідно до якого ТСОУ самочинно оголосило себе " правонаступником" ДТСААФ, у тому числі щодо користування майном ДТСААФ і Міністерства оборони СРСР. Аналогічним чином, користуючись

правовою невизначеністю в умовах розпаду СРСР, співробітники закладів ДТСААФ (авіаційно-спортивних клубів, автошкіл, плавальних басейнів, навчальних закладів тощо) виступали засновниками місцевих самоврядних громадських організацій, які самочинно проголошували себе " правонаступниками" ДТСААФ у складі ТСОУ.

Незаконність використання ТСОУ та організаціями й підприємствами ТСОУ майна української республіканської організації ДТСААФ неодноразово підтверджувалось судовими рішеннями, зокрема постановами Вищого господарського суду України", – йдеться у висновку Спеціальної контрольної комісії щодо вжиття заходів для повернення в державну власність майна радянської загальносоюзної організації ДТСААФ та Міністерства оборони СРСР, переданого навчальним організаціям ДТСААФ, на території України від 16 липня 2015 року⁶.

Спеціальна контрольна комісія вирішила:

"1. Звернутися до Кабінету Міністрів України з пропозицією забезпечити негайне виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18.02.2015 р., введеного в дію Указом Президента України від 12.03.2015 р. № 140/2015, щодо:

вжиття заходів з організації проведення інвентаризації майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР, яке станом на 24 серпня 1991 року перебувало на території України, у разі необхідності – із залученням ФДМУ, Міністерства оборони України та Державної фінансової інспекції України;

за наслідками інвентаризації в разі встановлення фактів знищення, пошкодження або незаконного відчуження державного майна негайно інформувати відповідні правоохоронні органи для кримінально-правового реагування.

2. Звернутися до ФДМУ з пропозицією:

невідкладно визначити кількісний, якісний і вартісний стан майна ДТСААФ (української республіканської організації ДТСААФ), яке перебувало на території України станом на 24.08.1991;

негайно вжити заходів для виконання постанов Верховної Ради України від 10.04.1992 р. № 2268–ХІІ та від 04.02.1994 р. № 3943–ХІІ щодо прийняття від ТСОУ та організацій/підприємств ТСОУ майна ДТСААФ (української республіканської організації ДТСААФ), яке перебувало на території України станом на 24.08.1991;

провести належну процедуру з перереєстрації права власності на вказане майно.

⁶ http://scpp.rada.gov.ua/news/Zasidan_Komisiji/Rishennya_Kom/72641.html

3. Звернутися до Генерального прокурора України з пропозицією:

забезпечити всебічне, повне й об'єктивне розслідування діяльності службових осіб ТСОУ у відповідних кримінальних провадженнях, у ході яких розглянути питання щодо вжиття заходів для забезпечення відшкодування шкоди, завданої державі;

вжити заходів кримінально-правового реагування за фактами невиконання рішень Верховної Ради України та Президента України щодо вжиття заходів з повернення у державну власність майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР та протиправного відчуження цього майна службовими особами ТСОУ, під час розслідування вирішити питання щодо проведення відповідних експертиз з метою встановлення місцезнаходження, якісного та вартісного стану державного майна, яке незаконно перебуває в користуванні ТСОУ, а також розміру шкоди державі внаслідок протиправного його відчуження. Проінформувати Комісію про результати розслідування кримінальних проваджень.

4. Звернутися до Голови Верховної Ради України з пропозицією заслухати на пленарному засіданні Верховної Ради України Генерального прокурора України з приводу заходів, які вживають органи прокуратури для повернення в державну власність майна ДТСААФ, а також майна Міністерства оборони СРСР, переданого навчальним організаціям ДТСААФ, що перебувало на території України станом на 24.08.1991.

5. Створити постійну робочу групу з питань повернення в державну власність майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР у складі: народний депутат України Луценко І.В. – голова робочої групи, народні депутати України Корнацький А.О. та Войціцька В.М. – члени робочої групи, якій доручити здійснення поточного контролю за виконанням рішень Комісії.

6. Доручити членам постійної робочої групи з питань повернення в державну власність майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР підготувати та внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України про правовий режим майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР.

7. Доручити постійній робочій групі з питань повернення в державну власність майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР розробити пропозиції щодо залучення громадськості до пошуку майна ДТСААФ і Міністерства оборони СРСР, яке було протиправно відчужено Товариством сприяння обороні України.

8. Рішення Комісії надіслати Президенту України, Кабінету Міністрів України, Раді національної безпеки і оборони України, Генеральній прокуратурі України, Службі безпеки України, Міністерству оборони України, Фонду державного майна України".

Це рішення Спеціальної контрольної комісії так і не було виконано.

Як повідомив листом від 26.10.2015 ФДМУ, з метою захисту державних інтересів до остаточного врегулювання питання права власності на майно колишнього ДТСААФ СРСР, розташованого на території України, ФДМУ звертався до ТСОУ з проханням утриматися від дій, пов'язаних із зміною форми власності зазначеного майна (лист від 21.05.2001 № 10-16-6125). Водночас відповідно до рішення Спеціальної контрольної комісії від 16.07.2015 майно колишнього ДТСААФ (на сьогодні – ТСОУ), розташоване на території України, необхідно повернути в державну власність.

У свою чергу з метою виконання зазначеного рішення Спеціальної контрольної комісії, надісланого листом Комісії від 21.07.2015 № 04-38/8-136 (184389), ФДМУ доручив регіональним відділенням ФДМУ провести роботу (спільно з обласними державними адміністраціями, за їх згоди) щодо встановлення наявності зазначеного майна.

З метою врегулювання порушеного питання на законодавчому рівні Кабінетом Міністрів України внесено на розгляд Верховної Ради України проекти законів України про правовий режим майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР (реєстр. № 6420 від 10.12.2021) та про мораторій на відчуження майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР (реєстр. № 6421 від 10.12.2021), які прийняті за основу.

ІХ. Подані Тимчасовою слідчою комісією пропозиції та реагування на виявлені недоліки

Зважаючи на те, що під час воєнного стану має бути забезпечене оперативне реагування на виявлені недоліки в законодавчих та нормативних актах, у роботі органів центральної виконавчої влади, органів влади на місцях, організацій та підприємств на всіх ланках отримання, розподілу, транспортування, зберігання та використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги та щодо використання майна загальносоюзних громадських об'єднань колишнього СРСР, яке належить державі та перебуває у віданні Федерації професійних спілок України, та іншого державного майна, з метою подальшого його цільового використання для потреб ВПО та забезпечення інших потреб держави, Тимчасова слідча комісія протягом своєї діяльності направила звернення щодо виявлених проблемних питань з метою оперативного реагування на них повноважних органів та виправлення існуючих недоліків. Зокрема:

1. Звернення до Прем'єр-міністра України Шмигала Д.А. від 27.09.2022 № /7-202/163280 щодо:

надання інформації з відповідними даними за період з 24.02.2022 по сьогодні про виконання вимог статті 7 та частини сьомої статті 15 Закону

України "Про гуманітарну допомогу" щодо визнання окремих категорій товарів, у тому числі підакцизних, не визначених у статті 6 цього Закону, гуманітарною допомогою без здійснення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку із наданням копії рішення (акта, доручення тощо), переліку груп товарів та їх кількості, щодо використання гуманітарної допомоги у вигляді іноземної валюти з рахунків в іноземній валюті отримувачів гуманітарної допомоги у межах цілей, визначених іноземним донором (із зазначенням донора, суми надходження, отримувача і даних з цільового використання та підтверджуючих документів);

повідомлення про напрацьовані та діючі заходи контролю на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 № 174 "Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану" щодо координації роботи з визнання гуманітарною допомогою товарів, що необхідні для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та цивільного захисту населення.

У відповідь Комісією отримано лист Мінсоцполітики від 27.10.2022 № 11078/0/2-22/20, у якому зазначено про виявлені Міністерством проблеми:

1) розподіл повноважень між різними органами влади та консультативно-дорадчими органами, які реалізують процеси забезпечення гуманітарною допомогою паралельно, кожен у межах своєї компетенції;

2) необхідність пошуку нових рішень щодо порядку визнання товарів гуманітарною допомогою;

3) розширення категорій товарів, які визнаються гуманітарною допомогою;

4) відсутність дієвих інструментів контролю, тим більше у разі застосування декларативного принципу визнання вантажів гуманітарною допомогою.

Для вирішення цієї проблематики необхідно розробити комплексну систему з прозорою міжінституційною взаємодією, чітким наділенням та розподілом ролей і функцій, яка повинна включати передовий світовий досвід з урахуванням української специфіки, новий підхід до визначення гуманітарної допомоги, трекінгу, із використанням новітніх технологій для забезпечення повноти контролю, відповідальності за зловживання. Це потребує перегляду норм чинного законодавства.

З метою вирішення проблемних питань, що виникли у сфері надходження та розподілу гуманітарної допомоги, Мінсоцполітики повідомило, що Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів створено робочу групу з напрацювання нової редакції Закону України "Про гуманітарну допомогу". Представники Міністерства стали ініціаторами та активними учасниками цієї робочої групи.

Водночас Мінсоцполітики із залученням широкого кола фахівців та представників міжнародних організацій напрацьовується пакет змін до чинного законодавства щодо удосконалення процедури контролю в питаннях гуманітарної допомоги з урахуванням потреб воєнного часу та після його завершення.

2. Звернення до Прем'єр-міністра України Шмигала Д.А. від 24.10.2022 № /7-2022/179569, яким Комісія зверталася з проханням з метою забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб:

ініціювати питання про залучення центральних органів виконавчої влади та обласних військових адміністрацій до пошуку та забезпечення житлом для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб,

надати доручення центральним органам виконавчої влади провести інвентаризацію нерухомого майна, що перебуває у їх підпорядкуванні, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб;

визначити відповідальними за забезпечення житлом для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (далі – Мінреінтеграції) на виконання доручення Прем'єр-міністра України Д.Шмигала від 28.10.2022 № 28925/1/1-22 спільно з Міністерством освіти і науки України, ФДМУ та деякими обласними військовими адміністраціями розглянуто звернення Комісії та повідомлено таке.

Мінреінтеграції підтримало пропозицію залучення центральних органів виконавчої влади та обласних військових адміністрацій до пошуку та забезпечення житлом для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб.

Разом з цим ФДМУ надано інформацію щодо об'єктів житлового фонду державної власності, що перебувають у сфері управління регіональних відділень ФДМУ та не використовуються за призначенням і можуть бути передані до комунальної власності територіальних громад для подальшого надання приміщень у таких об'єктах ВПО.

Водночас ФДМУ як органом управління майном було дано доручення ряду керівників державних підприємств щодо надання інформації про туристичні бази, санаторно-курортні заклади та будинки відпочинку, які обліковуються на балансі підприємств, та щодо наявності об'єктів, на яких можуть бути розміщені внутрішньо переміщені особи.

Міністерством освіти і науки України зазначено, що станом на 04.11.2022 закладами освіти здійснюється розміщення ВПО за потреби і з урахуванням можливостей фактично наявного вільного житлового фонду.

Також, як зазначено у відповіді Мінреінтеграції, згідно з поданою обласними військовими адміністраціями щотижневою інформацією (станом на дату написання відповіді), за рахунок житлового фонду тимчасового проживання забезпечено житлом 384620 ВПО, за рахунок житлового фонду соціального призначення – 2416 ВПО. За програмою "Прихисток" житло мають 736866 ВПО, для проживання яких задіяно 197695 об'єктів, що профінансовані на загальну суму 346,6 млн гривень. Крім того, 482392 ВПО проживають у родичів, у школах, садочках, лікарнях, гуртожитках, на базах відпочинку.

Згідно з даними, сформованими на основі щотижневого опитування (станом на дату написання відповіді), яке проводить Мінреінтеграції по територіальних громадах, кількість вільних ліжко-місць становить 40835, та додатково можливо розгорнути 22392 ліжко-місця.

3. Звернення до Прем'єр-міністра України Шмигала Д.А. (вих. № /7-2022/189815 від 08.11.2022) та Міністра соціальної політики України Жолнович О.І. (вих. № /7-2022/189943 від 08.11.2022) щодо необхідності вирішення таких проблемних питань:

приведення нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України у сфері обігу гуманітарної допомоги в Україні у воєнний час у відповідність із Законом України "Про гуманітарну допомогу", внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 № 174 "Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану", Порядку взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та Національного банку щодо реалізації Закону України "Про гуманітарну допомогу", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2013 № 241, та постанови Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 № 202 "Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги";

вжиття заходів щодо визначення єдиного відповідального органу координаційного штабу з питань гуманітарної допомоги, вичерпного переліку державних органів виконавчої влади, на які покладено обов'язок здійснювати координацію з гуманітарним штабом, розробити відповідне положення, яке буде регулювати діяльність, а також встановлювати обов'язки та відповідальність усіх учасників, залучених до сфери координації, обліку, звітності, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної допомоги;

проведення службового розслідування щодо фактів, що призвели до можливих порушень законодавства у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, спричинених прийняттям Кабінетом Міністрів України нормативно-правових актів у сфері обігу гуманітарної допомоги в Україні у воєнний час, що суперечать законодавству України;

модернізація Автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги (далі – АСРГД), у тому числі шляхом надання розробником членам робочої групи з питань гуманітарної допомоги при Міністерстві відповідних доступів та безкоштовного модуля шифрування, створення модулів системи, зокрема електронного архіву, а також модулів, які б зробили можливим використання АСРГД на рівні всіх органів державної влади (ОДА, ВЦА), що приймають рішення про визнання вантажів (товарів), коштів, у тому числі в іноземній валюті, виконаних робіт, наданих послуг гуманітарною допомогою, створення модулів, що дадуть змогу приймати, накопичувати та аналізувати звітність про використання та розподілення гуманітарної допомоги;

розширення діючого у структурі Мінсоцполітики Управління з питань гуманітарної допомоги, підвідомчих підприємств та установ до Департаменту для здійснення ефективного контролю у сфері гуманітарної допомоги.

На підставі звернень Комісії, на момент складання проміжного звіту Комісії, Мінсоцполітики (лист вих. № 12993/0/2-22/20 від 05.12.2022) на підставі резолюції Прем'єр-міністра України:

проведено ряд консультацій із представниками центральних органів виконавчої влади, що мають відношення до питань надходження та розподілу гуманітарної допомоги, у процесі яких розробляється новий механізм здійснення контролю за вантажами, що надходять за спрощеною процедурою, без прийняття рішень спеціально уповноважених органів з питань гуманітарної допомоги. Також керівництвом Мінсоцполітики проведено виїзну стратегічну нараду, присвячену вдосконаленню механізмів отримання, оформлення, розподілу, обліку та звітності благодійної та гуманітарної допомоги у період воєнного стану. Під час наради Мінсоцполітики було презентовано концепцію технічного рішення на базі АСРГД, за допомогою якої з урахуванням вимог воєнного стану визначатиметься порядок надання, отримання, оформлення і контролю за цільовим використанням гуманітарної допомоги в Україні та варіант адаптації відповідного нормативного регулювання. Після доопрацювання, за інформацією Мінсоцполітики, напрацьовані механізми знайдуть своє відображення у внесених на розгляд Кабінету Міністрів України проектах змін до постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 № 174 "Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану" (далі – Постанова № 174) та постанови Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 № 202 "Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги" (далі – Постанова № 202);

у складі робочої групи з напрацювання нової редакції Закону України "Про гуманітарну допомогу" при Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Мінсоцполітики ведеться робота з формування нового підходу до визначення, розподілу та контролю за

гуманітарною допомогою, який найближчим часом буде відображений у новій редакції Закону;

визнано, що АСРГД потребує суттєвої модернізації та доопрацювання в частині обслуговування нового алгоритму контролю, який потребує відповідного закріплення. Одразу після внесення змін до Постанови № 174 та Постанови № 202 може бути порушено питання про розроблення технічного завдання, виділення грошових коштів на розроблення конкретного програмного забезпечення, яке функціонуватиме за розробленими алгоритмами контролю, проведення відповідних конкурсних процедур з метою їх втілення;

запропоновано два можливі шляхи створення Департаменту з питань гуманітарної допомоги, зокрема, шляхом зміни структури і штатного розпису Мінсоцполітики через скорочення посад державної служби в інших структурних підрозділах або внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 05.04.2014 № 85 "Деякі питання затвердження граничної чисельності працівників апарату та територіальних органів центральних органів виконавчої влади, інших державних органів" в частині збільшення граничної чисельності працівників Мінсоцполітики.

При цьому Мінсоцполітики повідомило, що вже вживає заходів щодо збільшення чисельності існуючого підрозділу з питань гуманітарної допомоги, що дасть змогу ефективно здійснювати контроль за надходженням та розподілом гуманітарної допомоги із застосуванням напрацьованих алгоритмів контролю.

4. Звернення до Прем'єр-міністра України Шмигала Д.А. (вих. № /7-2022/189801 від 08.11.2022) щодо відсутності інформації про майно загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР, яке станом на 24.08.1991 перебувало на території України, в якому Комісія навела наявну в її розпорядженні інформацію стосовно передачі та використання майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР з дослідженням усіх законодавчих і нормативних актів та судових рішень, що стосуються цього питання, та звернулася з проханням:

забезпечити негайне виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18.02.2015, введеного в дію Указом Президента України від 12.03.2015 № 140/2015, щодо вжиття заходів з організації проведення інвентаризації майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР, яке станом на 24.08.1991 перебувало на території України, у разі необхідності – із залученням ФДМУ, Міністерства оборони України та Державної фінансової інспекції України;

за наслідками інвентаризації, у разі встановлення фактів знищення, пошкодження або незаконного відчуження державного майна негайно інформувати відповідні правоохоронні органи для кримінально-правового реагування.

У відповіді, яка надійшла на адресу Комісії (лист від 13.12.2022 вих. № 3211-01/79470-01), Мінекономіки, зокрема, повідомило, що свого часу на виконання доручення Першого віце-прем'єр-міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України від 22.03.2018 № 10284/1/1-18 до листа Генеральної прокуратури України органам державної влади (ФДМУ, Мінекономрозвитку, Міноборони, МВС, обласним, Київській міській держадміністрації) було доручено вжити заходів для проведення інвентаризації зазначеного майна.

При цьому ФДМУ не вдалося здійснити інвентаризацію майна через протидію володільців майна, зокрема Федерації профспілок України, яка заборонила надавати інформацію щодо об'єктів профспілкової власності на запити державних органів.

Також Мінекономіки зазначає про необхідність прийняття проектів законів України про правовий режим майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР (реєстр. № 6420 від 10.12.2021) та про мораторій на відчуження майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього СРСР (реєстр. № 6421 від 10.12.2021).

5. Звернення до Прем'єр-міністра України Шмигала Д.А. від 14.11.2022 № /7-2022/193339 щодо:

1) надання інформації та/або документів:

перелік центральних органів виконавчої влади, державних органів, а також інших підприємств, організацій та установ, у яких Уряд координує роботу з визнання гуманітарною допомогою товарів, необхідних для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони у зв'язку із збройною агресією російської федерації проти України та цивільного захисту населення;

перелік законодавчих та нормативно-правових актів, які регулюють питання координації приймання, транспортування, охорони, розподілу, ввезення, розмитнення, перевезення та отримання гуманітарної допомоги із зазначенням суб'єктів та їх взаємодії між собою під час виконання зазначених заходів;

копія методичних рекомендацій, якими встановлено принципи визначення окремих категорій товарів, у тому числі підакцизних, які не визначені у статті 6 Закону України "Про гуманітарну допомогу", гуманітарною допомогою без здійснення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку із зазначенням державних органів, установ тощо, які скористалися таким правом, а також кількість та перелік цих товарів із зазначенням кодів за УКТ ЗЕД;

перелік питань, з яких обласні військові адміністрації, Київська міська військова адміністрація як спеціально уповноважені державні органи з питань гуманітарної допомоги приймають рішення за погодженням із митними органами, податковими органами, центральними органами виконавчої влади,

що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я, у сфері економічного розвитку, державну фінансову політику, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, Міністерством внутрішніх справ України, органами Національної поліції, Національним банком України чи його філіями (територіальними управліннями);

перелік питань, з яких центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, як спеціально уповноважений державний орган з питань гуманітарної допомоги приймає рішення за погодженням із митними органами, податковими органами, центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я, у сфері економічного розвитку, державну фінансову політику, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, Міністерством внутрішніх справ України, органами Національної поліції, Національним банком України чи його філіями (територіальними управліннями);

копія звіту центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, щодо ведення Єдиного реєстру отримувачів гуманітарної допомоги;

копія порядку визнання гуманітарною допомогою вантажів вагою, що не перевищує 22 тонни;

копія положення щодо контролю за отриманням, збереженням, складуванням, розподілом, використанням за цільовим призначенням, підготовкою статистичної звітності, обліком гуманітарної допомоги, визнаної такою рішенням спеціально уповноважених державних органів з питань гуманітарної допомоги. Слід надати копію такого положення або повідомити, чому воно не було розроблено та затверджено;

перелік спеціально уповноважених державних органів з питань гуманітарної допомоги, які мають офіційні веб-сайти, із зазначенням підстав використання таких веб-сайтів та визначенням заходів офіційного контролю щодо товарів (предметів) гуманітарної допомоги;

перелік спеціально уповноважених державних органів з питань гуманітарної допомоги, які вносять відповідні рішення до Єдиного державного інформаційного веб-порталу "Єдине вікно для міжнародної торгівлі" у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

2) надання відповідно до Закону України "Про гуманітарну допомогу" та з урахуванням положень інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини у зазначеній сфері, офіційних роз'яснень таких термінів: "здійснення гуманітарної допомоги", "одержання гуманітарної допомоги", "набувач гуманітарної допомоги".

У відповідь Комісією було отримано лист Мінсоцполітики від 15.12.2022 № 13424/0/2-22/20 із наданням окремої інформації та посиланнями на положення нормативно-правових актів. Зокрема, Мінсоцполітики акцентувало увагу на такому:

визначення окремих категорій товарів, у тому числі підакцизних, які не визначені у статті 6 Закону України "Про гуманітарну допомогу", було встановлено переліком категорій товарів, що визнаються гуманітарною допомогою без здійснення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку, на період воєнного стану, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 № 224 (із змінами). Однак відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 329 "Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 2022 р. № 174 та визнання таким, що втратив чинність, пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 р. № 224" зазначений перелік втратив чинність;

наразі пропуск через митний кордон України товарів гуманітарної допомоги відбувається відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 № 174 без прийняття міністерством рішення про визнання їх гуманітарною допомогою та включення одержувачів до Єдиного реєстру отримувачів гуманітарної допомоги;

з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 № 202 "Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги", якою встановлено, що в умовах воєнного стану не поширюються встановлені законодавством вимоги щодо отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги від юридичних та фізичних осіб – резидентів і нерезидентів, законодавчий механізм здійснення контролю за отриманням, розподілом, використанням за цільовим призначенням, підготовкою статистичної звітності, обліком гуманітарної допомоги, визнаної такою рішеннями спеціально уповноважених державних органів з питань гуманітарної допомоги, фактично дерегульований;

згідно з вищезазначеним листом Мінсоцполітики підготовлено концепцію відповідного технічного рішення на базі Автоматизованої системи обліку гуманітарної допомоги, яка з урахуванням вимог воєнного стану визначатиме порядок подання звітності щодо гуманітарної допомоги в Україні, та варіант адаптації відповідного нормативного регулювання. Напрацьовані механізми, як повідомляє Міністерство, найближчим часом знайдуть своє відображення у внесених на розгляд Кабінету Міністрів України проектах змін до постанови № 174⁷;

Мінсоцполітики отримало також листи від Міністерства юстиції, Міністерства економіки, Міністерства фінансів, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства розвитку громад та територій, обласних військових адміністрацій, Київської міської військової адміністрації та Міністерства з

⁷ Станом на 10.03.2023 такі зміни до постанови № 174 не внесені.

питань реінтеграції тимчасово окупованих територій щодо відсутності інформації, запитуваної Комісією у зверненні.

6. Звернення до Прем'єр-міністра України Шмигала Д.А. від 23.12.2022 № /7-2022/222050 з проханням, враховуючи висновки антикорупційних експертиз Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) до постанов, якими протягом 2022 року вносилися зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57, дослідження НАЗК "Корупційні схеми та ризики під час виїзду з України в умовах воєнного стану" та рекомендації, підготовлені за результатами такого дослідження, надати відповідні доручення:

підготувати та затвердити проекти нормативно-правових актів щодо вдосконалення функціонування системи "Шлях", у тому числі щодо запровадження відповідальності за порушення порядку перетину державного кордону України, обміну інформацією, організації оперативного контролю взаємодії всіх органів виконавчої влади;

розробити проект постанови Кабінету Міністрів України про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57 з метою приведення її норм у відповідність з вимогами чинного законодавства та Конституції України;

підготувати зміни до чинних законодавчих актів у разі неможливості врегулювати існуючі проблемні питання шляхом внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України та нормативних актів міністерств і відомств;

подати розроблені заходи та проекти законодавчих і нормативних актів щодо вирішення вищезазначених питань та відповідний проект постанови.

Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України у листі від 13.01.2023 № 365/27/10-23 повідомило, що на виконання доручення Прем'єр-міністра України від 04.01.2023 № 35582/1/1-22 своїм листом від 06.01.2023 № 179/27/10-23 погодило без зауважень проект постанови Кабінету Міністрів України про затвердження Положення про Єдиний комплекс інформаційних систем у сфері безпеки на наземному транспорті та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України, поданий Державною службою України з безпеки на транспорті. Зазначений проект постанови 28.02.2023 надіслано до Державної реєстраційної служби України.

Також Мінінфраструктури розробляє разом з Укртрансбезпекою проект постанови про внесення змін до пункту 2⁹ Правил перетинання державного кордону громадянами України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57. Зазначеним проектом постанови пропонується встановлення додаткових механізмів для дотримання водіями під час здійснення автомобільних перевезень пасажирів та вантажів терміну перебування за кордоном у період дії воєнного стану, а також додаткових запобіжних заходів під час внесення до системи "Шлях" заявок, а саме: зазначення посвідчення водія, ідентифікаційного номера платника податків та інформації щодо трудового договору.

Адміністрація Держприкордонслужби у своєму листі № цу/840/23-Вих від 07.01.2023 на виконання доручення Прем'єр-міністра України повідомила, що не має заперечень щодо вдосконалення Правил перетинання державного кордону громадянами України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57, та для вирішення проблемних питань і пропозицій відповідно до компетенції відомства готова взяти участь в опрацюванні проектів нормативно-правових актів згідно з регламентними вимогами.

Мінекономіки (лист від 16.01.2023 № 2704-01/1900-01) повідомило, що у разі надходження від Мінінфраструктури (Укртрансбезпеки) проектів нормативно-правових актів щодо вдосконалення функціонування системи "Шлях", у тому числі щодо запровадження відповідальності за порушення порядку перетину державного кордону України, обміну інформацією, організації оперативного контролю взаємодії всіх органів виконавчої влади, або від МВС (Адміністрації Держприкордонслужби) щодо внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України № 57, Міністерство невідкладно опрацює зазначені проекти актів в установленому порядку.

Водночас, враховуючи висновки та рекомендації НАЗК, викладені в аналітичному звіті "Корупційні схеми та ризики під час виїзду з України в умовах воєнного стану", Мінекономіки у межах повноважень готове взяти участь у розробленні відповідних проектів актів Кабінету Міністрів України, спрямованих на подолання корупційних схем та ризиків під час виїзду з України в умовах воєнного стану.

Міністерство внутрішніх справ України (лист від 25.01.2023 № 3066/19/38-2023) наголосило на тому, що не має заперечень щодо вдосконалення Правил перетинання державного кордону громадянами України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 57, та у разі надходження проектів актів щодо вдосконалення функціонування системи "Шлях" та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України № 57 готове взяти участь у їх опрацюванні та погодженні в установленому порядку.

Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України на виконання доручення Прем'єр-міністра України своїм листом від 10.01.2023 № 22/9.1-231-23 запевнило у підтримці пропозиції щодо вдосконалення законодавства щодо перетину державного кордону громадянами України, функціонування системи "Шлях", у тому числі щодо запровадження відповідальності за порушення порядку перетину державного кордону України, обміну інформацією, організації оперативного контролю взаємодії всіх органів виконавчої влади, і у разі надходження відповідного проекту нормативно-правового акта розгляне його в установленому порядку.

Міністерство юстиції України (лист від 12.12.2022 № 117514/146980-14-22/11.2.1) опрацювало проект Плану заходів щодо подолання корупційних схем та ризиків під час виїзду з України в умовах воєнного стану (далі – проект Плану заходів) та надало свої пропозиції.

Зокрема, Міністерство юстиції України в інформації щодо реалізації пункту 1 проекту Плану заходів зазначило, що обмеження права осіб чоловічої статі – громадян України у віці від 18 до 60 років на виїзд за межі України в умовах дії правового режиму воєнного стану "потребує врегулювання шляхом внесення відповідних змін до статті 6 Закону України "Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України", а також до Закону України "Про правовий режим воєнного стану". При цьому, на думку Мін'юсту, "відповідальними виконавцями завдання, передбаченого пунктом 1 проекту Плану, мають бути державні органи, які забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері перетину державного кордону".

За наявною у Комісії інформацією законопроекти щодо врегулювання обмежень права військовозобов'язаних осіб на виїзд за межі України ні Міністерством юстиції України, ні іншими центральними органами виконавчої влади не розроблялися, на засіданнях Кабінету Міністрів України не розглядалися, на розгляд Верховної Ради України не подавалися. Також Мін'юст на виконання доручення Прем'єр-міністра України листом від 11.01.2023 № 3456/190-4-23/11.3.1 повідомило, що забезпечує опрацювання та надання висновків за результатами проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів від уповноважених заінтересованих державних органів.

7. Водночас Комісія, заслухавши покази і пояснення посадових осіб та представників правоохоронних органів, запрошених на її засідання, а також експертів Національного агентства з питань запобігання корупції та проаналізувавши отриману на звернення Тимчасової слідчої комісії інформацію, дійшла проміжного висновку про недосконалість положень статті 201² Кримінального кодексу України "Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги" та необхідність їх ґрунтовного доопрацювання. У зв'язку з цим Комісією було направлено звернення до керівництва Офісу Генерального прокурора (вих. № /9-2022/189842 від 08.11.2022), Державного бюро розслідувань (вих. № /9-2022/189824 від 08.11.2022), Служби безпеки України (вих. № /9-2022/189829 від 08.11.2022), Міністерства внутрішніх справ України (вих. № /7-2022/189839 від 08.11.2022), Національного антикорупційного бюро України (вих. № /9-2022/189826 від 08.11.2022) та Національної поліції України (вих. № /9-2022/189834 від 08.11.2022) з проханням надати пропозиції щодо перегляду, доопрацювання та/або вдосконалення положень статті 201² Кримінального кодексу України.

Отримані від правоохоронних органів пропозиції щодо внесення змін до статті 201² Кримінального кодексу України (листи за вих. № 35463/1/38-2022 від 18.11.2022, вих. № 28137-22/10-5-04-01-11992/22 від 14.11.2022, вих. № 8214/01/24-2022 від 18.11.2022, вих. № 6/8180 від 18.11.2022 тощо) Комісією буде опрацьовано і за результатами їх розгляду, за доцільності, буде надано відповідні пропозиції щодо внесення змін до кримінально-правових норм.

Слід зазначити, що Тимчасова слідча комісія не отримала на звернення, направлені до Кабінету Міністрів України, інформації про те, який з органів центральної виконавчої влади є виконавцем того чи іншого пункту звернення. Відповіді на такі звернення надходили до Комісії не за підписом Прем'єр-міністра України або особи, яка виконувала його обов'язки, а від міністерств, до очільників яких таке звернення Тимчасовою слідчою комісією адресоване не було (причому переважно відповіді підписано не міністром чи особою, яка виконує його обов'язки, а одним із заступників міністра).

Вищезазначені дії суперечать статті 34 Закону України від 27 лютого 2014 року № 794–VII "Про Кабінет Міністрів України", згідно з якою відповідь на звернення тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України підписує Прем'єр-міністр України або інший член Кабінету Міністрів України, якому адресовано звернення.

Х. Висновки та пропозиції

ВИСНОВКИ

Тимчасова слідча комісія Верховної Ради України з питань розслідування можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави (далі – Тимчасова слідча комісія та/або Комісія), утворена відповідно до Постанови Верховної Ради України від 20 вересня 2022 року № 2603–ІХ, за результатами розслідування дійшла таких висновків:

1. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті в 2022 році, які регламентують порядок ввезення, зберігання та розподілу гуманітарної допомоги, суперечать нормам Закону України "Про гуманітарну допомогу", а в окремих випадках – фактично скасовують дію норм цього Закону, що недопустимо з точки зору принципу правової визначеності та підпорядкованості за юридичною силою нормативно-правових актів виконавчої влади законам. Це призводить до відсутності належного контролю та породжує значну кількість корупційних ризиків на кожному окремому етапі надання гуманітарної допомоги.

Залишаються неврегульованими питання юридичного статусу донора, набувача, отримувача, повноважень координаційних і гуманітарних штабів, ведення належного обліку, звітності на всіх рівнях, відсутності інформації про потреби в гуманітарній допомозі та їх задоволення. Потребує врегулювання питання обмеження права військовозобов'язаних осіб на виїзд за межі України.

У зв'язку з цим необхідно вжити невідкладних заходів щодо:

приведення всіх нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України у сфері забезпечення гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану у відповідність із чинним Законом України "Про гуманітарну допомогу";

визначення єдиного відповідального органу (координаційного штабу з питань гуманітарної допомоги), з вичерпним переліком державних органів виконавчої влади, на які покладено обов'язок здійснювати координацію з гуманітарним штабом;

розроблення відповідного механізму, регулювання діяльності, обов'язків та відповідальності всіх учасників, які залучені до сфери координації, обліку, звітності, розподілу, транспортування, зберігання, використання гуманітарної допомоги за цільовим призначенням;

врегулювання, за необхідності, шляхом внесення змін до чинного законодавства питання обмеження права військовозобов'язаних осіб на виїзд за межі України, затвердження проектів відповідних нормативних актів щодо вдосконалення функціонування системи "Шлях", у тому числі стосовно запровадження відповідальності за порушення порядку перетину державного кордону України, обміну інформацією, організації оперативного контролю взаємодії всіх органів виконавчої влади.

Результати голосування:

"за" – 12,

"проти" – 0,

"утримався" – 0.

2. Закон України "Про гуманітарну допомогу" не відповідає вимогам сьогодення. В Україні відсутня єдина централізована скоординована система з формування потреби в гуманітарній допомозі набувачами, достовірних відомостей про осіб, які потребують допомоги, обсяг та види необхідної допомоги, що призводить до неефективного задоволення гуманітарних потреб потенційних набувачів та свідчить про потребу у реформуванні законодавства у зазначеній сфері.

Тимчасова слідча комісія пропонує Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів спільно з центральними органами виконавчої влади розробити та подати на розгляд Верховної Ради України проект Закону України про допомогу, який визначатиме правові, організаційні, соціальні засади отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням допомоги та сприятиме гласності і прозорості зазначеного процесу.

Результати голосування:

"за" – 13,

"проти" – 0,

"утримався" – 0.

3. Досліджені Комісією матеріали свідчать про відсутність звітності про використання майна, щодо якого застосовано процедуру примусового відчуження (вилучення). Недостатньо прозора звітність та нечітке визначення предмета примусового вилучення (окремих видів побутової техніки, гаджетів, тютюнових виробів) є сумнівною та становить ризик непередання такого майна на потреби особового складу органів та структур, які забезпечують відсіч збройній агресії російської федерації, і може призвести до розтрати такого майна та неправомірного збагачення окремих осіб шляхом його продажу.

Водночас Закон України від 17.05.2012 № 4765–VI "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану" не містить положень, що виключають відшкодування вартості відчуженого майна, яке належить державі-агресору чи особам, які пов'язані з державою-агресором, хоча Законом України від 03.03.2022 № 2116–IX "Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності російської федерації та її резидентів" передбачено здійснення примусового вилучення в Україні об'єктів права власності російської федерації та її резидентів без будь-якої компенсації (відшкодування) їх вартості.

Наголошуючи на потребі внесення змін до чинного законодавства, Комісія також звертає увагу на необхідність суворого дотримання вимог постанови Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 № 998 "Деякі питання здійснення повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану", забезпечення належного рівня взаємодії та обміну інформацією військового командування з обласними військовими адміністраціями та Київською міською військовою адміністрацією, а також проведення контрольних заходів на предмет доцільності вилучення окремих видів товарів і забезпечення їх цільового використання та розподілу.

Результати голосування:

"за" – 13,

"проти" – 0,

"утримався" – 0.

4. У зв'язку з бойовими діями в Україні значно зросла кількість громадян, які потребують вирішення житлових проблем. Відповідно виникла необхідність у розробленні єдиного державного реєстру таких громадян, координації на всіх рівнях програм щодо будівництва нового житла, придбання житлових приміщень на вторинному ринку, реконструкції відомчих гуртожитків, перебудови нежитлових приміщень, які не

використовуються за призначенням, кредитування, компенсації, створення фондів соціального (у тому числі тимчасового) житла.

Результати голосування:

"за" – 13,

"проти" – 0,

"утримався" – 0.

5. Вирішення питання щодо забезпечення внутрішньо переміщених осіб тимчасовим житлом можливе за рахунок максимального використання для цих потреб державного майна, у тому числі майна, яке перебуває у віданні громадських організацій колишнього СРСР, зокрема Федерації професійних спілок України. Цього можна досягнути лише у разі забезпечення відповідного рівня управління державою належним їй майном, а саме шляхом:

розроблення механізму належної ідентифікації державного майна;

прийняття урядових проектів законів України про правовий режим майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР (реєстр. № 6420 від 10.12.2021) та про мораторій на відчуження майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР (реєстр. № 6421 від 10.12.2021), які прийняті за основу, з урахуванням норм міжнародного права та необхідності захисту прав добросовісних інвесторів;

виокремлення відомостей про кримінальні правопорушення щодо відчуження державного майна, що знаходиться у віданні правонаступників загальносоюзних громадських організацій та яке є власністю держави;

застосування правоохоронними органами строків позовної давності відповідно до законодавства, що діяло на час виникнення правовідносин щодо передачі державного майна у відання громадських організацій.

Результати голосування:

"за" – 12,

"проти" – 0,

"утримався" – 1.

6. Виявлені факти неналежного зберігання гуманітарної та іншої допомоги, порушення термінів зберігання товарів, низька якість підготовки матеріалів на звернення Комісії, порушені кримінальні провадження свідчать про незадовільний стан організації роботи щодо отримання, зберігання та розподілу гуманітарної та іншої допомоги військовими адміністраціями. Зважаючи на це, начальникам обласних військових адміністрацій, Київської міської військової адміністрації, головам міських рад доцільно:

провести інвентаризацію гуманітарної та іншої допомоги (в тому числі допомоги, яка надійшла на адресу інших, ніж військові адміністрації, отримувачів), що перебувала/перебуває на складах області/міста (шляхом

звірки з митними органами, перевізниками, донорами тощо), на предмет належного зберігання та забезпечення цільового використання і розподілу;

ініціювати службові перевірки стосовно посадових осіб, які входять до складу створених комісій/органів і є відповідальними за отримання, облік та розподіл гуманітарної та іншої допомоги, за фактами порушення законодавства в зазначеній сфері, виявленими Тимчасовою слідчою комісією чи правоохоронними органами;

за результатами проведеної службової перевірки дати юридичну оцінку діям таких посадових осіб, відповідальних за питання гуманітарної та іншої допомоги, та розглянути доцільність їх подальшого перебування на посаді та/або відповідності займаній посаді.

Результати голосування:

"за" – 13,

"проти" – 0,

"утримався" – 0.

7. Тимчасовою слідчою комісією встановлено непоодинокі факти неналежного виконання працівниками правоохоронних органів своїх посадових обов'язків, зокрема відсутність реагування на виявлені під час засідань факти можливих правопорушень. З метою недопущення в подальшому ігнорування працівниками правоохоронних органів фактів, що містять ознаки кримінального правопорушення в сфері гуманітарної допомоги, Комісія вважає за доцільне запропонувати Міністерству внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора, Державному бюро розслідувань, Службі безпеки України, Національному антикорупційному бюро України, Бюро економічної безпеки України взяти на контроль розслідування кожного такого факту.

Результати голосування:

"за" – 13,

"проти" – 0,

"утримався" – 0.

8. Існує потреба в удосконаленні Закону України "Про тимчасові слідчі і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України" з метою недопущення неоднакового трактування його положень, запровадження відповідальності посадових осіб державних органів влади перед Тимчасовою слідчою комісією за невиконання її законних вимог (ігнорування звернень та запрошень на засідання), належної організації роботи секретаріатів, їх фінансового забезпечення та залучення профільних фахівців.

Відсутність адміністративної чи кримінальної відповідальності за ненадання Тимчасовій слідчій комісії інформації та за неявку на засідання Комісії, враховуючи те, що Тимчасова слідча комісія не наділена правами і повноваженнями правоохоронних органів держави та не має змоги оперативно

й ефективно отримувати інформацію, користуючись правовими засобами, передбаченими кримінальним процесуальним законодавством, призводить до нівелювання функцій Комісії щодо розслідування та зосередження роботи Тимчасової слідчої комісії на листуванні та витребуванні відповідей на свої звернення і забезпеченні присутності запрошених осіб на засіданнях Комісії.

Отже, з метою підвищення ефективності діяльності тимчасових слідчих комісій Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України пропонується підготувати зміни до чинного законодавства щодо підвищення статусу комісій, встановлення відповідальності за невиконання їхніх законних вимог та покращення організаційного забезпечення їх роботи (за необхідності створити робочу групу із залученням у тому числі фахівців Апарату Верховної Ради України, міністерств та відомств, представників усіх діючих тимчасових слідчих комісій (за згодою).

Результати голосування:

"за" – 13,

"проти" – 0,

"утримався" – 0.

ПРОПОЗИЦІЇ

З огляду на те що Комісією протягом установленого Верховною Радою України строку її діяльності було всебічно досліджено питання, що належать до предмета її відання, визначеного Постановою Верховної Ради України від 20 вересня 2022 року № 2603–ІХ, вважаємо за необхідне:

1. Заслухати та обговорити попередній звіт Комісії на пленарному засіданні Верховної Ради України.

2. Верховній Раді України попередній звіт Комісії взяти до відома.

3. Направити попередній звіт Тимчасової слідчої комісії Президенту України, Прем'єр-міністру України.

4. Направити попередній звіт Тимчасової слідчої комісії Кабінету Міністрів України, Раді національної безпеки і оборони України, Міністерству оборони України, Міністерству соціальної політики України, Міністерству внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора, Службі безпеки України, Державному бюро розслідувань, Національному антикорупційному бюро України, Національній поліції України, Національному агентству з питань запобігання корупції, Бюро економічної безпеки України, Фонду державного майна України, начальникам обласних військових адміністрацій та Київської міської військової адміністрації, головам міських рад обласних центрів та міста Києва для розгляду в межах їх компетенції та відповідного реагування.

5. Кабінету Міністрів України, Раді національної безпеки і оборони України, Міністерству оборони України, Міністерству соціальної політики України, Міністерству внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора, Службі безпеки України, Державному бюро розслідувань, Національному антикорупційному бюро України, Національній поліції України, Національному агентству з питань запобігання корупції, Бюро економічної безпеки України, Фонду державного майна України, начальникам обласних військових адміністрацій та Київської міської військової адміністрації, головам міських рад обласних центрів та міста Києва поінформувати Верховну Раду України про результати розгляду попереднього звіту Тимчасової слідчої комісії у двотижневий строк.

6. Опублікувати висновки Тимчасової слідчої комісії у газеті "Голос України", а також оприлюднити на офіційному веб-сайті Верховної Ради України.

7. Звіт Тимчасової слідчої комісії про виконану роботу заслухати на пленарному засіданні Верховної Ради України до 20 вересня 2023 року.

ВИСНОВКИ

Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави

Тимчасова слідча комісія Верховної Ради України з питань розслідування можливих порушень законодавства України у сфері отримання, розподілу, транспортування, зберігання, використання за цільовим призначенням гуманітарної та іншої допомоги, а також неефективного використання державного майна, яке може бути використане для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб та забезпечення інших потреб держави (далі – Тимчасова слідча комісія та/або Комісія), утворена відповідно до Постанови Верховної Ради України від 20 вересня 2022 року № 2603–ІХ, за результатами розслідування дійшла таких висновків:

1. Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті в 2022 році, які регламентують порядок ввезення, зберігання та розподілу гуманітарної допомоги, суперечать нормам Закону України "Про гуманітарну допомогу", а в окремих випадках – фактично скасовують дію норм цього Закону, що недопустимо з точки зору принципу правової визначеності та підпорядкованості за юридичною силою нормативно-правових актів виконавчої влади законам. Це призводить до відсутності належного контролю та породжує значну кількість корупційних ризиків на кожному окремому етапі надання гуманітарної допомоги.

Залишаються неврегульованими питання юридичного статусу донора, набувача, отримувача, повноважень координаційних і гуманітарних штабів, ведення належного обліку, звітності на всіх рівнях, відсутності інформації про потреби в гуманітарній допомозі та їх задоволення. Потребує врегулювання питання обмеження права військовозобов'язаних осіб на виїзд за межі України.

У зв'язку з цим необхідно вжити невідкладних заходів щодо:

приведення всіх нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України у сфері забезпечення гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану у відповідність із чинним Законом України "Про гуманітарну допомогу";

визначення єдиного відповідального органу (координаційного штабу з питань гуманітарної допомоги), з вичерпним переліком державних органів виконавчої влади, на які покладено обов'язок здійснювати координацію з гуманітарним штабом;

розроблення відповідного механізму, регулювання діяльності, обов'язків та відповідальності всіх учасників, які залучені до сфери координації, обліку, звітності, розподілу, транспортування, зберігання, використання гуманітарної допомоги за цільовим призначенням;

врегулювання, за необхідності, шляхом внесення змін до чинного законодавства, питання обмеження права військовозобов'язаних осіб на виїзд за межі України, затвердження проектів відповідних нормативних актів щодо вдосконалення функціонування системи "Шлях", у тому числі стосовно запровадження відповідальності за порушення порядку перетину державного кордону України, обміну інформацією, організації оперативного контролю взаємодії всіх органів виконавчої влади.

2. Закон України "Про гуманітарну допомогу" не відповідає вимогам сьогодення. В Україні відсутня єдина централізована скоординована система з формування потреби в гуманітарній допомозі набувачами, достовірних відомостей про осіб, які потребують допомоги, обсяг та види необхідної допомоги, що призводить до неефективного задоволення гуманітарних потреб потенційних набувачів та свідчить про потребу у реформуванні законодавства в зазначеній сфері.

Тимчасова слідча комісія пропонує Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів спільно з центральними органами виконавчої влади розробити та подати на розгляд Верховної Ради України проект Закону України про допомогу, який визначатиме правові, організаційні, соціальні засади отримання, надання, оформлення, розподілу і контролю за цільовим використанням допомоги та сприятиме гласності і прозорості зазначеного процесу.

3. Досліджені Комісією матеріали свідчать про відсутність звітності про використання майна, щодо якого застосовано процедуру примусового відчуження (вилучення). Недостатньо прозора звітність та нечітке визначення предмета примусового вилучення (окремих видів побутової техніки, гаджетів, тютюнових виробів) є сумнівною та становить ризик непередання такого майна на потреби особового складу органів та структур, які забезпечують відсіч збройній агресії російської федерації, і може призвести до розтрати такого майна та неправомірного збагачення окремих осіб шляхом його продажу.

Водночас Закон України від 17.05.2012 № 4765–VI "Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану" не містить положень, що виключають відшкодування вартості відчуженого майна, яке належить державі-агресору чи особам, які пов'язані з державою-агресором, хоча Законом України від 03.03.2022 № 2116–IX "Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів" передбачено здійснення примусового вилучення в Україні об'єктів права

власності російської федерації та її резидентів без будь-якої компенсації (відшкодування) їх вартості.

Наголошуючи на потребі внесення змін до чинного законодавства, Комісія також звертає увагу на необхідність суворого дотримання вимог постанови Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 № 998 "Деякі питання здійснення повної компенсації за майно, примусово відчужене в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану", забезпечення належного рівня взаємодії та обміну інформацією військового командування з обласними військовими адміністраціями та Київською міською військовою адміністрацією, а також проведення контрольних заходів на предмет доцільності вилучення окремих видів товарів і забезпечення їх цільового використання та розподілу.

4. У зв'язку з бойовими діями в Україні значно зросла кількість громадян, які потребують вирішення житлових проблем. Відповідно виникла необхідність у розробленні єдиного державного реєстру таких громадян, координації на всіх рівнях програм щодо будівництва нового житла, придбання житлових приміщень на вторинному ринку, реконструкції відомчих гуртожитків, перебудови нежитлових приміщень, які не використовуються за призначенням, кредитування, компенсації, створення фондів соціального (у тому числі тимчасового) житла.

5. Вирішення питання щодо забезпечення внутрішньо переміщених осіб тимчасовим житлом можливе за рахунок максимального використання для цих потреб державного майна, у тому числі майна, яке перебуває у віданні громадських організацій колишнього СРСР, зокрема Федерації професійних спілок України. Цього можна досягнути лише у разі забезпечення відповідного рівня управління державою належним їй майном, а саме шляхом:

розроблення механізму належної ідентифікації державного майна;

прийняття урядових проектів законів України про правовий режим майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР (реєстр. № 6420 від 10.12.2021) та про мораторій на відчуження майна загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР (реєстр. № 6421 від 10.12.2021), які прийняті за основу, з урахуванням необхідності захисту прав добросовісних інвесторів;

виокремлення відомостей про кримінальні правопорушення щодо відчуження державного майна, що знаходиться у віданні правонаступників загальносоюзних громадських організацій та яке є власністю держави;

застосування правоохоронними органами строків позовної давності відповідно до законодавства, що діяло на час виникнення правовідносин щодо передачі державного майна у відання громадських організацій.

6. Виявлені факти неналежного зберігання гуманітарної та іншої допомоги, порушення термінів зберігання товарів, низька якість підготовки матеріалів на звернення Комісії, порушені кримінальні провадження свідчать

про незадовільний стан організації роботи щодо отримання, зберігання та розподілу гуманітарної та іншої допомоги військовими адміністраціями. Зважаючи на це, начальникам обласних військових адміністрацій, Київської міської військової адміністрації, головам міських рад доцільно:

провести інвентаризацію гуманітарної та іншої допомоги (у тому числі допомоги, яка надійшла на адресу інших, ніж військові адміністрації, отримувачів), що перебувала/перебуває на складах області/міста (шляхом звірки з митними органами, перевізниками, донорами тощо), на предмет належного зберігання та забезпечення цільового використання і розподілу;

ініціювати службові перевірки стосовно посадових осіб, які входять до складу створених комісій/органів і є відповідальними за отримання, облік та розподіл гуманітарної та іншої допомоги, за фактами порушення законодавства у зазначеній сфері, виявленими Тимчасовою слідчою комісією чи правоохоронними органами;

за результатами проведеної службової перевірки дати юридичну оцінку діям таких посадових осіб, відповідальних за питання гуманітарної та іншої допомоги, та розглянути доцільність їх подальшого перебування на посаді та/або відповідності займаній посаді.

7. Тимчасовою слідчою комісією встановлено непоодинокі факти неналежного виконання працівниками правоохоронних органів своїх посадових обов'язків, зокрема відсутність реагування на виявлені під час засідань факти можливих правопорушень. З метою недопущення в подальшому ігнорування працівниками правоохоронних органів фактів, що містять ознаки кримінального правопорушення у сфері гуманітарної допомоги, Комісія вважає за доцільне запропонувати Міністерству внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора, Державному бюро розслідувань, Службі безпеки України, Національному антикорупційному бюро України, Бюро економічної безпеки України взяти на контроль розслідування кожного такого факту.

8. Існує потреба в удосконаленні Закону України "Про тимчасові слідчі і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України" з метою недопущення неоднакового трактування його положень, запровадження відповідальності посадових осіб державних органів влади перед Тимчасовою слідчою комісією за невиконання її законних вимог (ігнорування звернень та запрошень на засідання), належної організації роботи секретаріатів, їх фінансового забезпечення та залучення профільних фахівців.

Відсутність адміністративної чи кримінальної відповідальності за ненадання Тимчасовій слідчій комісії інформації та за неявку на засідання Комісії, враховуючи те, що Тимчасова слідча комісія не наділена правами і повноваженнями правоохоронних органів держави та не має змоги оперативно й ефективно отримувати інформацію, користуючись правовими засобами, передбаченими кримінальним процесуальним законодавством,

призводить до нівелювання функцій Комісії щодо розслідування та зосередження роботи Тимчасової слідчої комісії на листуванні та витребуванні відповідей на свої звернення і забезпеченні присутності запрошених осіб на засіданнях Комісії.

Отже, з метою підвищення ефективності діяльності тимчасових слідчих комісій Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України пропонується підготувати зміни до чинного законодавства щодо підвищення статусу комісій, встановлення відповідальності за невиконання їхніх законних вимог та покращення організаційного забезпечення їх роботи (за необхідності створити робочу групу із залученням у тому числі фахівців Апарату Верховної Ради України, міністерств та відомств, представників усіх діючих тимчасових слідчих комісій (за згодою).